

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Majetkové trestné činy se zaměřením na krádež

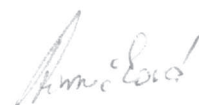
Konzultant : Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Vypracovala : Mgr. Markéta Němečková

prosinec 2006

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Dne 18. prosince 2006

Dovoluji si tímto poděkovat Doc. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za jeho odborné vedení při vypracování této rigorózní práce, za metodické rady, konzultace a podnětné připomínky.

OBSAH

Úvod	5
Kapitola 1	9
1.1. Majetkové trestné činy jako součást kriminality	9
1.2. Trestněprávní charakteristika majetkových trestných činů	12
Kapitola 2	20
2.1. Krádež v minulosti	20
2.2. Krádež ve statistikách orgánů činných v trestním řízení	23
2.3. Trestněprávní charakteristika krádeže	25
2.4. Nejtypičtější formy krádeže	28
Kapitola 3	39
3.1. Znamky skutkové podstaty trestného činu krádeže	39
3.2. Objekt	42
3.3. Objektivní stránka	47
3.4. Subjekt	61
3.5. Subjektivní stránka	67
Kapitola 4	72
4.1. Srovnání krádeže a jiných deliktů	72
4.2. Trestný čin krádeže a trestný čin loupeže	73
4.3. Trestný čin krádeže a trestný čin zpronevěry	76
4.4. Trestný čin krádeže a trestný čin podvodu	79
4.5. Trestný čin krádeže a trestný čin neoprávněné užívání cizí věci	83
4.6. Trestný čin krádeže a trestný čin zatajení věci	86
4.7. Trestný čin krádeže a trestný čin neoprávněné držení platební karty	89
4.8. Trestný čin krádeže a trestný čin podílnictví	91
Kapitola 5	93
5.1. Právní úprava v zahraničí – rekonstrukce na Slovensku	93
5.2. Krádež	96
5.3. Ostatní majetkové trestné činy	101
Závěr	107
Přílohy	111
Seznam použité literatury	122

Úvod

Výskyt majetkových deliktů je datován počátkem samotné lidské existence a při bližším zkoumání struktury těchto deliktů dojdeme k závěru, že nejfrekventovanějším z nich byla vždy krádež.

Poslední dekáda dvacátého století byla v České republice charakteristická, mimo jiné, významným nárůstem majetkové kriminality, z níž co do hlediska četnosti výrazně vyčníval právě trestný čin krádeže. Tento jev však zaznamenaly všechny postkomunistické státy v Evropě a nevyhnul se ani vyspělým a ekonomicky stabilizovaným státům světa.

Zatímco před rokem 1989 se podílely nejčastější majetkové trestné činy (krádež, zpronevěra a podvod) na celkové kriminalitě od 3,2 % v roce 1971 až po 8,6 % v roce 1989, ihned v roce 1990 tvořily osoby odsouzené pro tyto trestné činy 20,8 % ze všech odsouzených, v roce 1991 to bylo 39,8 % a nejvíce se na trestné činnosti podílely zmíněné majetkové trestné činy v roce 1993, kdy za ně bylo odsouzeno 45,4 % z celkově odsouzených osob. Aktuálně tvoří procento odsouzených pro trestný čin krádeže, zpronevěry a podvodu kolem 35 %. Na přelomu jednadvacátého století evidovaly státní zastupitelství kolem 100.000 majetkových trestných činů, z toho polovinou byl zastoupen trestný čin krádeže. Tento poměr mezi trestným činem krádeže a ostatními majetkovými trestnými činy zůstal zachován až do doby současné, nicméně výsledná čísla jsou výrazně nižší – v roce 2004 řešily státní zastupitelství 78.359 majetkových trestných činů, z toho bylo 38.282 trestných činů krádeže.¹ Na tomto místě je však nezbytné připomenout velmi podstatný vliv novely č. 265/2001 Sb., kterou byly upraveny spodní hranice škody nutné pro to, aby byl skutek hodnocen jako trestný čin. Předmětná novela se promítla do kriminalistických statistik ihned v roce 2002, kdy byl zaznamenán téměř třetinový pokles výskytu majetkových trestných činů. I přes tuto změnu, jak vyplývá z četných statistik zabývajících se strukturou kriminality u nás, je krádež stále nejčastěji se vyskytujícím trestným činem.²

¹ Ministerstvo spravedlnosti, statistické ročenka kriminality pro aktuální rok

² Ministerstvo spravedlnosti, statistická ročenka kriminality pro rok 2005

Objasnit, zajistit a usvědčit pachatele trestného činu krádeže, je pro kriminalisty, ale i ostatní orgány činné v trestním řízení problém, a to jak u prosté krádeže, tak i u krádeže vloupáním. V posledních třech letech se objasněnost u krádeže vloupáním pohybuje okolo 21 % (za prvních devět měsíců letošního roku bylo objasněno 19,5 % z evidovaných krádeží vloupáním) a u krádeží prostých je toto číslo ještě nižší, když, opět v období 2003-2005, činila objasněnost takového jednání stabilně o něco více než 17 %.³ Nižší objasněnost u prostých krádeží je pochopitelná, neboť zjištění pachatele je komplikováno především skutečností, že předmět krádeže je lehce dostupný a ve většině případů se nevyžaduje žádný nástroj k jeho získání, neboť k těmto druhům krádeže dochází ve valné většině příležitostně za využití vhodné situace. Naopak u složitějších typů krádeží, jako jsou krádeže vloupáním, bývají pachatelé organizováni do skupin, které věnují pozornost jak přípravě jejich jednání spočívající především v obstarání si pomůcek pro vniknutí do objektu, ale také případné další distribuci ukradených věcí.

Od nepaměti jsou tradičním typem zlodějů kapsáři, jejichž způsoby páchání krádeží se po staletí neměnily. V současné době se prudce rozvíjí nová, nebezpečná forma této trestné činnosti, a sice organizované krádeže kapsářských gangů, které tvoří převážně trestně neodpovědné děti. Právě ve specializované a dobře plánované majtkové kriminalitě organizovaných skupin spočívá největší nebezpečí. Takovéto krádeže jsou velmi těžko odhalitelné, a tak policii nezbývá, než přijímat řadu bezpečnostních opatření pro boj s těmito organizovaným skupinami. Přes veškerou snahu činila objasněnost kapesních krádeží v roce 2003 devět procent, v roce 2004 nepatrně přes osm procent, stejně tak v roce 2005. Za prvních devět měsíců roku 2006 bylo objasněno pouhých 6,8 % kapesních krádeží.⁴

Nejpalčivějším problémem v posledních letech se jeví organizované krádeže automobilů, které přesahují hranice jednotlivých států. Běžnou praxí pachatelů se staly krádeže automobilů, kdy se pachatel domluvil přímo s majitelem vozu, cizincem, jehož vůz je v zahraničí pojištěn, a to přirozeně za úplatu pro majitele. Tato praxe vedla až k vydání rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 22.12.2004, č.

³ Policejní prezidium, statistické přehledy kriminality

⁴ Policejní prezidium, statistické přehledy kriminality

2004/919/ES, které si klade za cíl sjednotit postup jednotlivých států *v boji s trestnou činností s přeshraniční působností týkající se vozidel*.

Cílem mé práce bylo v rámci zadaného tématu popsat problematiku a provést rozbor platné právní úpravy majetkových trestných činů. Zaměřila jsem se přitom především na trestný čin krádeže a snažila se postihnout zejména trestněprávní charakteristiku tohoto deliktu tak, jak vyplývá z trestního zákona.

První kapitola je věnována obecné charakteristice majetkových trestných činů jako nejčastěji zastoupeným deliktům na celkové kriminalitě v České republice a jejich trestněprávní charakteristice podle trestního zákona.

Ve druhé kapitole se poprvé podrobněji zabývám pouze trestným činem krádeže, jeho historií, trestněprávní charakteristikou a uvádím také nejtypičtější formy této trestné činnosti rozdělené podle zvláštností, která lze užít jako kritéria pro stanovení určitých nejcharakterističtějších typů této trestné činnosti. Zmiňuji také soudní statistiky kriminality, které zachycují vývoj počtu trestných činů krádeže, jejich podíl na celkové kriminalitě a počty osob odsouzených pro tento delikt.

Ve třetí kapitole podrobně rozebírám a interpretuji jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu krádeže podle ustanovení § 247 trestního zákona. V úvodu výkladu každého znaku nejprve představuji jeho obecnou charakteristiku vycházející z teorie trestního práva a za ní řadím konkrétní aplikace na znaky skutkové podstaty trestného činu krádeže. V této nejrozsáhlejší části mé práce jsem se snažila zachytit sporné právní otázky a aktuální aplikační problémy, které se při výkladu ustanovení § 247 trestního zákona objevují.

Čtvrtá kapitola je svým obsahem zaměřena na vztah trestného činu krádeže k jiným majetkovým trestným činům.

V poslední kapitole, páté, se pak věnuji úpravě majetkových trestných činů na Slovensku, s ohledem na skutečnost, že se našim sousedům již povedlo přijmout rekodifikované znění trestního zákona, které nabylo účinnosti počátkem letošního kalendářního roku.

Práci jsem doplnila o přílohy, ve kterých prezentuji tabulky, vypracované podle údajů soudních statistik kriminality.

Při zpracování tématu jsem čerpala z odborné literatury, statistik kriminality a odborných časopisů, zejména Kriminalistiky, Kriminalistického sborníku, Bulletinu advokacie, Trestněprávní revue a také z Právních a Soudních rozhledů. Nejvýznamnějším pramenem informací však byla judikatura soudů zveřejňovaná na příslušných internetových stránkách, případně obsažená ve Sbírce trestních rozhodnutí, z nichž jsem čerpala konkrétní případy ilustrující teoretický rozbor trestného činu. Do práce jsem zařadila i kauzy, které jsem řešila během své praxe advokátní koncipientky a později při samostatném výkonu advokacie, kterými jsem se pokusila doplnit teoretický výklad o jednotlivých formách krádeží. V této souvislosti bych svému zaměstnavateli a školiteli, advokátovi JUDr. Františku Knollovi, ráda poděkovala za poskytnutou důvěru a odborné vedení, které mi během krátké doby umožnilo věnovat se obhajobě v trestním řízení a získávat tak neocenitelné informace a zkušenosti využitelné jak při psaní této rigorózní práce, tak i při výkonu samotné advokátní praxe.

Práce odpovídá legislativní úpravě ke dni 1. 7. 200

Kapitola 1.

1.1 Majetkové trestné činy jako součást kriminality

Trestné činy proti majetku představují převážnou část celkové kriminality. Jsou vymezeny v IX. hlavě zvláštní části trestního zákona. Tato ustanovení poskytují v důsledku zásadních společenských změn z roku 1989, které se samozřejmě promítly i do trestního zákonodárství, rovnocennou trestněprávní ochranu všem druhům a formám vlastnictví.

Majetkové trestné činy tvořily i v minulosti značnou část celkové kriminality. Po roce 1989 ovšem nastal v České republice výrazný nárůst právě majetkových trestných činů, což se posléze promítlo ve velkém zvýšení celkové kriminality.

Majetkovou kriminalitu, tak jako v minulosti, výrazně ovlivňují recidivisté, jejichž podíl je u majetkových trestných činů vyšší než u ostatních.

Vysoký podíl majetkové kriminality a zejména krádeží na celkové kriminalitě není zaznamenán pouze v České republice, ani jej nelze považovat za jev typický pro postsocialistické státy v Evropě, i když je pochopitelné, že nestabilita společnosti má vždy za následek mj. i zvýšení majetkové trestné činnosti.

Rozdílné je rozložení četnosti spáchaných majetkových trestných činů v jednotlivých lokalitách České republiky. Nejrizikovější oblastí v republice jsou kraje na Moravě s tím, že v Moravskoslezském kraji je pácháno víc než dvojnásobek majetkových trestných činů oproti kraji Středočeskému a Jihočeskému. Jako další oblastí, která je nejvíce postižena majetkovou kriminalitou, zejména pak trestnými činy krádeže, je třeba zmínit hlavní město Prahu. Vysvětlení pro enormního čísla majetkových trestných činů v Moravskoslezském kraji je skutečnost, že se jedná o oblast s vysokou koncentrací průmyslu a tedy i s vyšším procentem méně kvalifikované pracovní síly. Hlavní město Praha je sice jednoznačně nejlépe ekonomicky zajištěným územím, ale svou velikostí, rychlým rytmem života a hlavně svou anonymitou je lákadlem pro pachatele majetkových trestných činů. Pořadí krajů zůstává ve sledovaných letech téměř beze změn.¹

¹ Ministerstvo spravedlnosti, statistické ročenka kriminality

Úměrně zvyšujícímu se počtu majetkových deliktů dochází k rapidnímu růstu škod, způsobených touto trestnou činností.

Vzhledem k výrazně nepříznivému trendu vývoje majetkové kriminality je třeba pátrat po jeho příčinách. Prudký vzrůst registrovaných majetkových trestných činů je důsledkem působení řady faktorů, z nichž některé působí dlouhodobě a jiné mají krátkodobější charakter. Především je třeba zdůraznit, že statistická čísla majetkové kriminality jsou vždy výrazně ovlivněna legislativními úpravami. Velkým zásahem do statistik byla např. novelizace z roku 1990, která kromě zrušení kategorie přečinů a dalších změn, v důsledku zrovnoprávnění trestněprávní ochrany všech druhů majetku, přesunula delikty směřující proti majetku v socialistickém vlastnictví mezi trestné činy obecné majetkové kriminality. Skutková podstata trestného činu „rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví“ byla v minulosti nejčastějším trestným činem hospodářské kriminality, jež v té době činila více než 1/3 celkové kriminality. V letech následujících, po výše uvedené novelizaci, se počet hospodářských trestných činů výrazně snížil a tato část kriminality byla přičtena převážně na konto krádeží. To ovšem nemění nic na faktu, že útoky proti majetku jsou stále velmi rozšířené a budí tak u občanů oprávněné obavy.

Právě vysoké procento majetkové kriminality a klasický charakter těchto deliktů nám umožňuje vysledovat faktory způsobující tuto situaci. Porevoluční období bylo provázáno celým komplexem krátkodobě působících faktorů, jež za daných podmínek rovněž významným způsobem ovlivnily nežádoucí vývoj kriminality a s ohledem na převahu majetkové kriminality i páčání majetkových trestných činů. Polistopadové změny se tak staly samy o sobě do jisté míry kriminogenním faktorem. Počáteční dezorientace a chaos ve společnosti brzdily proces konsolidace a řešení nahromaděných politických, ekonomických, sociálních, národnostních a jiných problémů a vyvolávaly u občanů pocit nejistoty. Důsledkem toho všeho bylo celkové uvolnění morálky a pokles úrovně právního vědomí.

Osobně si myslím, že k onomu obrovskému nárůstu trestné činnosti v první polovině devadesátých let minulého století přispěla i tolik diskutovaná, nezvykle rozsáhlá a podle mého názoru nepřiměřená amnestie prezidenta republiky z ledna 1990. Tehdy došlo k hromadnému propuštění nedostatečně resocializovaných amnestovaných vězňů z výkonu trestu odnětí svobody. Řada takto propuštěných osob

neměla vlastní rodinné zázemí, ocitly se bez ubytování, finančních prostředků a v dané situaci bez možnosti zapojit se do pracovního procesu. Toto logicky způsobilo, že se mnozí z nich vraceli k opětovnému páchání trestné činnosti.

Nezanedbatelnou roli hraje smutná realita spočívající ve změně hodnotového systému, kdy majetek obsazuje přední místa v žebříčku hodnot a vede tak ke snaze o snadné a rychlé zbohatnutí. S tím úzce souvisí další skutečnost, kterou odborníci označují jako důvod narůstající majetkové kriminality, především mládeže. Jedná se o velkou diferenciaci majetkových poměrů v jednotlivých rodinách. Dříve, v dobách socialistického hospodářství, měli všichni všechno zhruba stejné, markantnější rozdíly ve vybavení domácností takřka neexistovaly. Dnes se děti ve školách, podle poznatku dětských psychologů, dělí především na bohaté a chudé. Dítě pocházející z chudých poměrů, jehož rodiče nemohou držet krok s posledními požadavky moderní společnosti na vybavení svých potomků, je tak pod obrovským tlakem pramenícím z posměchu spolužáků. Právě takové děti pak mají velmi blízko k řešení svých problémů cestou majetkových deliktů.

Nesporným faktorem ovlivňujícím páchání majetkové trestné činnosti je nízká úroveň prevence. Měl by proto být kladen zvláštní důraz na vybudování fungující struktury státních a mocenských orgánů, založených na principech demokracie a ochrany práv a svobod občanů a jejich majetku, v neposlední řadě také na zkvalitnění legislativní činnosti. Obávám se ovšem, že v otázce vybudování moderních a kvalitně fungujících vyšetřovacích orgánů, které mohou působit preventivně, ale sloužily by především k potírání kriminality, budeme ještě několik let narážet na zoufalý nedostatek finančních prostředků. Bez peněz se bohužel v boji se stále kvalitněji organizovaným zločinem velkých pokroků nedočkáme.

Preventivní charakter bude mít i vytváření dostatečných pracovních, rekvalifikačních a dalších vzdělávacích příležitostí. U nás je nezaměstnanost pořád relativně novým fenoménem, o kterém si dovolím tvrdit, že je důležitým kriminogenním faktorem. Mnoho občanů totiž vede ztráta práce k páchání majetkové kriminality. Z hlediska prevence je významná i výchova občanů k úctě a dodržování zákonů a ke zvýšení jejich morální a etické úrovně.

1.2 Trestněprávní charakteristika majetkových trestných činů

Majetkové trestné činy jsou trestněprávně charakterizovány v hlavě IX. zvláštní části trestního zákona. Jsou zde uvedeny pod svým názvem a současně je u každého popsána jeho skutková podstata. Je však třeba mít na zřeteli, že jednotlivá paragrafová znění nejsou vyčerpávajícími definicemi daných trestných činů. Neobsahují totiž obecné znaky trestného činu uvedené v obecné části trestního zákona, především v ustanovení § 3 odst. 1, 2.

Chce-li někdo kvalifikovat skutek jako majetkový trestný čin, musí proto zjistit, zda pachatel naplnil svým jednáním všechny znaky uvedené v zákoně, tzn. naplnil-li znaky skutkové podstaty předmětného majetkového trestného činu, ale také jestli je trestně odpovědný a současně se jeho chování jeví jako společensky nebezpečné.

Podle ustanovení § 3 odst. 1 tr. z. se jedná o trestný čin jen tehdy, je-li skutek nebezpečný pro společnost (tzv. materiální znak trestného činu) a zároveň splňuje znaky uvedené v zákoně (tzv. formální znak trestného činu), kterými jsou :

- a) znaky skutkové podstaty (charakterizující objekt, objektivní stránku, subjekt, subjektivní stránku a protiprávnost),
- b) stanovený věk (§ 11) a přičetnost (§ 12).

Není cílem mé práce podrobně charakterizovat jednotlivé obecné pojmy trestního práva, a tak se budu důkladněji zabývat pouze těmi, které jsou nezbytné pro definování specifik majetkových trestných činů a jsou právě pro ně charakteristické.

Skupinovým objektem trestných činů podle IX. hlavy zvláštní části trestního zákona jsou majetkové zájmy. Primárně je tedy chráněno vlastnictví, ale i jiná majetková práva a nerušené držení věci.

Právo vlastnit majetek je jedním ze základních lidských práv. Zcela v rozporu s tímto právem poskytovaly trestní zákony z roku 1950 a 1961 vyšší ochranu tzv. socialistickému majetku, který tvořil majetek státu, družstev a společenských organizací. Tato zásadní nerovnost byla odstraněna až novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 175/1990 Sb.

Majetkové zájmy jsou chráněny také v některých dalších hlavách trestního zákona (trestné činy hospodářské, obecně nebezpečné, proti svobodě, proti lidskosti a vojenské).

Předmětem útoku je v řadě ustanovení IX. hlavy věc (zpravidla věc cizí, v ustanovení § 258 pak věc vlastní).

Z hlediska **jednání a následku** rozlišujeme čtyři skupiny majetkových trestných činů² :

- 1) *Jednání obohacovací* – pro tuto skupinu je charakteristickou pohnutkou zjištění směřující k obohacení pachatele (např. ustanovení § 247 krádež, § 248 zpronevěra, § 250 podvod, stejně tak § 250a pojistný podvod a § 250b úvěrový podvod...).
- 2) *Jednání poškozovací* – jde o trestné činy spočívající v úmyslném poškozování cizího majetku, k jejichž naplnění není pachatel zpravidla veden úmyslem obohatit se (např. ustanovení § 257 poškozování cizí věci, § 256 poškozování věřitele, § 255 porušování povinnosti při správě cizího majetku...).
- 3) *Furtum usus* – krádež užitku (ustanovení § 249 odst. 1 al. 1 – nejčastějším případem je zmocnění se cizího motorového vozidla s úmyslem svést se a pak je opustit, podobnou povahu však má i trestný čin dle ust. § 249a).
- 4) *Kořistění z trestného činu jiné osoby* – pachatel využívá trestné činnosti páchané jinou osobou (ustanovení § 251 podílnictví a § 251a, § 252 a trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 252a).

Pro stupeň společenské nebezpečnosti majetkových deliktů má značný význam **výše škody**. Trestní předpisy platné u nás do roku 1950 rozlišovaly zločiny a soudně trestné přestupky podle přesně stanovených peněžitých částek. Rakouský trestní zákon z roku 1853 platný na našem území do roku 1950, vycházel při definici krádeže jako zločinu v § 174 z pevné částky, která vyjádřena v měně předválečné ČSR a uvedená výslovně v zákoně, činila 2.000,- Kčs. Přihlíželo se však také k povaze věci, způsobu jednání a povaze pachatele. Dosažení hranice částky určité škody nebylo třeba za přitěžujících okolností, např. byl-li čin spáchán se zbraní, pokud šlo o společné jednání dvou nebo více osob, postačovalo způsobení škody ve výši 500,- Kč a způsobení škody nebylo potřeba ani při krádeži „ v místě zasvěceném

² Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 682

službám božím“. Obdobně byly částky stanoveny pro další majetkové delikty jako zpronevěru a další. Trestní zákon z roku 1950 toto pojetí zavrhl jako nevystihující skutečnou povahu věci. Pevně určené hranice výše škody zrušil a nahradil je obecnými pojmy jako je větší škoda, značná škoda, škoda velkého rozsahu, které zahrnovaly nejen zmenšení majetku, ale i další hlediska (např. dostupnost poškozené věci). Současně ovšem tento zákon zavedl tzv. materiální pojetí trestného činu, což znamenalo, že k trestnosti byla vyžadována společenská nebezpečnost. Určení obsahu těchto pojmů bylo ponecháno na judikatuře. Ta určila značnou škodu částkou okolo 20.000,- Kčs – vodítkem zde byla cena osobního auta a škodu velkého rozsahu částkou okolo 100.000,- Kčs – čímž se rozuměla průměrná cena rodinného domku (srov. č. 2/1958 a č. 3/1963 Sb. rozh. tr.). Také v legislativě se začaly objevovat pevné nebo orientační částky pro výši škody významné pro trestní právo. Poprvé to bylo v zákoně č. 24/1957 Sb. o kárném stíhání rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, potom v zákonech vymezujících majetková provinění a majetkové přečiny. Přestože se cenová hladina postupně zvyšovala, judikatura setrvala na stanovisku z roku 1958. Tím docházelo k bezdůvodnému zpříšňování trestní represe. Co bylo dříve trestné podle základní trestní sazby, bylo najednou trestné už podle té vyšší. Průlom nastal nejprve v oblasti trestných činů daňových a celních (srov. č. 1/1987 Sb. rozh. tr.), za rok na to i v obecných pojmech, kdy se značnou škodou rozuměla škoda dosahující nejméně částky 50.000,- Kčs a škodou velkého rozsahu se rozuměla škoda dosahující nejméně 250.000,- Kčs (srov. č. 1/1988 Sb. rozh. tr.).

Nepřízpůsobivost judikatury vedla v roce 1990 k hledání kritéria, které by svým způsobem kontinuálně, resp. po malých skocích, sledovalo vývoj inflace a kupní síly tak, aby se nerozšiřoval okruh trestního bezpráví. To vyústilo ve vydání novely, ve které byly stanoveny peněžní ekvivalenty pojmů vyjadřujících výši škody (ustanovení § 89 odst. 14 trestního zákona). Vyjádření škody způsobené trestným činem za pomoci nejnižší měsíční mzdy a jejího příslušného násobku bylo formálním znakem příslušné skutkové podstaty trestného činu. Toto ustanovení mělo zásadní význam, neboť odlišovalo trestné činy od korespondujících přestupků a poskytovalo výklad pro okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Částka rozhodná pro výpočet nejnižší měsíční mzdy pro účely trestního zákona byla původně stanovena v

nařízení vlády č. 258/1990 Sb. na částku 1.600,- Kčs, ale již následujícího roku vládním nařízením č. 464/1991 Sb. byla zvýšena na částku 2.000 Kčs.

Předpoklad, že se inflace bude vyvíjet nepříznivě se naplnil, vydáním vládního nařízení č. 464/1991 Sb. však došlo k dualismu. Minimální měsíční mzda pro pracovníky odměňované měsíční mzdou stanovená nařízením vlády č. 99/1991 Sb. činila sice stejných 2.000 Kčs, avšak později rostla, zatímco základ pro trestní řízení se nezměnil. Již v druhé polovině devadesátých let se ukazovalo, že odtržení nejnižší měsíční mzdy pro účely trestního zákona a minimální mzdy pro pracovněprávní účely není šťastným řešením. Opět docházelo k rozšiřování trestní represe. Navíc zvolené řešení neodpovídalo přesně principu *nullum crimen sine lege*, neboť takovému pojetí by lépe odpovídala koncepce, při které by pevné peněžité částky byly uvedeny přímo v trestním zákoně. V existujícím pojetí tak fakticky o trestní odpovědnosti rozhodoval orgán výkonný (nikoli tedy zákonodárný, jak by tomu mělo být, ani soud, jak tomu bylo dříve), a to ještě normou nižší právní síly.

Přes některé pokusy o změnu nevyhovující právní úpravy se k nápravě odhodlal až parlament novelou č. 265/2001 Sb. Vrátil se ke koncepci rakouského trestního zákona a rozhodující hranice stanovil pevnou částkou, jejímž základem se stala částka 5.000 Kč, maximem pak částka 5 milionů Kč jako škoda velkého rozsahu.

Je nepochybné a jistě chvályhodné, že došlo ke zvýšení právní jistoty. Rozhodující znaky skutkových podstat jsou uvedeny přímo v zákoně, nikoli v mimotrestní podzákoné normě, jakou je vládní nařízení.³ Nelze ovšem znovu nepoznamenat, že dosah přijaté změny měl podstatný vliv na kriminální statistiku. Za rok 2002 došlo k pronikavému snížení počtu drobných krádeží, které byly posuzovány jako přestupek a snížil se počet věcí, které v oblasti majtkové a hospodářské kriminality projednávají krajské soudy. Konkrétní čísla jsou více než přesvědčivá – státní zastupitelství v roce 2001 evidovalo 99.222 majtkových trestných činů, kdežto v roce 2002 bylo číslo téměř o třetinu nižší – 67.271.⁴

Je otázkou, zda nastavení uvedených rozpětí bylo stanoveno v patřičných hranicích. Oproti dřívější úpravě se částka zakládající trestní odpovědnost zvýšila

³ Jelínek, J.: Novela trestního řádu 2001, Bulletin advokacie č. 11-12/2001.

⁴ Ministerstvo spravedlnosti, Statistické ročenky kriminality

podstatně a např. u trestného činu krádeže se může jevit částka 5.000 Kč zbytečně vysoká. Na druhou stranu představuje pro řadu lidí tato částka podstatnou část měsíčního příjmu, ne-li příjem celý. Pokud by tedy takovému člověku někdo ukradl peněženku se zbytkem peněz na celý měsíc a věc byla posouzena jako přestupek, bude patrně cítit nedostatečnou ochranu. U škody velkého rozsahu byla hranice zvýšena na pětinasobek, avšak částka 5 milionů Kč není v hospodářské sféře ničím vyjímečným a sazby u majetkových trestných činů na 5 – 12 let při způsobení této škody jsou natolik vysoké, že by tato částka mohla být vyšší. Já se domnívám, že hranice škody nikoli nepatrné je nastavena správně, když nižší částka by vedla k nepřiměřené kriminalizaci jednání, jejichž nebezpečnost není až tak vysoká, aby o těchto skutečích mělo být vedeno trestní řízení. V neposlední řadě je zamezení projednávání bagatelních věcí v režimu trestního řízení velmi významné také z ekonomického hlediska. Oproti tomu hranici škody velkého rozsahu ve spojitosti s již výše zmíněnými přísnými tresty považuji za nízkou. Domnívám se, že tato úprava ještě kopíruje zaběhlý systém, kdy byla majetku poskytována obdobná ochrana jako životu, případně lidskému zdraví. Jak vysoké tresty by musely být ukládány za trestné činy útočící na lidskou integritu, aby byla, v porovnání s tresty za majetkové trestné činy, vyjádřena jejich závažnost... Nezbývá než věřit, že v připravované novele trestního zákona dojde k úpravě výše škody pro majetkové trestné činy dle kvalifikovaných skutkových podstat tak, aby lépe odrážely hodnoty a potřeby společnosti.

Zdaleka největším nedostatkem popisované novely byla absence přechodných ustanovení. Ostrý řez mezi trestní odpovědností pachatele pravomocně odsouzeného za milionovou škodu do 31.12.2001 a toho, kdo byl odsouzen až po 1.1.2002 vzbuzuje u dříve odsouzeného přirozeně pocit nespravedlnosti a rozhořčení. Jde o závažný problém, neboť zatímco prvně jmenovaný musel být nepochybně odsouzen k trestu odnětí svobody minimálně na pět let, druhý mohl odejít za stejnou škodu, způsobenou třeba i ve stejné době, jen s podmíněným trestem. Jedná se o závažnou chybu zákonodárců, která svědčí o jejich lhostejném přístupu k pocitu spravedlnosti, byť se zde zdánlivě dotýká jen osob, které se provinily. Jejich pochybení je neomluvitelné také proto, že si mohli vzít příklad z první velké polistopadové novely trestního zákona č. 175/1990 Sb., ve které článek II. odst.4 přechodných ustanovení

uvádí : „Trest odnětí svobody uložený před účinností tohoto zákona za čin, který bude nadále posuzován jako mírněji trestný, soud poměrně zkrátí; přitom přihlédne ke vzájemnému poměru trestní sazby stanovené na původní trestný čin nebo přečin a sazby stanovené na čin mírněji trestný. Podle stejných zásad postupuje, byl-li za takový trestný čin a sbíhající se jiný čin uložený úhrnný nebo souhrnný trest.“ Takové řešení by jistě posílilo tak důležitý pocit spravedlnosti v trestním řízení a nenechalo by osudy lidí záležet na náhodě, kdy projednávání toho kterého případu přišlo na řadu, popřípadě na schopnostech obhájců, jak dlouho se jim dařilo věc protahovat.

V průběhu celého následujícího roku probíhaly debaty jak tento nedostatek napravit. Nejjednodušším řešením se zdálo býtí udělení amnestie, která ovšem nastalý problém nemohla vyřešit především proto, že amnestie jako hromadný akt milosti sice může absolutně zkrátit výměru trestu za činy, které by podle pozdější úpravy byly mírněji trestné, nemůže ale individualizovat, nemůže nahradit ono poměrné zkrácení provedené na základě individuálního přístupu k věci. Se zajímavým návrhem přišli advokáti JUDr. Herzeg a JUDr. Teryngel, když hledali argumenty pro vyřešení absence přechodných ustanovení cestou mimořádných opravných prostředků, konkrétně obnovou řízení. Přestože na první pohled nepřichází takový postup v úvahu, neboť v komentářích trestního zákona autoři uvádí, že došlo-li ke zmírnění právní úpravy po právní moci rozhodnutí o činu spáchaném před touto změnou, nejde o důvod pro podání mimořádného opravného prostředku.⁵ Přesto se výše zmínění advokáti domnívali, že případný návrh na povolení obnovy řízení by mohl mít naději na úspěch.⁶ Svě úvahy odvíjí od otázky, zda nové vymezení rozsahu škody provedené zákonem č. 265/2001 Sb. není novou skutečností, která by odůvodňovala povolení obnovy řízení. Připouští, že obecně platí, že k případným změnám hmotného práva nelze jako k nové skutečnosti ve smyslu ustanovení § 278 trestního řádu přihlížet, zároveň ale upozorňují na možnost použití analogie práva, ke které je v trestním řízení možno přistoupit tam, kde danou situaci nelze řešit použitím konkrétního ustanovení, a kde je přitom obdobný postup

⁵ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. : Trestní zákon, komentář, 3. vydání, C.H.Beck, Praha 1998, s. 124

⁶ Herzeg, Teryngel, Bulletin advokacie, K otázce spravedlnosti ve vztahu k přechodným ustanovením poslední novely TZ, str. 41

žádoucí.⁷ Autoři se domnívají, že pro takový postup jsou ve zmiňovaném případě splněny podmínky, neboť opomenutí zákonodárce nemůže být na škodu těch, kterých se týká a rozdíly mezi trestní odpovědností u lidí kteří spáchali trestný čin ve stejné době je nespravedlivý a současně i neústavní, protože porušuje princip rovnosti před zákonem. V daném případě má být analogicky použito ustanovení § 71 zákona č. 182/1993 Sb. o ústavním soudu. Podle tohoto ustanovení byl-li na základě právního předpisu, který byl zrušen, vydán soudem v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale nebyl dosud vykonán, je zrušení takového právního předpisu důvodem pro obnovu řízení. Toto ustanovení je v platném právu jedinou výjimkou z pravidla, že změna hmotného práva není důvodem pro obnovu řízení. Podobnost je shledávána ve skutečnosti, že zákonem č. 265/2001 Sb. bylo sice nahrazeno ustanovení § 89 odst. 11 trestního zákona úpravou novou, ovšem současně jím bylo zrušeno vládní nařízení č. 464/1991 Sb., stanovující nejnižší měsíční mzdu pro účely trestního zákona, na které původní znění § 89 odst. 11 odkazovalo. Pro takový případ zrušení právního předpisu zákonodárcem ovšem žádný postup výslovně upraven není, neboť se počítá s tím, že parlament, vědom si následků zrušení právního předpisu, bude případné negativní důsledky řešit zařazením přechodných ustanovení. Z výše uvedených důvodů a za analogického použití ustanovení § 71 zákona o ústavním soudu je tak možno konstatovat, že absence přechodných ustanovení nemůže být nikdy vykládána v neprospěch odsouzených, a proto výklad ustanovení § 278 trestního řádu by měl být takový, že za novou skutečnost odůvodňující povolení obnovy řízení je třeba pokládat i změnu práva v důsledku zrušení právního předpisu parlamentem. V praxi jsem bohužel takový případ nezaznamenala, takže nemohu doložit soudní potvrzení či vyvrácení výše predestřených úvah.

Subjektivní stránka u majetkových trestných činů spočívá až na výjimky v úmyslu. Těmi výjimkami jsou trestný čin podílnictví podle § 252 tr. zákona a nově v témž paragrafu, v odstavci druhém vymezené nedbalostní zastření původu věci. Dále pak zákonodárce ustanovil zákonem č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon o konkursu a vyrovnání, skutkové podstaty trestných činů porušování povinnosti při správě cizího majetku v ustanovení § 255a tr. zákona a předlužení podle § 256c tr. zákona, u kterých postačuje zavinění formou vědomé nedbalosti (§ 5 písm. a) tr.

⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.11.1999, sp. zn. 4 TZ 141/99

zákona). K okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby stačí nedbalost (§ 6 trestního zákona). Zavinění se musí vztahovat na všechny znaky objektivní stránky konkrétního trestného činu, např. že jde o věc cizí apod. Výjimkou jsou ustanovení o podvodu pojistném a úvěrovém, kdy k trestní odpovědnosti není nezbytný vznik škody, a to jak majetkové, tak případně nemajetkové povahy. Proto ani úmysl pachatele nemusí k takové škodě směřovat, i když zpravidla tomu tak bude.

Svolení poškozeného vylučuje protiprávnost jednání. Domníval-li se pachatel omylem, že má svolení, není trestně odpovědný. Jestliže se někdo zmocní cizí věci bez předchozího souhlasu vlastníka, ale se zřetelem na poměr k vlastníkovi a na okolnosti případu důvodně předpokládá, že by vlastník, byl-li by přítomen, souhlas dal a vlastník dodatečně skutečně souhlas dá, je stupeň nebezpečnosti činu z hlediska objektivního i subjektivního nepatrný, takže nejde o trestný čin (srov. č. 25/1986 Sb. rozh. tr.).

Trestní sankce jsou rozprostřeny od nejnižších (... až na 6 měsíců u § 252 odst. 1, 2 tr. zákona) až k horní hranici 12 let odnětí svobody u obohacovacích trestných činů (§§ 247, 248, 250, 250a, 250b tr. zákona). Spolu s odnětím svobody nebo jako samostatný trest přichází často v úvahu trest peněžitý nebo trest propadnutí věci.

Kapitola 2.

2.1 Krádež v minulosti

Krádež zdaleka není novým problémem moderní doby. Existují například zápisy z výslechů o krádežích v hrobkách, již okolo roku 1200 před naším letopočtem. Podrobná právní úprava problematiky krádeží se však zachovala až z klasické římské kultury. Furtum – krádež, je delikt jehož skutkovou podstatu římské právo dobře propracovalo.

Krádež tehdy patřila k soukromým protiprávním činům, zvaným delicta.¹ Zpočátku byly odlišně vnímány veřejnoprávní přečiny (zločiny), na jejichž vyřešení měl zájem sám stát, jež se nazývaly crimina. Rozdíl se však v průběhu let stíral a v době justiniánské již toto dělení neexistovalo.

Římský autor Gaius se věnuje krádeži ve své učebnici poměrně podrobně a věnuje jejímu výkladu rozsáhlou část třetího komentáře.² Podle způsobu provedení dělil krádež na zjevnou (furtum manifestum) a nezjevnou (furtum nec manifestum), z nichž vycházelo šest druhů žalob (actio furti concepti – proti tomu u koho byla věc nalezena, actio furti oblati – proti tomu, kdo jinému věc podstrčil, actio furti prohibiti – proti podezřelému, který odepřel prohlídku domu, actio furti non exhibendi – proti tomu, kdo nepředložil soudu věc nalezenou při prohlídce, actio furti manifesti – proti pachateli přistiženému při činu a actio furti nec manifesti – proti pachateli nepřistiženému přímo při činu). Z Gaiových spisů se dozvídáme, že se dokonce vedly odborné spory o otázce, zda zjevnou krádeží byl jen případ odhalení pachatele přímo při činu, nebo i odhalení v místě, kde krádež spáchal – tedy kdy je pachatel přistižen například v některém z pokojů v domě, ve kterém krádež spáchal. Většinový názor se tehdy klonil k širšímu pojetí. Z dochovaných materiálů se také dozvídáme, že za krádež zjevnou se považovala i krádež, která byla prokázána pomocí tzv. questio lance et licio (hledání odcizené věci v domě podezřelého pomocí „provazu a mísy“). Tento způsob prokazování byl v době Gaiově (2. století našeho letopočtu) již překonán, když jeho původ je odhadován někdy k roku 450 před naším

¹ Kincl J. Urfus V. Škřejpek M.: Římské právo, C.H.Beck, Praha 1995, s. 388

² Gaius : Institutionum comentarii quattuor v překladu Kincla J., Masarykova univerzita Brno, 1981, s. 181 a násl.

letopočtem. Podle dochovaných materiálů probíhalo takové prokazování viny následovně: člověk, který chtěl ukradenou věc hledat, musel vstoupit do obydlí nahý, opásán provazem a s miskou v ruce. Pod pojmem provaz se zřejmě rozumí bederní pás a účelem mísy mělo být dle našich odhadů zaměstnat ruce hledajícího, aby do domu nic nepodstrčil.

Krádeží se tehdy rozumělo vědomé neoprávněné přisvojení si movité věci s úmyslem se obohatit. Znak vědomosti obsahoval *dolus malus* (zlý úmysl), tedy vědomí pachatele, že jedná proti vůli oprávněného. Tento znak byl obsažen v zásadě *furtum sine dolo malo non committitur* – krádež nemůže být spáchána bez zlého úmyslu. Subjektivní stránka pak mimo tento úmysl obsahovala *animus duranci* (úmysl ukrást), což vyjadřovalo znak neoprávněnosti jednání. V neposlední řadě musel být obsažen *animus lucri faciendi* (úmysl získat prospěch). Pohnutka pachatele nehrála žádnou roli, nezohledňovalo se, když pachatel věc ukradl pro ušlechtilý cíl.

Objektem *furta* byla jakákoli oprávněná držba – žaloba příslušela každému oprávněnému držiteli (majiteli, zástavnímu věřiteli, nájemci atd.) pokud mu vznikla škoda.

Objektivní stránka vyžadovala tzv. *contrectatio rei*, to znamenalo provedení krádeže fyzickým působením. Nemuselo dojít k faktickému odejmutí věci, neboť pachatel ji mohl mít v moci na základě jiné právní skutečnosti, například v úschově. V takovém případě, v postavení depozitáře, nesměl nikdo věc užívat, jinak se dopustil krádeže užítku (*furtum usus*).

Způsoby krádeže věci (*furtum rei*) mohl být různorodý, nejednalo se pouze o odnětí věci z držby jiného, ale i věci nalezené, zpronevěra věci svěřené, přijetí věci od osoby, která se mylně domnívá, že věc plní oprávněnému věřiteli, ale také krádež věci vlastní (*furtum rei suae*), kdy například zástavní dlužník odejme zástavu z držení zástavního věřitele.

Existovaly však i věci, které byly z krádeže pojmově nebo zákonem vyloučeny. Jednalo se o věci posvátné nebo státní, věci ničí či opuštěné, které bylo možno volně okupovat.

Trest za krádež se měnil podle doby a okolností. Například Zákon dvanácti desek rozlišoval mezi zlodějem, který kradl v noci (*fur nocturnus*), který mohl být bez rozsudku zabit, a zlodějem denním (*fur diurnus*), který mohl být zabit bez

rozsudku jen v případě, že se bránil se zbraní.³ Při odsouzení za *furtum manifestum* byl podle Zákona dvanácti desek pachatel po zbičování přiřčen poškozenému, ale otrok byl svržen z Tarpejské skály. Pro zmírnění trestu byly časem zavedeny tresty majetkové, a to zaplacením dvojnásobku až čtyřnásobku hodnoty ukradené věci. Stejným trestem jako pachatel byl stížen i ten, kdo věc podstrčil, či pachatele navedl nebo mu pomohl, například vyrazil poškozenému peníze z ruky, aby je druhý sebral. V takovém případě se žaloby užívaly kumulativně, každý ze zúčastněných odpovídal v plné výši za celou škodu a jejím uhrazením se ostatní podílníci neosvobozovali.

Postupem času se z římské krádeže začaly vydělovat odlišné, samostatné delikty. Prvním byl podvod (*dolus*), který už v roce 66 před našim letopočtem zavedl do praxe prétor Aquilius Gallus, proti němuž byla žaloba nazývána Cicerem jako „koště na všechny úskoky“. Následně byl jako samostatný delikt vyčleněna loupež (*rapina*), a to od roku 76 před našim letopočtem ediktem prétora Luculla. Postupně tak začala římská právní věda rozlišovat skutkové podstaty jednotlivých majetkových trestných činů tak, jak je známe dnes.

³ Kincl J.: *Texty ke studiu obecných dějin státu a práva I.*–Starověk, UK, Praha 1972, s. 70

2.2 Krádeže ve statistikách orgánů činných v trestním řízení

Žádná kriminální statistika nepředstavuje spolehlivý obraz kriminality. Kriminální statistiky jsou velmi ovlivňovány změnami v trestní politice, legislativními změnami, zaměřením a účinností práce státních zastupitelství, vyšetřovacích a policejních orgánů, způsobem sběru statistických dat a jinými vlivy. Kriminální statistiky jsou však důležitým pramenem poznatků o aktivitách orgánů činných v trestním řízení.

Majetková kriminalita na území české republiky od roku 1990 prudce vzrostla a tento trend setrval až do roku 1994. V následujících letech narůstá počet majetkových trestných činů sice neustále, leč ne tak výrazně. Obdobnou křivku zaznamenáváme u podílu tří nejčastějších majetkových trestných činů (krádeže, zpronevěry a podvodu) na celkové trestné činnosti, když do roku 1989 se podílely zmíněné trestné činy na celkové kriminalitě necelými 9%, ale už v roce 1990 to bylo téměř 21% a v roce 1993 dokonce 45,4%!⁴ Od tohoto roku jejich podíl klesá, což je dle mého názoru zapříčiněno mimo jiné také zařazením nových skutkových podstat do trestního zákona (např. pojistného a úvěrového podvodu, ale také zneužívání informací v obchodním styku), když pod tyto nové skutkové podstaty spadá jednání, které bylo dříve kvalifikováno např. jako trestný čin podvodu.

Vývoj majetkové kriminality dokládají čísla zveřejňovaná v soudních statistikách kriminality vydávaných Ministerstvem spravedlnosti České republiky, z nichž jsem čerpala informace, které jsem zpracovala do tabulek uvedených v příloze své práce.

Shora uvedené údaje vyplývají z tabulky uvedené v příloze č. III., která zachycuje podíl trestných činů krádeže, zpronevěry a podvodu na celkové trestné činnosti. Tato statistika nabízí také zajímavé srovnání četnosti ukládání nepodmíněných trestů odnětí svobody. V osmdesátých letech minulého století byl tento trest ukládán v nadpoloviční většině případů. Od roku 1998 pak dochází ke skokovému snížení podílu ukládaných nepodmíněných trestů za majetkové trestné činy, přičemž v roce 1994 je tento trest uložen pouze v 18% případů. Právě v této statistice se nejvíce projevu postupná humanizace české justice, když nepodmíněný

⁴ Ministerstvo spravedlnosti, statistické ročenky kriminality

trest nastupuje skutečně jako ultima ratio.... Do právního řádu bylo v devadesátých letech zařazeno několik institutů podporujících tento trend, týká se to zejména odklonů v trestním řízení, ale také nového druhu trestu – obecně prospěšných prací. Zmiňované novinky se promítly výrazně právě v oblasti majetkových trestných činů, kdy především jednání naplňující základní skutkové podstaty těchto trestných činů splňuje podmínky pro alternativní postupy.

Pro přehled o ukládaných trestech za trestný čin krádeže slouží tabulky zařazené do mé práce jako příloha č. II. Mapují strukturu trestů ukládaných soudy za trestný čin krádeže v letech 2000 – 2004 a i z nich je patrný trend menšího počtu ukládaných nepodmíněných trestů a naopak vzrůstající počet trestu obecně prospěšných prací. Nejčastěji bylo rozhodnuto o podmíněném odsouzení, následuje trest obecně prospěšných prací a až jako třetí nejčastější se vyskytuje nepodmíněné odsouzení. Z tohoto druhu trestu byl pak nejčastěji ukládán trest v délce do jednoho roku, což vyplývá z relativně nižší závažnosti předmětného trestného činu. V roce 2004 však ve statistikách figuruje i jeden trest doživotí. Takto vysoký trest u trestného činu krádeže je však možno uložit jen šlo-li o souběh s jiným, podstatně závažnějším trestným činem.

Celkový počet soudně projednaných a rozhodnutých trestných činů krádeže v letech 2000 – 2004 uvádím v tabulkách v příloze č. I zařazené na konci mé práce. Můžeme tak vysledovat pozvolný pokles počtu projednaných trestných činů krádeže. V posledních letech je v České republice ročně projednáváno soudy okolo dvaceti tisíc trestných činů krádeže, počet skutečně odsouzených se dlouhodobě pohybuje v číslech v průměru o jednu čtvrtinu nižších. Pro srovnání mohu uvést, že v roce 1996 bylo soudy projednáno více než 26 000 krádeží a odsouzeno pro tento skutek bylo přes 17 000 osob. Nejvyšší počet krádeží je již dlouhodobě zaznamenáván na severní Moravě, což ovšem koresponduje s celkově vysokým výskytem trestné činnosti v této oblasti. Dalšími místy s vysokým počtem projednávaných trestných činů krádeže ve sledovaných letech jsou severní Čechy a hlavní město Praha, naopak dlouhodobě nejnižší počet takto projednaných trestných činů je evidován v jižních Čechách. Charakteristické pro tento typ kriminality je poměrně vysoké procento recidivistů, kteří se podílejí na páchání trestného činu krádeže

2.3. Trestněprávní charakteristika krádeže

Zákonná úprava trestného činu krádeže zní :

§ 247 Krádež

- (1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a
 - a) způsobí tak škodu nikoli nepatrnou,
 - b) čin spáchá vloupáním,
 - c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,
 - d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo
 - e) byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.

- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo
 - b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

- (4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci jedna škodu velkého rozsahu.

Tato charakteristika, obsažená ve skutkové podstatě trestného činu krádeže, však není úplná. Jak už jsem se zmínila v kapitole o majetkových trestných činech, je třeba i tady připočítat obecné znaky trestného činu jak jsou uvedeny v obecné části trestního zákona, zejména v ustanovení § 3 odst. 1, 2 tr. zák.

Aplikují-li zmíněná obecná ustanovení, mohu kvalifikovat skutek jako trestný čin krádeže v případě, že pachatel svým jednáním naplnil znaky uvedené v zákoně (naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu krádeže), je trestně odpovědný (dosáhl stanoveného věku a je příčetný) a současně je toto jeho jednání pro společnost nebezpečné (stupeň nebezpečnosti pro společnost je vyšší než nepatrný).

Pojem *nebezpečnost činu pro společnost* znamená, že spáchaný čin ohrožuje nebo poškozují zájmy chráněné trestním zákonem, tedy hodnoty vypočítané v ustanovení § 1 trestního zákona. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost chápeme jako míru zasažení chráněného zájmu. Kritéria, která určují stupeň nebezpečnosti, stanoví příkladmo ustanovení § 3 odst. 4 trestního zákona. Jedná se zejména o význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti za kterých byl spáchán, osobu pachatele, míru jeho zavinění a pohnutku. Toto jsou pouze formální kritéria, která činí pojem nebezpečnosti činu pro společnost velmi nejasným. Je nanejvýš žádoucí, aby byla do trestního zákona zavedena řádná definice tohoto pojmu, neboť je-li takto ponecháno posouzení o naplnění materiální stránky trestného činu na jednotlivých soudcích je zřejmé, že dochází ke sporným rozhodnutím, kdy na výsledku takového posouzení soudcem závisí, zda se pachatel dopustil či nedopustil trestného činu. Pojem nebezpečnosti činu pro společnost má totiž, v platném právním řádu, mimořádný význam. Je především podmínkou, aby jednání, které naplňuje formální znaky trestného činu, bylo trestným činem. Důsledkem materiálního pojetí trestného činu je i potřeba posuzovat materiálně okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (ustanovení § 88 odst. 1 tr. zákona). Nedostatek nebezpečnosti činu pro společnost se promítá do důvodů vylučujících protiprávnost (§§ 13, 14, 15 tr. zákona) a do důvodů zániku trestnosti (zejména ustanovení § 65 tr. zákona). Nebezpečnost činu pro společnost je dále základním kritériem pro výměru trestu (ustanovení § 31 odst. 1 tr. zákona) a má vliv na vymezení stádií trestné činnosti.

Při chystané rekodifikaci trestního zákona se nejdříve diskutovalo o nutnosti specifikace pojmu nebezpečnosti činu pro společnost, což by mělo vést k důslednějšímu uplatňování zásady trestního práva „nullum crimen sine lege“.⁵

⁵ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 141

Prezentovaný názor se opíral především o nepřipustnost zasahování do práv a svobod občanů zákazy a příkazy bez přesné a jasné definice daného pojmu.

Navrhované znění nového trestního zákoníku (tento návrh však nebyl na jaře 2006 Parlamentem ČR přijat) řešilo nastíněnou problematiku jinak, když se autoři přiklonili k čistě formálnímu pojetí trestného činu. V návrhu trestního zákoníku, který byl předložen Parlamentu ČR ke schválení, bylo formální pojetí trestného činu doplněno vykládacím pravidlem, podle něhož měly být znaky trestného činu vykládány tak, aby v souladu s účelem trestního zákona byl za trestný čin považován pouze čin společensky škodlivý.

2.4. Nejtypičtější formy krádeže

U krádeže, podobně jako u jiných trestných činů, můžeme rozeznávat některé zvláštnosti (hlavně co do forem a způsobů jejich páchání), které lze použít jako kritéria pro stanovení určitých nejcharakterističtějších typů této trestné činnosti.⁶

Postupy při páchání krádeží jsou velmi různorodé. Pachatelé nacházejí stále nové možnosti, způsoby a prostředky, kterými se snaží překonávat překážky a některá preventivní opatření.

Způsoby páchání krádeží se vyznačují řadou znaků, které charakterizují různé druhy krádeží. Jsou jimi např.: způsob spáchání, místo spáchání, předmět zájmu apod.

Klasifikace způsobu páchání se provádí podle těchto kritérií:⁷

- podle složitosti způsobu páchání,
- podle okolnosti, zda je krádež páchána vnitřními nebo vnějšími pachateli,
- podle stupně připravenosti,
- podle faktu použití nástroje,
- podle objektu zaměření pachatele nebo předmětu zájmu apod.

A/ Podle složitosti (kvalifikovanosti) způsobu páchání

- krádeže prosté (jednoduché)
- krádeže složité (kvalifikované)

Krádeže prosté většinou nevyžadují násilí k překonání překážky. Předmět krádeže je relativně dostupný, obvykle se nevyžaduje příprava na čin, ani nástroje nebo pomůcky a způsob spáchání je jednoduchý. Typickými případy drobných krádeží jsou činy, které jsou páchány příležitostně, odcizením volně odložených věcí, např. jízdních kol odstavených před obchodem, zavazadel ve vlaku, svršků v restauracích apod., ale i kupříkladu vytržením tašky z ruky oběti, pokud vůči ní nebylo použito násilí či pohrůžky násilí (srov. č. 19/1972 Sb. rozh. tr.). Můžeme tedy dovodit, že pachatel je v těchto případech většinou zlákan příležitostí, že na místo činu nepřichází už s úmyslem krást. Společnost se ovšem musí smířit s faktem, že už

⁶ Protivínský, M.: Vyšetřování krádeží a loupeží, Kriminologické praktikum, UK Praha, 1967, s. 21

⁷ Porada, V.: Kriminologie I., Olomouc, 1995, s. 59

i na tento způsob krádeží se určití pachatelé specializují. Tito pak využívají především nepozornosti budoucích poškozených a např. v supermarketech trpělivě čekají, až si zákazník plně zabrán do výběru, případně zkoušení zboží, přestane hlídat nákupní koš s odloženou kabelkou či aktovkou a během okamžiku ji odcizí. V poslední době se také velmi rozmáhají krádeže páchané především mladistvými, kteří na ulici vytrhnou z ruky mobilní telefon chodci, který soustředěně píše krátkou textovou zprávu nebo telefonuje. Nezbyvá tak, než si v rámci prevence před tímto druhem krádeže, pozorně hlídat své věci a nedávat potencionálním pachatelům zbytečně příležitost k realizaci jejich plánů.

Krádeže složité jsou charakteristické určitými kvalifikovanými znaky způsobu páchaní. Pachatelé jsou v těchto případech nuceni překonávat nějaké překážky, které jim stojí v cestě, aby se mohli zmocnit předmětu svého zájmu. (Předměty bývají proti krádeži více či méně zajištěny). Obvykle je k překonání překážky potřebná i jistá příprava a zajištění nástrojů či jiných pomůcek.

Typickým příkladem s nejčtetnějším výskytem jsou *krádeže vloupáním*.⁸ Při nich vzniká kromě škody ve formě odcizených předmětů také škoda na objektu. Počet krádeží vloupáním neustále roste a pachatelé se zaměřují na objekty všeho druhu. Je zde patrná zručnost a značná organizovanost pachatelů co do obstarání si věci a její případné další distribuce.

K vysokému výskytu krádeží vloupáním přispívá také nedostatečná ochrana majetku a bytů ze strany poškozených. Opatření, která by občané měli uskutečnit v rámci prevence před touto trestnou činností a především pro ochranu svého bytu, mohou vycházet z informací dokumentujících, jaké jsou nejčastější způsoby vniknutí pachatelů do bytů.⁹ (Informace pocházejí z průzkumu prováděného v Bratislavě v roce 1996, ale závěry z něj učiněné jsou nadčasové, protože se za poslední léta poměr mezi způsoby vniknutí do bytů nijak dramaticky nezměnil).

- Nejčastěji vnikali pachatelé do bytů sledovaného souboru poškozených přes okno rozbitím skleněné výplně (26,9 %), vylomením dveří nebo zámku (25%), případně použitím originálního klíče (10,3 %).

⁸ Policejní prezidium, statistické přehledy kriminality

⁹ Chalka, R., Strejčková, L. : Prevenci krádeží vloupáním do bytu z hradiska poškozených občanov, Kriminologický sborník 1997, č. 7, s. 272

- Nejčastějšími podmínkami, které ulehčily pachatelům vloupání, bylo ticho v domě (72,2%), večer zhasnutá světla (12,5%) a spuštěné rolety (5,6%).
- Další předpokladem usnadňující vloupání je známost s takovouto „rizikovou“ osobou – se zlodějem. Výzkum potvrdil, že výběr objektu je častěji proveden na základě známosti pachatele a oběti než na základě volnějších vztahů.
- Objekt byl nejčastěji vybrán přes známost pachatele a oběti (37,3%), podle očekávané kořisti (36%) a podle obtížnosti vniknutí do objektu (16%).

Jako příklad krádeže vloupáním mohu uvést rozhodnutí Okresního soudu v Prostějově (č.j. 2T 161/2002). Obžalovaný O.B v době od 20.00 hod dne 1.5.2002 do 4.30 hod. dne 2.5.2002 rozbil skleněnou výplň výlohy prodejny smíšeného zboží v obci P., do které vnikl a odcizil odtud nezjištěné množství cigaret, alkoholu a jiného zboží, čímž způsobil SD J.B. škodu ve výši nejméně 15.254,- Kč na odcizeném zboží a ve výši 5.129,40,- Kč na zařízení prodejny, tedy jednak – přisvojil si cizí věc tím, že se jí zmocnil, čin spáchal vloupáním a způsobil činem škodu nikoli nepatrnou a jednak – poškodil cizí věc a způsobil tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. Tím spáchal jednak trestný čin krádeže podle ustanovení § 247 odst. 1 písm. a), b) tr. zákona, jednak trestný čin poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zákona.

Mezi složité řadíme i *krádeže kapesní*, kdy pachatel využívá převážně nepozornosti vytypované osoby a pomocí hmatů a triků se zmocňuje cizí věci.

Pachatele kapesních krádeží dělíme na kapsáře specialisty (zpravidla jsou to recidivisté), pro něž je kapesní krádež plným nebo částečným zdrojem obživy a pachatele dopouštějící se kapesních krádeží jen v důsledku vhodné příležitosti.¹⁰ Tyto dvě skupiny se liší způsobem páchaní trestné činnosti, neboť kapsáři specialisté si časem vypracovávají svůj osobitý, charakteristický postup, odpovídající jejich psychickým a fyzickým vlastnostem. Pro provádění kapesních krádeží kapsáři specialisty je typické, že se k jejímu spáchání připravují, jednají i ve skupině,

¹⁰ Porada, V. : Kriminalistika I., Olomouc, 1995, s. 60

využívají uměle vytvořených situací, pracují převážně se zakrytou rukou a ihned se zbavují kompromitujícího předmětu.

Příprava kapsáře specialisty spočívá v tom, že se vybaví potřebným nástrojem (upravenou žiletkou, nožem apod.), pokud nepracuje holou rukou, potřebným krycím předmětem (kabátem, novinami aj.), vytipuje si oběť, příhodné místo i čas krádeže. Tipování osoby, kterou chce okrást provádí tak, že při placení zboží sleduje, zda má více peněz, kam si ukládá peněženku a zda je při ukládání peněženky obezřetná či nedbalá.

Je-li to možné, využívají kapsáři specialisté k provedení krádeže vhodné přirozené situace, např. nával lidí ve veřejných dopravních prostředcích, před stánky na tržnicích apod. V příhodný okamžik se přitlačí k vytipované osobě a zmocní se peněženky, kabelky či jiného předmětu s penězi, cennými věcmi nebo jen samotných, volně uložených peněz či cenných předmětů, např. hodinek, fotoaparátů, skládacích deštníků aj.

Někteří kapsáři specialisté se však nespolehají jen na vhodné přirozené situace. Často si vytvářejí sami nebo se svými pomocníky umělou situaci, která jim umožní anebo usnadní vlastní akt krádeže. Kapsáři pracují zpravidla ve skupinách do 8 pachatelů. Skupina se sestává minimálně z tzv. „vytahovače“, „blokaře“, „přikrývače“ a „pozorovače“. Vytahovač, blokař a přikrývač operují společně těsně u oběti. Pozorovač, resp. pozorovači (zpravidla 4 – 5 osob) zajišťují okolí činu do vzdálenosti 20 – 30 m. Pachatelé stojí nebo se pohybují tak, aby byli navzájem v kontaktu zrakovém, posunkovém a zvukovém. Členové kapsářské skupiny jsou specializovaní. Každý zná svůj zvláštní úkol, jeden na druhého se mohou spolehnout. Většinou má kapsářský gang velmi dobrou vnitřní organizaci a dělbu činnosti, strukturu skupiny i odpovědnost. Má promyšlený a nacvičený systém vlastní konspirace práce, obrany při zadržení a obhajoby. Postavení jednotlivých členů gangu odpovídá i odměňování z lupy.¹¹

Kapsář – specialista, který pracuje sám, zakrývá fakt krádeže tím, že ihned nepozorovaně vyjímá z peněženky peníze a peněženku odhazuje buď na místě nebo v blízkém okolí, aby se co nejdříve zbavil kompromitujícího materiálu, který by jej mohl usvědčit z trestného činu. Také se snaží rychle zjistit, kolik a jakých bankovek

¹¹ Protivínský, M.: Vyšetřování krádeží a loupeží, Kriminologické praktikum, UK Praha, 1967, s. 25

odcizil, aby v případě eventuálního zadržení mohl tvrdit, že jsou to jeho vlastní peníze.

Pro příležitostného pachatele kapesních krádeží je příznačné, že se ke spáchání kapesní krádeže nepřipravuje, páchá krádež sám, využívá jen přirozeně vzniklé situace, krade s nezakrytou rukou, bez nacvičených pohybů a hmatů.

Mezi kapsáři najdeme muže, ženy i děti. Děti bývají ke kapesním krádežím naváděny, neboť návodci spoléhají na jejich beztrestnost.

Územně operační rádius kapesních zlodějů je různý. Podle něj dělí kriminalisté kapesní zloděje na místní (páchají kapesní krádeže v místě svého bydliště) cestující neboli fluktuující (páchají kapesní krádeže ve více okresech) a mezinárodní, kteří navštěvují jako turisté nebo obchodní cestující v různých zemích veletrhy, výstavy a sportovní podniky za účelem páchání kapesních krádeží.¹²

Klasický případ spáchání kapesní krádeže byl projednáván Okresním soudem v Ostravě (č.j. 8T 46/1994). Čtyři obžalovaní byli odsouzeni za spáchání trestného činu krádeže podle ustanovení § 247 odst. 1 písm. d), odst. 3 písm. a) trestního zákona. Krádeže se dopustili jako členové organizované skupiny, když si na několika místech v Ostravě počínali tak, že naplnili skutkovou podstatu výše zmiňovaného trestného činu. Všichni spolupachatelé měli rozděleny úlohy tak, že jeden s novinami v ruce, jimiž si kryl volnou ruku, se zmocňoval cizí věci. Druhý ze členů skupiny se přitiskl k vyhlédnuté oběti bezprostředně z druhé strany, další se tlačil ze zadu, čímž vytvářeli tzv. „zátku“, což je situace, kdy se kolem okradeného vytváří zdání spěchu, tlačence a hluku tak, aby byla odpoutána jeho pozornost jiným směrem. Další z pachatelů stál v mírném odstupu od skupiny a pečlivě sledoval okolí, zda nejsou pozorováni. Z popisu jednání všech osob, které na trestné činnosti participovaly bylo patrné, že šlo o domluvenou, promyšlenou a zorganizovanou činnost, jejímž cílem bylo provádět kapesní krádeže.

B/ Podle okolnosti, zda krádež je páchána vnitřními nebo vnějšími pachateli

Okruh potencionálních pachatelů je více či méně ohraničený. Krádeže mohou být páchány :

- vnitřními pachateli,

¹² Protivínský, M.: Vyšetřování krádeží a loupeží, Kriminalistické praktikum, UK Praha, 1967, s. 25

- vnějšími pachateli,
- ve spolupachatelství těchto dvou skupin.

Okolnost, zda je krádež páchána vnitřními nebo vnějšími pachateli nebo ve spolupachatelství, je významným prvkem způsobu páchání. Jednání pachatelů vykazuje totiž výrazně odlišné znaky.¹³

Krádeže páchané vnitřními pachateli mají okruh pachatelů omezený na osoby, které mají k předmětu zájmu (cizímu majetku) přístup. Utajováním spáchané krádeže se pachatel v mnoha případech dopouští dalších trestných jednání, především podvodů. Utajování má za následek, že trestný čin zůstane určitou dobu latentní. Např. pachatel odcizí ze skladu určitý materiál, se kterým přichází do styku z důvodu svého pracovního zařazení. Aby krádež utajil, dopustí se padělání skladových karet.

Krádeže páchané vnějšími pachateli vykazují neomezený okruh pachatelů kterým může být libovolná osoba. U této skupiny krádeží prakticky nedochází k utajování, poněvač odhalení skutku krádeže ještě samo o sobě nevrhá podezření na konkrétní osobu. Pachatel spoléhá na to, že neexistuje předchozí vztah mezi ním a odcizenou věcí, a že proto nebude odhalen.

U *kombinovaných krádeží páchaných ve spolupachatelství* tzv. vnějšího s vnitřním pachatelem dochází k dělení rolí. Vnitřní pachatel poskytne informace a připraví krádež a vnější pachatel ji provede, a to sám nebo ve spolupachatelství s pachatelem vnitřním. Jako nejznámější příklad takového způsobu provedení trestného činu krádeže z poslední doby poslouží odcizení cca 20-ti milionů Kč z pošty v Olomouci. Tehdy se na trestném činu podíleli čtyři pachatelé, z nichž jeden byl bývalým zaměstnancem této pošty a poskytl tak svým komplicům neocenitelné informace o zabezpečení (v té době spíše nezabezpečení) pošty a nakreslil také přesný plán, díky kterému šli pachatelé najisto. Vzhledem k vysoké propracovanosti a připravenosti plánu se pachatele dlouho nedařilo usvědčit, až po „selhání“ jednoho z účastníků, který podrobně vypověděl o celém skutku, odešli pachatelé od soudu s vysokými tresty odnětí svobody.

¹³ Porada, V. : Kriminalistika I., Olomouc, 1995, s. 61

C/ Podle stupně připravenosti

- připravované
- nepřipravované

Příprava na krádež spočívá nejčastěji v tipování objektů napadení, opatřování nástrojů a dopravních prostředků, opatřování úkrytů a míst odbytu odcizených předmětů, kontaktování překupníků před spácháním krádeže.

Pachatelé, provádějící tipování objektů, se někdy snaží o kontakt s jeho obyvateli, aby zjistili potřebné informace k úspěšnému spáchání trestného činu (o vhodné době ke krádeži, místě uložených předmětů, náročnosti vniknutí do objektu apod.). Takto mohou pachatelé pod nejrůznějšími záminkami provádět dotazy na přítomnost domácích osob, prověřovat pomocí telefonu, případně kontrolou poštovních schránek získat přehled o pohybu ve vytipovaném objektu. Podle takto zjištěných informací si pachatelé následně vybírají objekt svého zájmu.

U *nepřipravovaných krádeží* využívá pachatel vhodné příležitosti a krádež uskuteční bezprostředně po přijetí rozhodnutí spáchat krádež. Za nepřipravované se považuje i takové jednání, kdy se pachatel pohybuje po určitý čas v určitém prostoru, kde je shromážděno více lidí nebo na místě, kde se vyskytuje určitý objekt zájmu a čeká na vhodnou příležitost k odcizení věci.¹⁴

D/ Podle faktu použití nástroje

- s použitím nástroje
- bez použití nástroje

Použití nástroje zpravidla usnadní provedení činu, v některých případech je dokonce nutnou podmínkou ke spáchání krádeže. Páchání krádeží s použitím nástroje se nejčastěji vyskytuje u krádeží vloupáním. Pachatelé používají převážně nástroje sériově vyráběné nebo speciálně upravené, vyjímečně nástroje zhotovené výlučně za účelem spáchání krádeže (planžety apod.).

Každé použití nástroje umožňuje pachateli snazší vniknutí do objektu, zároveň však stupňuje možnost jeho odhalení. Pokud se pachatel rozhodne pro

¹⁴ Porada, V. : Kriminalistika I., Olomouc, 1995, s. 61

použití nástroje, který způsobuje hluk, zvyšuje tím potenciální možnost odhalení přímo při činu.

Vysoký stupeň nebezpečnosti vykazuje páchaní krádeží s použitím nástrojů a ve spolupachatelství. Účastníci krádeže mají zpravidla přesně rozdělené úlohy, kdy např. jeden spolupachatel hlídá místo činu, další čeká s dopravním prostředkem, aby mohl pohotově odvézt odcizené věci z místa činu a ostatní provádějí krádež.

Bez nástroje bývají páchany především krádeže prosté, kapesní a krádeže páchané vnitřními pachateli. Rozhodující je snadná dostupnost věci pro pachatele.¹⁵

E/ Podle objektu zaměření pachatele nebo předmětu zájmu

se krádeže obvykle dělí na krádeže bytové, kapesní, v obchodech, restauracích, kostelech, muzeích, skladech apod.

Také podle předmětu zájmu je možné krádeže dělit na různé druhy podle toho, o co má pachatel při krádeži zájem : peníze, starožitnosti apod.

Jednotlivé druhy krádeží se od sebe navzájem liší nejen objektem nebo předmětem pachatelova zájmu, ale také formou a způsobem jejího spáchání a utajování. Uvedu demonstrativní případy těch nejtypičtějších :

Krádeže dopravních prostředků a věcí z nich: Motivem bývá snaha užívat trvale dopravní prostředek jako takový nebo získat některé díly či součástky k vylepšení či opravě vlastního dopravního prostředku, k sestavení dopravního prostředku na prodej, resp. k prodeji samostatných součástek.

Velmi často se setkáváme s případy, kdy se pachatel zmocní věci nacházejících se v dopravním prostředku. Způsoby vniknutí do vozidla jsou nejrůznější : Někteří pachatelé vnikají jen do vozidel nezajištěných, jiní i do těch zajištěných. V druhé kategorii pachatelů můžeme rozlišit dvě skupiny – do první patří ti, kteří vnikají do vozidel ohleduplně, bez zbytečného poškození a do druhé ti, kteří způsobují navíc škodu na vozidle (vypáčí dveře, rozbijí sklo...).

Běžným způsobem utajování krádeží motorových vozidel je změna státní poznávací značky, čísla motoru či jiných dílů i přestříkání části nebo celého dopravního prostředku atd.

¹⁵ Porada, V. : Kriminálnístika I., Olomouc, 1995, s. 63

V posledních letech se krádeže automobilů staly specialitou organizovaných gangů s mezinárodní působností a pro společnost představovaly a představují velmi závažný problém. Ve snaze přispět k eliminaci těchto krádeží přijala dne 22.12.2004 Rada Evropské unie pod č. 2004/919/ES rozhodnutí o boji s trestnou činností s příhraničním dopadem týkající se vozidel.¹⁶ V úvodu tohoto rozhodnutí se uvádí, že v členských státech EU dojde podle odhadu každým rokem ke krádežím 1,2 milionu motorových vozidel, přičemž s těmito krádežemi je spojena škoda ve výši nejméně 15 miliard EUR ročně. Ke krádežím převážné části vozidel dochází prostřednictvím organizované trestné činnosti, přičemž posléze jsou tato vozidla přestavována a vyvážena do jiných států EU i mimo ni. (V České republice bylo odcizeno v roce 2004 23 133 motorových vozidel dvoustopých a 1 097 motorových vozidel jednostopých a z toho bylo objasněno 3 509 případů odcizených dvoustopých vozidel a 277 případů jednostopých vozidel). Účelem přijetí zmiňovaného rozhodnutí bylo zaujetí společného postupu členských států EU, především ve formě spolupráce orgánů činných v trestním řízení, ale také orgánů příslušných pro registraci vozidel. V souladu s čl. 5 rozhodnutí by měly členské státy v rámci svých orgánů činných v trestním řízení určit kontaktní místo pro boj s tímto druhem kriminality. Takto vytvořená síť kontaktních míst by pak měla zajistit výměnu zkušeností, odborných znalostí i technických informací. Všechny členské státy EU by měly navíc neprodleně oznámit krádež vozidla Interpolu a totéž se týká i odcizení osvědčení o registraci vozidel. Velmi důležitou povinnost stanoví členským státům čl. 7, dle kterého musí být zajištěna prevence zneužívání a krádeže dokladů o registraci vozidla. V rozhodnutí nebyla stanovena lhůta v níž je třeba obsah rozhodnutí přenést do vnitrostátního právního řádu, ale má-li být snaha o eliminaci řešené trestné činnosti úspěšná, předpokládá se prakticky okamžitá implementace.

Krádeže v obchodech. U tohoto typu krádeží rozlišujeme dvě základní formy:

- krádeže v obchodech s pultovým prodejem
- krádeže v samoobsluhách.

Důvodem dvou druhů rozlišení krádeží v obchodech z kriminalistického hlediska jsou podmínky pro páčání těchto krádeží a na nich závislé způsoby provádění.

¹⁶ Růžička M., *Trestněprávní revue* 3/2005, s. 82

V obchodech s pultovým prodejem je ztížen přístup ke zboží a proto je obtížnější je odcizit. Takovéto krádeže jsou páčány nejčastěji ve spolupachatelství nebo účastenství, zejména s pomocníky. Pachatelé užívají různých triků. Nejčastějším způsobem spáchání je ten, kdy pachatelé předstírají, že se neznají a nechají si předložit větší množství zboží. Jeden z nich v nestřeženém okamžiku, kdy je k nim prodávající obrácen zády a vybírá zboží v regálech, ukrývá vyhlédnuté zboží do tašky a ihned je vynáší ven. Před vchodem zpravidla čeká další pomocník, který odcizenou věc přebere a odnese. Pomocník, který zůstal v prodejně obyčejně koupí nějakou maličkost, aby od sebe odvedl případné podezření.

U krádeží v samoobsluhách rozlišujeme pachatele – specialisty (většinou recidivisty) a pachatele příležitostné. Specialisté se téměř vždy na krádež připravují – vybírají si příhodné místo a čas ke spáchání krádeže (frekventovaný obchod v době největšího návalu zákazníků) nebo si upravují oděv, případně nákupní tašky (vsívají si skryté kapsy apod.). Pachatel příležitostný se nijak nepřipravuje, zpravidla před příchodem do obchodu ani sám neví, že krádež spáchá. Obyčejně jej taková myšlenka napadá až na místě samém, při pohledu na zboží, které je možno si vybrat, ale které je nutno zaplatit. Většinou se orientuje na věci malé objemem, které snáze ukryje v kapse či tašce.

Velmi časté jsou *krádeže odložených věcí na místech veřejně přístupných* (hotelech, restauracích, kavárnách, čekárnách, školách aj.). Příhodnými okamžiky ke krádeži jsou chvíle, kdy se poškozený vzdálí, baví se ve společnosti, objednává si, kupuje jízdenku atp. Odcizovány jsou nejvíce osobní svršky, zavazadla aj. Pro případ přistižení si pachatel připravuje legendu, nejčastěji o omylu.¹⁷

U víceméně úsměvného případu takového druhu krádeže jsem obhajovala dva mladistvé pachatele, pro které naštěstí neměla jejich klukovina nijak závažné ani nepříznivé následky. Mládenci ve věku šestnácti a sedmnácti let si v čekárně na nádraží všimli spícího starého pána, který měl u nohou dva sedmilitrové demižony vína. Mladiství velmi pohotově zjistili, že starý pán zřejmě poctivě během své cesty z jednoho z demižonů ochutnával, neboť ani značný hluk jej nevytrhl z hlubokého spánku. Hoši počkali až v čekárně nebudou lidi a oba demižony poškozenému odcizili. Svůj úspěch ihned s pomocí odcizeného vína oslavili na odlehlém místě v

¹⁷ Protivínský, M.: Vyšetřování krádeží a loupeží, Kriminologické praktikum, UK Praha, 1967, s. 27

parku. Vzhledem ke svému věku však neodhadli míru a zmožení množstvím kvalitního domácího vína usnuli. Jeden z dvojice se však ani po několika hodinách neprobudil z komatického spánku a jeho „komplic“ proto ze strachu raději zavolal rodiče a ti poté lékaře. Hoši byli obviněni ze spáchání trestného činu krádeže dle ustanovení § 247 odst. 1 d) tr. zákona, nicméně vzhledem ke skutečnosti, že se k činu přiznali, litovali jeho spáchání a v krátké době nahradili poškozenému škodu, bylo jejich trestní stíhání podmíněně zastaveno.

Kapitola 3.

3.1 Znaky skutkové podstaty trestného činu krádeže

Pod pojmem *skutková podstata* trestného činu rozumíme souhrn typových znaků, kterými se od sebe odlišují různé druhy trestných činů. Jsou to právě tyto typové znaky, kterými se od sebe odlišují jednotlivé druhy trestných činů. Proto bývá skutková podstata v literatuře také definována jako souhrn objektivních a subjektivních znaků, které *určují* jednotlivé druhy trestných činů a *odlišují* je navzájem. Jednotlivé znaky trestných činů i souhrny těchto znaků jsou odrazem skutečnosti, že se vyskytují určitá typická, pro společnost zvláště nebezpečná jednání, proti nimž je třeba společnost chránit pohrůžkou trestu. Konkrétně u skutkové podstaty trestného činu krádeže vedla k jejímu definování skutečnost, že často docházelo k činnosti záležející v neoprávněném obohacení pachatelů na úkor cizího majetku. Základem vytvoření znaků trestného činu je tedy výskyt určitých jednání, která jsou zpravidla pro společnost nebezpečná a signalizují potřebu kriminalizace takového jednání.

Shrnu-li tedy význam skutkových podstat, jedná se o výčet škodlivých a společensky nepřijatelných činů – tedy o jakousi definici jednotlivých trestných činů. Je to právě skutková podstata, která přesně vymezuje podmínky trestní odpovědnosti a tím určuje pravidla pro žádoucí chování lidí.

Skupinové podstaty trestných činů jsou charakterizovány čtyřmi skupinami znaků : *objektem, objektivní stránkou, subjektem a subjektivní stránkou*. Tyto znaky jsou obligatorní, musí být vtěleny do každé skutkové podstaty trestného činu, i když ne vždy jsou výslovně vyjádřeny v dispozici (např. objekt trestného činu většinou v dispozici nefiguruje). Chybí-li byť i jeden z nich, nemůže se jednat o skutkovou podstatu trestného činu. Pro naplnění všech znaků trestného činu je však potřeba neopomenout *protiprávnost*. Tento znak není v teorii uváděn mezi čtyřmi výše již zmíněnými znaky skutkové podstaty, neboť se dovozuje z právního řádu jako celku a to zpravidla z porušení mimotrestních norem (zdravotnických předpisů, pravidel silničního provozu apod.). U některých skutkových podstat je tento znak výslovně

uveden (neoprávněně, bez povolení...), nicméně u většiny tomu tak není, když by použití těchto výrazů bylo nadbytečné, což je právě případ skutkové podstaty trestného činu krádeže.

Jak jsem již uvedla, jsou znaky skutkové podstaty nezbytnou náležitostí trestného činu, přesto však nevyčerpávají všechny jeho znaky. Neméně důležitými náležitostmi trestného činu jsou také věk a přičetnost pachatele. Tyto znaky nejsou součástí skutkové podstaty trestného činu, ale pro naplnění všech znaků trestného činu je nezbytné, aby se protiprávního jednání dopustila osoba trestně odpovědná.

Znaky skutkové podstaty trestného činu nalezneme v obecné i zvláštní části trestního zákona, přesto však tvoří navzájem nerozlučnou jednotu. Konkrétně u trestného činu krádeže jsou uvedeny ve zvláštní části trestního zákona, v ustanovení § 247, ale také v ustanoveních § 4 až 6, které definují zavinění.

Skutkové podstaty třídíme podle různých hledisek :¹

1. Podle *vyjádření v zákoně* rozlišujeme skutkové podstaty popisné, odkazovací a blanketní. Skutkovou podstatu trestného činu krádeže, tak jak je uvedena v ustanovení § 247 tr. zákona řadíme mezi skutkové podstaty popisné, protože definuje trestný čin krádeže popisem jeho znaků. Skutková podstata odkazovací odkazuje na určitou konkrétní, jedinečnou normu, naproti tomu blanketní odkazuje na normu obecnou, případně na více norem určitého druhu.
2. Podle *závažnosti trestných činů* jimi charakterizovaných rozlišujeme skutkové podstaty na základní, kvalifikované a privilegované. Základní skutkové podstaty uvádějí znaky běžného typu daného trestného činu a bývají zpravidla uvedeny v prvních odstavcích příslušných ustanovení. Je tomu tak i u trestného činu krádeže, kde první odstavec § 247 představuje základní skutkovou podstatu. Kvalifikované skutkové podstaty jsou kromě základních znaků tvořeny ještě nějakým dalším znakem, který typizuje vyšší stupeň nebezpečnosti činů pro společnost, což má za následek použití vyšší trestní sazby. U § 247 jde o kvalifikovanou skutkovou podstatu v odstavcích 2, 3 a 4. Tyto odstavce jsou tvořeny jak znaky základní skutkové podstaty, tak dalšími, které zvyšují nebezpečnost činu pro společnost. Těmito znaky jsou :

¹ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 135

a) způsobení škody nikoli malé, značné a velkého rozsahu nebo zvláště závažného následku

b) spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny.

Oproti tomu privilegovaná skutková podstata obsahuje mimo běžné znaky jeden nebo více znaků privilegujících, což vede ke snížení trestní sazby.

3. Podle *struktury* se rozlišují skutkové podstaty jednoduché a složité. Skutková podstata trestného činu krádeže je jednoduchá, protože je pro ni charakteristický pouze jeden objekt a tím je majetek. U krádeže spočívá jednání pachatele v přisvojení si cizí věci tím, že se jí zmocní. Složité skutkové podstaty mají objekty dva a více. Mluvíme pak buď o tzv. kumulativní skutkové podstatě, kdy se pro její naplnění vyžaduje, aby byly tyto znaky dány hromadně (jako příklad mohu uvést trestný čin loupeže, který má dva objekty – svobodu a majetek) nebo o tzv. alternativní skutkové podstatě, k jejímuž naplnění stačí splnění jednoho znaku z těch, které byly alternativně dány (např. u trestného činu rozvracení republiky je vyjádřeno alternativně více objektů)..

3.2 Objekt

Objektem trestného činu obecně rozumíme společenské vztahy, zájmy a hodnoty chráněné trestním zákonem. V tomto případě se jedná o tzv. *objekt obecný (rodový)*. Okruh těchto zájmů a hodnot chráněných trestním právem a intenzita ochrany trestněprávními prostředky vychází z hodnotového systému společnosti a svědčí o funkci trestního práva ve společnosti. Trestní zákon výslovně neuzívá pojem objekt, ale zná jej pod názvem „chráněný zájem“ (např. ustanovení § 3 odst. 4).

Dalším objektem podle stupně obecnosti je *objekt druhový (skupinový)*. Ten je vyjádřen společnými rysy individuálních objektů jednotlivých trestných činů. Praktický význam skupinového objektu spočívá v systematickém rozčlenění trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona. V trestním zákoně jsou totiž seskupeny do jedné hlavy zvláštní části činy ohrožující nebo porušující příbuzné společenské zájmy patřící do stejné oblasti. Názvy jednotlivých hlav tak v podstatě vyjadřují skupinový objekt trestného činu. Ustanovení o krádeži bylo podle toho zařazeno do hlavy IX. zvláštní části trestního zákona mezi trestné činy proti majetku. Druhovým objektem trestných činů zde uvedených je ochrana majetkových zájmů.

Termínem *individuální objekt* trestného činu se označuje jednotlivý zájem, k jehož ochraně je příslušné ustanovení zvláštní části trestního zákona určeno. Přesné stanovení individuálního objektu trestného činu je důležité pro správnou právní kvalifikaci a pro určení povahy a stupně nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Málokdy bývá individuální objekt vyjádřen zcela konkrétně a určitě, většinou se určuje na základě smyslu a obsahu zákona, především na základě rozboru ostatních znaků skutkové podstaty.

Objektem trestného činu je tak v podstatě okruh zájmů, které trestní právo chrání. Obecný objekt je vyjádřen v § 1 trestního zákona, a i když nejde o taxativní výčet chráněných zájmů, shrnuje obecně to nejdůležitější co si klade společnost za úkol zabezpečit.

Porušení nebo ohrožení objektu trestného činu nazýváme následkem.

Individuálním objektem trestného činu krádeže je především vlastnictví věci a držba věci, ale také pouhé reálné držení věci. Rozhodující je faktický stav, v rámci

kterého má poškozený nebo jiný faktický držitel věc ve své moci (např. vlastník, nájemce, vypůjčitel, schovatel, dopravce, ale i předchozí zloděj).²

Některé trestné činy mají mimo svůj objekt i hmotný předmět útoku, který je pouze fakultativním znakem skutkové podstaty trestného činu. Hmotným předmětem útoku jsou buď lidé nebo věci, na které pachatel bezprostředně útočí, a tím zasahuje objekt trestného činu. Porušení hmotného předmětu útoku nazýváme účinek.

Hmotný předmět útoku ale necharakterizuje objekt, neumožňuje poznat a rozlišit zájmy, které jsou objektem různých trestných činů. Značný význam má hmotný předmět útoku v trestním řízení. Jeho označení je jedním z prostředků, jak trestný čin individualizovat a konkretizovat tak, aby nemohlo dojít k záměně s jiným. Zvláštní vlastnosti, které mají věci nebo osoby jako předměty útoku již před trestným činem (u tr. činu krádeže např. značka odcizeného vozu) a změny, které jsou na nich způsobeny pachatelem (poškození věci nebo zanechání stopy), individualizují skutek, který je předmětem tr. řízení a usnadňují tak odhalení a usvědčení pachatele.

U trestného činu krádeže je předmětem útoku majetek, konkrétně cizí věc. Trestní zákoník definuje pojem věc v ustanovení § 89 odst. 13. Předmětem krádeže nemohou být práva, avšak mohou jím být věci, jež jsou ekvivalentem hodnot (vkladní knížky, depozitní listy, směnky, šeky, losy, atd.).³

Podmínkou stanovenou k naplnění skutkové podstaty trestného činu krádeže je přisvojit si *cizí věc*, tím, že se jí pachatel zmocní... V této dispozici je tak určen předmět útoku krádeže, a je proto nezbytné klást při kvalifikování nějakého jednání jako krádeže velký důraz na to, co se rozumí věcí a také tomu, že musí jít o věc cizí.

Cizí věcí se rozumí movitá věc, která buď vůbec nenáleží pachateli, nebo nenáleží pouze jemu, a kterou tento pachatel nemá ve své dispozici. Vzhledem k této skutečnosti, je zřejmé, že se vlastník věci nemůže dopustit krádeže věci vlastní. Pokud není věc ve spoluvlastnictví, není možné dopustit se ani návodu, případně pomoci ke krádeži vlastní věci.

Cizí věcí jsou i peníze v hotovosti, naopak jí nejsou vklady na účtech a vkladních knížkách, neboť tyto přecházejí do majetku banky, která s nimi může volně disponovat a využít je ke svému podnikání. Mezi vkladatelem a bankou za této situace vzniká závazkový právní vztah, na jehož základě má vkladatel vůči bance

² Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. : Trestní zákon, komentář, 3. vydání, C.H.Beck, Praha 1998, s. 1114

pohledávku. Ta je pak sice součástí jeho majetku, nikoli však věci. Takovou pohledávku proto nelze jako cizí věc odcizit, ale ani zpronevřit či zatajit. Podobná situace nastává v závazkových vztazích mezi jejich subjekty (srov. č. 3/2006 Sb. rozh. tr.). Podobnou problematikou se zabývá rozhodnutí publikované pod č. 23/2004 Sb. rozh. tr. a podle nějž platí, že převzal-li obviněný na základě kupní smlouvy peníze v podobě zálohy na kupní cenu za věc, kterou měl jako prodávající dodat kupujícímu, nemohl spáchat trestný čin krádeže ani zpronevěry, i když zálohu použil pro vlastní potřebu, věc kupujícímu neopatřil a ani mu zálohu nevrátil. V daném případě totiž přešly peníze do vlastnictví obviněného a není zde proto způsobilý předmět útoku.

Naopak je třeba mít na zřeteli, že peníze z nepředané výhry v karetní hře jsou ve vztahu k tomu, kdo vyhrál, cizí věci a není proto radno vyřešit svou pohledávku tím, že si výherce vezme zasloužené peníze z dispozice poraženého sám. Pozor také na situaci, kdy peníze z předané výhry v karetní hře jsou ve vztahu k tomu kdo prohrál a plnil, cizí věci ve smyslu § 247 tr. zákona (srov. č. 13/1976 Sb. rozh. tr.). Nejvyšší soud také judikoval, že i neodevzdané peníze představující nezaplacenou kupní cenu poskytnuté služby jsou ve vztahu k tomu, kdo službu poskytl, cizí věci (srov. č. 33/1991 Sb. rozh. tr.).

Cizí věcí je i věc, která pachateli nenáleží být jen zčásti, tedy věc, kterou má ve spoluvlastnictví. Sem nepatří věci spadající do společného jmění manželů, neboť v tomto institutu je každý z manželů úplným vlastníkem celé věci, což dokládá také rozhodnutí NS ČR ze dne 13.6.2001, sp. zn. Tz 120/2001, které stanoví, že věc, která patří do společného jmění manželů (dříve bezpodílového spoluvlastnictví manželů) není ve vztahu k těmto cizí věcí, tj. není způsobilým předmětem trestného činu krádeže či loupeže ve vztahu k druhému z manželů.

O věc cizí se nejedná v případě, když byla pachateli svěřena na základě nějakého titulu, např. zapůjčená. Pro případ присвоjení takové věci by se nejednalo o trestný čin krádeže, ale o zpronevěru. Je-li však věc stále v moci dosavadního držitele tím, že nad ní stále vykonává moc, přestože byla fakticky předána pachateli (např. při výkonu společné práce), присвоjením takové věci by se pachatel dopustil trestného činu krádeže.

³ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 687

Otázku vlastnictví věci, která má zásadní vliv na hodnocení jednání z pohledu trestního práva, řešil ve svém rozhodnutí z 16.4.2003 pod sp. zn. 5 Tdo 270/2003 také Nejvyšší soud. V tomto rozhodnutí dospěl k názoru, že odcizí-li pachatel věci, jejichž vlastníkem sice původně byl, ale vlastnické právo k nim již převedl kupní smlouvou na jinou osobu, která byla jejich vlastníkem v době odcizení, naplní formální znaky trestného činu krádeže i v případě, že později dojde ke změně vlastnických vztahů k těmto věcem a pachatel trestného činu krádeže se např. v důsledku odstoupení od kupní smlouvy opět stane vlastníkem věcí, které byly předmětem jím spáchané krádeže. Tato konkrétní situace by pak mohla být posuzována dle § 65 odst. 1 tr. řádu, neboť v důsledku odstoupení od kupní smlouvy mohla zaniknout nebezpečnost činu pro společnost, stane-li se pachatel opětovně vlastníkem odcizených věcí.

Z povahy věci vyplývá, že předmětem krádeže nemůže být nemovitost. Je však možné po oddělení věci odcizit část nemovitosti, která se tím stala věcí movitou.

Po novele trestního zákona (č. 253/97 Sb.), která nabyla účinnosti dnem 1.1.1998, se věci rozumí i cenné papíry, a to bez ohledu na to, zda jde o listinné cenné papíry nebo o cenné papíry zaknihované. Do účinnosti této novely byly považovány za věc pouze listinné cenné papíry, kdežto zaknihované, které nemají materializovanou podobu si bylo možné přisvojit jen podvodným jednáním, proto bylo možné takový skutek právně kvalifikovat pouze jako trestný čin podvodu. Po účinnosti této novely je možno kvalifikovat i přisvojení si zaknihovaných cenných papírů jako trestný čin krádeže, když právní posouzení takového jednání bude spočívat na formě jednání pachatele, tedy jak chtěl pachatel svého cíle dosáhnout.

Jiné doklady, např. vkladní knížky, jsou jen dokladem prokazujícím pohledávku, a tak odcizení takového dokladu v úmyslu vybrat vklad na ní uložený je za splnění všech ostatních podmínek stanovených v trestním zákoně jen přípravou k trestnému činu krádeže. O dokonání trestný čin krádeže se bude jednat až v okamžiku, kdy pachatel skutečně vklad vybere.

Naproti tomu pachatel, který si opatří nepřenositelnou platební kartu se již tímto úkonem dopustil trestného činu neoprávněného držení platební karty dle ustanovení § 249b když není podstatné, zda se vůbec pokusí tuto kartu jakkoli pro sebe využít.

Jedná se o ohrožovací trestný čin a trestní zákon poskytuje platební kartě takto zvýšenou ochranu, neboť s jejím držením je dnes již spojeno mnohem více oprávnění, než jen k výběru hotovosti (třeba také pojištění). Pakliže by pachatel neoprávněně opatřenou platební kartu použil k výběru hotovosti či bezhotovostní platbě a tím způsobil škodu nikoli nepatrnou, bude jeho jednání posuzováno v jednočinném souběhu s trestným činem krádeže.

Trestného činu krádeže se dopustí také pachatel, který odcizí doklady s nimiž jsou spojena nenahraditelná práva – tzv. legitimační papíry. Těmi jsou např. vstupenky, jízdenky apod.⁴

Podle ustanovení § 89 odst. 13 tr. zákona se věcí rozumí i ovladatelná přírodní síla. Kromě ovladatelnosti musí být tato přírodní síla i užitečná. Obě podmínky musí být splněny zároveň, tudíž není věcí něco, co je ovladatelné, ale neužitečné (např. odpad), ani něco, co je sice užitečné, ale neovladatelné (např. sluneční záření). Věcí se proto, v souladu s touto definicí, rozumí i elektrická a jaderná energie, ale i plyn apod.

Za cizí věc se považují také součásti přírody, zejména domácí zvířata a užitkové rostliny. Předmětem krádeže mohou ale být také oddělené části lidského těla, a to ať už bez další úpravy nebo po zpracování.

Vzhledem k dikci ustanovení § 247 trestního zákona nemusí mít věc objektivní hodnotu, neboť krádež je trestná i při způsobení nižší škody než je škoda nikoli nepatrná, pokud je zároveň splněna některá z okolností uvedených v písm. b) až e).

⁴ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 687

3.3 Objektivní stránka

Objektivní stránka trestného činu charakterizuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Skládá se ze znaků obligatorních, jimiž jsou jednání, následek a příčinný vztah mezi jednáním a následkem a také ze znaků fakultativních, kterými jsou především místo a čas jednání a také účinek. Jednotlivé trestné činy se od sebe po zevní stránce odlišují nejvíc právě objektivní stránkou.

Jednáním ve smyslu trestního práva rozumíme projev vůle ve vnějším světě. V jednání se spojuje vnitřní složka (vůle) se složkou vnější (projev vůle). Aby se jednalo o konání ve smyslu trestního práva, musí existovat obě tyto složky zároveň. Fyzické násilí vylučuje projev vůle, stejně tak jako nejsou projevem vůle reflexní pohyby či např. mluvení ze spaní. Vůle řídí pohyb, případně zdržení se takového pohybu. Jednáním proto rozumíme nejenom konání (komisivní trestné činy), nýbrž i opominutí (omisivní trestné činy). Trestný čin krádeže lze spáchat pouze konáním, a proto jej řadíme mezi komisivní trestné činy.

Dalším obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu je *následek*. Rozumíme jím porušení nebo ohrožení objektu trestného činu, které je způsobeno jednáním charakterizujícím trestný čin. Podle následku rozlišujeme trestné činy poruchové a ohrožovací. U trestného činu krádeže je následkem škoda na majetku, řadíme jej tedy mezi trestné činy poruchové. Následek ovšem nelze zaměnit s účinkem. Pojem následek se totiž vztahuje k objektu trestného činu, kdežto pojem účinek k hmotnému předmětu útoku, na němž je čin spáchán. U trestných činů proti majetku má následek zvláštní význam, neboť ohodnocená výše škody, tedy závažnost následku, určuje závažnost trestného činu a tím samozřejmě i výši trestu. Způsob vyjádření rozsahu následku se v minulosti již několikrát změnil, přičemž tento vývoj jsem podrobně uvedla v kapitole 1.2.

Příčinný vztah mezi jednáním a následkem je posledním z obligatorních znaků charakterizujících objektivní stránku trestného činu. Je to vztah, bez něhož by následek nenastal v té konkrétní podobě, v jaké nastal. K příčinné souvislosti musíme ještě připojit zavinění, neboť nezaviněné následky se pachateli nepřičítají.

Fakultativní znaky objektivní stránky trestného činu, jako je čas, místo spáchání deliktu a účinek, vyjadřují skutečnost, že ne všechny trestné činy musí být spáchány na určitém místě, v určitém čase a s účinkem na hmotném předmětu útoku.

Objektivní stránka trestného činu krádeže spočívá v tom, že si pachatel přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a současně naplní některý (jeden nebo více) z alternativně uvedených znaků pod písmeny a) až e) § 247, odst.1 trestního zákona.⁵ Máme-li toto jednání aplikovat na konkrétní případy, je potřeba znát výklad pojmových znaků objektivní stránky.

Přisvojení cizí věci se rozumí získání trvalé dispozice s ní. Zároveň přisvojení znamená vyloučení dosavadního vlastníka nebo faktického držitele z držení, užívání a nakládání s věcí. Následně již není rozhodné jak pachatel s věcí poté, co se jí zmocní, nakládá. Může ji někomu darovat případně i zničit, to už nemá z trestněprávního pohledu žádný vliv. Je potřeba mít na paměti, že zloděj se nikdy nestává vlastníkem odcizené věci, neboť trestným činem vlastnictví nabýt nelze.

Cizí věci se rozumí věc movitá, která pachateli nenáleží, a kterou pachatel nemá ve své dispozici. Podrobné definici a rozboru tohoto pojmu jsem se již věnovala v minulé kapitole, neboť je to právě cizí věc, která je předmětem útoku u trestného činu krádeže.

Pachatel si přisvojí věc tím, že se jí *zmocní*, jestliže věc odejme z dispozice vlastníka, oprávněného nebo i faktického držitele a jestliže si tak zjedná možnost s věcí trvale nakládat podle své vůle sám (pachatelství) nebo zjedná takovou možnost společně s dalšími osobami buď jenom sobě, nebo jenom další osobě či osobám anebo sobě i dalším osobám (spolupachatelství). U drobných věcí postačí, když je pachatel vezme do kapsy nebo do tašky anebo schová. U větších věcí bude zmocnění se věci záležet v jejím odnesení nebo odvezení.

Otázka zda a kdy se pachatel zmocnil cizí věci má zásadní význam při kvalifikaci jednotlivých trestných činů, především při rozlišení trestného činu krádeže a loupeže. Učebnicovým příkladem je rozhodnutí Nejvyššího soudu (srov. č. 41/2005 Sb. rozh. tr.), vztahující se k jednání pachatele, který se zmocní cizí věci tím, že převezme v prodejně před zaplacením zboží a na výzvu prodavače k zaplacení reaguje tak, že mu nastříká do očí slzotvorný plyn a poté z prodejny

⁵ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 686

uprchne. Nejvyšší soud dovodil, že v takovém případě se jedná o trestný čin loupeže a nikoli krádeže s odůvodněním, že podstatný rozdíl mezi skutkovou podstatou trestného činu krádeže a loupeže spočívá právě v posouzení okamžiku, kdy dojde ke zmocnění se cizí věci a násilí. Dle již ustáleného názoru, je pojem „zmocnit se cizí věci“ vykládán tak, že k němu dojde až v okamžiku, kdy je věc odejmuta z dispozice vlastníka. V řešeném případě se obviněný v době, kdy přebíral zboží v prostoru uzavřené prodejny, zboží zcela nezmocnil, když právě za účelem dokončení kroků směřujících k zmocnění se zboží (vzdálením se se zbožím z prodejny) použil slzotvorný sprej proti prodavači, aby se tak mohl zboží definitivně zmocnit. A tak právě vzhledem k okamžiku použití násilí soud dovodil, že se pachatel dopustil trestného činu loupeže.

Při posuzování, zda je věc ještě v moci někoho jiného, se vychází z konkrétních okolností případu na základě obecných životních zvyklostí. V moci vlastníka či držitele je např. zaparkovaný automobil na ulici, pes pobíhající po ulici. Věci odložené a uschované, má-li k nim jejich držitel přístup, nebo i věci zapomenuté či ztracené, pokud jejich vlastník nebo držitel ještě ví, kde je má hledat a je určitá naděje, že je najde, řadíme také mezi věci v moci vlastníka (např. peněženka zapomenutá na stole v jídelně, kabát nebo deštník zapomenutý na věšáku v restauraci, věc odložená a ponechaná na pracovišti apod.).⁶ Z této dikce vyplývá, že přisvojí-li si pachatel peníze zabalené v kapesníku, který vypadl z kapsy poškozenému, s nímž seděl u stolu v hostinci, nejde o trestný čin zatajení věci podle § 254 tr. zák., když správně má být skutek posouzen jako trestný čin krádeže podle § 247 tr. zák., protože obviněný věděl, že peníze patří poškozenému a že jsou ještě v jeho dosahu (srov. č. 35/1987 Sb. rozh. tr.).

Krádež nelze spáchat na věci ztracené, která již není v moci vlastníka nebo faktického držitele, na věci ničí ani věci opuštěné.

Zmocnit se věci může pachatel buď vlastní rukou anebo za pomoci nástroje. Pachatel může použít i tzv. „živého nástroje“, kterým bývá osoba trestně neodpovědná anebo i osoba trestně odpovědná, ale donucená, případně jednající kulpózně atp. Pachatel, který takové osoby užil je označován jako nepřímý pachatel. Osoba, která je živým nástrojem není trestně odpovědná, kdežto

⁶ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. : Trestní zákon, komentář, 3. vydání, C.H.Beck, Praha 1998, s. 1118

nepřímý pachatel je odpovědný pro úmyslný trestný čin, kterého se prostřednictvím „živého nástroje“ dopustil. Takovou situaci může být například, když pacient v nemocnici požádá zdravotní sestru, aby mu pomohla sbalit věci a ukáže přitom na peněženku ležící na stole. Zdravotní sestra netuší, že peněženka pacientovi nepatří, a jeho žádosti vyhoví. Ten poté s odcizenou peněženkou opustí nemocnici. Zdravotní sestra jednala ve skutkovém omylu a nemůže být tudíž trestně odpovědná. Pacient pak bude odpovědný za spáchání trestního činu krádeže.

Trestný čin krádeže je dokonán zmocněním se věci s úmyslem přisvojit si ji. Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu je trestný čin krádeže dokonán, i když pachatel krátce po činu na naléhání poškozeného odcizenou věc vrátí (srov. č. 27/1966 Sb. rozh. tr.). O dokonané přisvojení věci zmocněním se jedná také tehdy, když pachatel věc odejme z dispozice poškozeného a ukryje ji na jiném místě s úmyslem si ji později vyzvednout. Není přitom rozhodné, že pachatel ukryl věc v prostoru, kde se původně nacházela (např. v jiné zásuvce). Stejně tak je z pohledu trestněprávního hodnoceno jednání pachatele, který násilně vnikne do místnosti, pak pomocí klíčů do skříní z nichž odcizí věci, uloží je do předem připraveného zavazadla, i když pak za dalším účelem (např. přespání) v místnosti setrvá.

K naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu krádeže, mimo přisvojení si cizí věci tím, že se jí zmocní, je nezbytné, aby byla ještě dána některá z okolností uvedená v písm. a) až e) § 247 odst. 1 tr. zákona.

Jestliže si pachatel přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní za okolností naplňujících více alternativních znaků skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a) až e) tr. zák., je nutno tento skutek kvalifikovat tak, aby byly vystiženy všechny znaky, jež byly naplněny. V tomto případě totiž nepřipadá v úvahu faktická konzumpce vylučující právní posouzení skutku podle jedné takové kvalifikace druhou (srov. č. 57/1996 Sb. rozh. tr.).

Této úpravě odpovídá také případ projednávaný před Krajským soudem v Brně pod č.j. 8 To 131/95, kdy byl k odvolání okresního státního zástupce zrušen rozsudek okresního soudu a bylo rozhodnuto tak, že se obžalovaný uznává vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a), b) tr. zák. Trestného činu se obžalovaný dopustil tím, že jako číšník restaurace Červená růže v O., v přesně nezjištěné době, koncem července 1994, vypáčil pomocí šroubováku dvířka hracího

automatu umístěného v provozovně restaurace. Odcizil z něj mince v hodnotě 4 000 Kč a stejným způsobem, opět vypáčením dveří vnikl do téhož hracího automatu v září 1994 a odcizil zde mince v hodnotě 800 Kč. Tím způsobil provozovateli restaurace T.P. celkovou škodu ve výši 4 800 Kč. Napadeným rozsudkem byl obžalovaný Z.Š. uznán vinným pokračujícím trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák. Krajský soud v Brně nesouhlasil s tím, že odcizení peněz ve výši 4 800 Kč, tedy způsobení škody nikoli nepatrné, je fakticky konzumováno kvalifikací podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák. O faktickou konzumpci jde, jestliže jeden trestný čin je relativně malého významu ve srovnání se základním trestným činem, nebo je vedlejším produktem základního trestného činu. Trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a) tr. zák. je zcela rovnocenného významu s trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák., což je vyjádřeno i tím, že obě formy tohoto trestného činu jsou uvedeny ve stejné skutkové podstatě trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 tr.zák. Ze stejného důvodu nemůže být ani vedlejším produktem takového trestného činu krádeže. To ostatně platí o všech formách jednání uvedených ve skutkové podstatě § 247 odst. 1 pod písm. a) – e) tr. zák. a jejich vztahu.

Značnou polemiku vyvolalo mezi odbornou veřejností rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR publikované v časopise Právní rozhledy č. 12 z roku 1998 na s. 628 a násl., z něž vzešla mimo jiné i tato právní věta : „I když u trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zákona není stanovena spodní hranice škody neznamena to, že její výše je zcela bezvýznamná. Pokud pachatel takového činu odcizí věc, jejíž hodnota je mnohonásobně nižší než škoda nikoli nepatrná a stupeň nebezpečnosti tohoto jeho činu pro společnost není podstatně zvyšována jinými okolnostmi uvedenými v ustanovení § 3 odst. 4 tr. zákona, nepůjde zpravidla o uvedený trestný čin krádeže, jehož formální znaky jsou jinak dány, pro nedostatek jeho materiálního znaku ve smyslu § 3 odst. 2 tr. zákona“. S tímto závěrem se neztotožnilo mnoho odborníků, za všechny jmenujme především Doc. JUDr. Vladimíra Kratochvíla, CSc., který svůj názor, se kterým se ztotožňují, opřel především o skutečnost, že je v trestním zákoně krádež typizována na krádež prostou (písm. a), vloupáním (b), násilnou (c), kapesní (d) a zpětnou (e).⁷ Ve skutkové

⁷ Kratochvíl, V., Právní rozhledy, 4/1999, s. 194-196

podstatě tr. činu krádeže dle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zákona není stanovena spodní hranice škody z toho důvodu, že z hlediska viny je právně relevantní jen výše škody uvedená v písm. a) citovaného ustanovení. Z uvedeného logicky plyne, že zákonodárce tímto způsobem kriminalizoval v písmenech b) až e) takové formy krádeže, jejichž trestnost z hlediska viny není podmíněna výší způsobené škody a tuto roli naopak plní právě a jen písmeno a). Tento závěr podporuje také fakt jenž byl uveden výše, a sice, že skutková podstata krádeže má alternativní povahu, kdy k jejímu naplnění postačí alespoň jedna z alternativ uvedených v citovaných písmenech. Chybí-li tak např. znak uvedený v písmenu a) (škoda činí 20,- Kč), ale je-li dán znak uvedený pod písmenem e), nepůjde sice o krádež prostou, ale jako krádež bude takové jednání hodnoceno, i když jako krádež zpětná.

Vraťme se však zpět k jednotlivým pojmovým znakům objektivní stránky trestného činu krádeže.

K písm. a) : *Způsobením škody nikoli nepatrné* se rozumí škoda nejméně v částce 5.000 Kč (§ 89 odst. 11 tr. zák.). Pod tuto hranici jde o přestupek proti majetku podle § 50 odst. 1 písm. a) přestupkového zákona, pokud tu nejsou okolnosti uvedené v § 247 odst. 1 písm. b) až e) tr.zák.

Za trestný čin krádeže podle písmene a) daného paragrafu je nutno považovat i jednotlivé útoky, jimiž pachatel způsobil škodu nižší, než je škoda nikoli nepatrná, jestliže jde o útoky spáchané spolu s dalšími formou pokračování v trestném činu a celková škoda této hranice dosáhne. V takovém případě jde o jeden pokračující trestný čin (srov. č. 22/1991 Sb. rozh. tr.).

U majetkových trestných činů má velký význam způsob, jakým se určuje *výše způsobené škody*. Přesný postup určuje od roku 1991 ustanovení § 89 odst. 12 tr. zákona, které odstraňuje jakékoli pochybnosti jak výši škody stanovit. Předmětné ustanovení zní : Při stanovení výše škody se vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení v předešlý stav.

Před zmíněnou novelou se výše škody posuzovala dle maloobchodní ceny, což již dnes, v podmínkách tržního hospodářství samozřejmě není realizovatelné.

Již v roce 1993 bylo judikováno, že cenou, za kterou se věc v době a místě činu obvykle prodává, je cena při legálním prodeji, nikoli na černém trhu (srov. č. 19/1993 Sb. rozh. tr.).

Za cenu v místě obvyklou se považuje cena v obci, kde došlo k trestnému činu, stanovenou pro maloobchodní prodej. Součástí ceny mohou být i náklady na pořízení či zpracování zboží, ale také zisk, příslušná daň i clo. Naproti tomu za cenu obvyklou není považována cena v luxusní restauraci, v takovém případě by se vycházelo z obvyklé ceny v běžném obchodě. Do prodejní ceny se nezapočítává ani hodnota neposkytnuté služby (např. při odcizení nezpracovaného masa).

Velmi podstatné pravidlo bylo vtěleno do rozhodnutí, které stanoví, že pro určení výše škody je rozhodující hodnota, o kterou byl majetek poškozeného zmenšen, nikoli obohacení pachatele (srov. č. 71/1971 Sb. rozh. tr.).

Pro případ odcizení starší věci se přihlíží ke snížení její hodnoty, tedy k opotřebení, ke stáří věci, použitelnosti apod.

V praxi se pak vychází buď z ceny, za jakou se konkrétní věc vzhledem k poptávce a nabídce prodává nebo z odborného vyjádření či znaleckého posudku o stupni opotřebení ke dni spáchání trestného činu.

Pro případ, kdy není možno obstarat novou věc, ale věc lze opravit nebo ji jinak uvést do původního stavu, určuje se výše škody dle účelně vynaložených nákladů na uvedení věci v předešlý stav.

Pro správnou kvalifikaci trestného činu krádeže je potřeba uvědomit si, že způsobenou škodou je celá skutečná hodnota odcizené věci, a to i v tom případě, kdy pachatel dá na původní místo věc jinou, věc stejného druhu, ale nezastupitelnou. Takové jednání pachatele může být posuzováno pouze jako částečná náhrada škody. V takových případech nelze vycházet pouze z rozdílu mezi hodnotou věci odcizené a hodnotou věci nahrazené.

Není-li možné zjistit přesnou výši škody, musí se zjistit alespoň její minimální výše, přičemž tato minimální výše škody se musí opírat o provedené důkazy stejně jako každá jiná okolnost a není možné ji určit odhadem (srov. č. 53/1978 Sb. rozh. tr.). V rozsudku musí být minimální výše škody určena číselně, nestačí ji pouze slovně opsat, např., že vznikla škoda v zanedbatelné výši.

Bez ohledu na výši škody je krádež trestným činem, jsou-li tu okolnosti zvyšující nebezpečnost jednání nebo pachatele pro společnost uvedené pod písm. b) až e).

K písm. b) : Novela trestního zákona z roku 1990 zavedla do trestního práva nový pojem, a sice krádež vloupáním. *Vloupáním* se rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly (§ 89 odst. 14 tr. zák.). Aby mohlo být jednání pachatele kvalifikováno jako krádež vloupáním, je nezbytné aby došlo k vniknutí do *uzavřeného prostoru*. Takovým prostorem se rozumí jak prostor ve stavbách, ale může jít i o zahradu, oboru apod. Uzavřeným prostorem se rozumí také menší prostor, který je možno přemísťovat, např. příruční pokladna, kufr auta apod. Uzamčení se většinou provádí pomocí zámku, oplocení (takového, které skutečně plní funkci ochrannou, ne okrasnou) či jiných moderních zajišťovacích metod, např. elektronických zařízení. Aby se jednalo o uzavření v trestněprávním smyslu, musí jít o ochranu věci proti odcizení, nikoli o zábranu pro chovaná zvířata.

Za *vníknutí* se považuje nejenom vstup do uzavřeného prostoru, ale i otevření nebo jiné narušení tohoto prostoru a sáhnutí do něj, třeba i za pomoci potřebného nástroje. Věc, která je předmětem útoku musí být uvnitř uzavřeného prostoru. Podstatou vniknutí je skutečně dostání se do vnitřku uzavřeného prostoru, je proto vyloučeno kvalifikovat jako vloupání jednání pachatele, který odstraní z kola řetěz, kterým bylo toto kolo připevněno k pevné překážce.

Zákon uvádí jako jeden ze způsobů, jak vniknout do uzavřeného prostoru *lest*. *Lest* je definována jako vyvolání či využití omylu cizí osoby s úmyslem dosáhnout nějakého cíle. Omylem se rozumí neshoda představ mýlícího se s objektivní realitou. O omyl jde vzhledem k obsahové náplni tohoto slova vyvolat pouze u osoby myslící, neboť pouze takovou je možno, vzhledem k jejím jakýmsi představám, přelstít. Z výše uvedeného plyne, že za lstivé jednání se nepovažuje, odláká-li pachatel psa hlídajícího nemovitost. Naopak případy, kdy se pachatel ukryje, např. v obchodním domě, aby po jeho uzavření a odchodu zaměstnanců mohl spáchat trestný čin, jsou považovány za vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, bez ohledu na skutečnost, že do předmětného prostoru má běžně přístup. V poslední době je mezi

pachateli krádeží velmi oblíbeno lživé jednání spočívající v nepravdivém tvrzení a vydávání se např. za opraváře při vstupu do cizího bytu. Obzvláště starší a tudíž důvěřivější lidé se stávají často oběťmi takových praktik.

O nedovolené překonání uzamčení jde při vniknutí do prostoru, který je zajištěn zámkem, petlicí apod. za pomoci odcizených nebo nalezených klíčů, pomocí klíčů vylákaných od majitele, vniknutí do prostoru pomocí planžety, paklíče nebo jiného technického prostředku. Není přitom rozhodné, zda při překonání uzamčení byl zámek poškozen, či nikoli. Za překonání uzamčení je v praxi považováno také vyražení dveří, roztažení zárubní či odvrtání zámku. U tohoto způsobu vloupání není vyžadováno použití síly proto, aby jednání mohlo být kvalifikováno jako nedovolené vniknutí do uzavřeného prostoru.

Toto tvrzení neplatí pro *překonání jiné jistící překážky s použitím síly*. Pojmovým znakem takového jednání se rozumí především násilné působení na jistící překážku, např. přeřezání nebo roztažení mříží, probourání zdi stěny, ale i jiné překonání jistící překážky silou. Také přezení plotu vysokého 1.85 m posoudil soud jako překonání jistící překážky silou (srov. č. 37/1993 Sb. rozh. tr.). O použití síly jde také tehdy, jestliže pachatel použil k překonání překážky nástroj, takže intenzita vlastní vynaložené fyzické síly nemusela být vzhledem k povaze použitého nástroje velká (srov. č. 38/1993 Sb. rozh. tr.).

Jako příklad pro tento druh trestného činu krádeže může posloužit rozsudek Okresního soudu v Olomouci č.j. 5 T 19/98, dle kterého byl spáchán trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), když po vyháčkování dveří vnikl pachatel do zaparkovaného vozidla odkud odcizil malý technický průkaz a tím způsobil majitelce vozidla škodu ve výši 100 Kč.

K písm. c) : Jednání, kterým se pachatel *pokusí bezprostředně po činu uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí* je kvalifikováno jako trestný čin krádeže dle ustanovení § 247 odst. 1 písm. c). Takové jednání pachatele následuje až po odcizení věci, přičemž se tak musí stát bezprostředně, tedy v krátké časové návaznosti na krádež. Není rozhodné, zda úsilí uchovat si věc bylo úspěšné, stačí, že se o to pachatel uvedeným způsobem pokusil.⁸ O bezprostřední pokus o

⁸ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 690

uchování si věci násilím nepůjde, když se pachatel s odstupem několika hodin setká s poškozeným a teprve tehdy použije násilí, např. proto, aby odcizenou věc udržel ve své moci.

Násilím se rozumí použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného, případně očekávaného odporu. Není však podmínkou, aby napadený kladl odpor, tudíž i když se poškozený plně podvoluje vůli pachatele, nijak se on sám, většinou ze strachu před dalším násilím, neprojevuje, bude se ze strany útočníka jednat o násilí. Na situace, kdy je násilí prostředkem k dosažení nějakého cíle, pamatuje od roku 1990 ustanovení § 89 odst. 6 tr. zák., které stanoví, že trestný čin je spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí. Lstí se rozumí vyvolání omylu u jiné osoby, případně využití takového omylu s úmyslem dosáhnout nějakého cíle. Stav bezbrannosti praxe vykládá jako silnou opilost, silné omámení narkotikem, ale i hluboký spánek, tedy situace, kdy poškozený není schopen účinné obrany. Nejtypičtějším příkladem takového jednání jsou tzv. uspávačky, které pod záminkou prostituce vylákají poškozeného do bytu, kde jej uspí dávkou uspávacího prostředku zamíchaného do nápoje, a poté mu odcizí osobní věci a především peníze. Po novele z roku 1990, která zařadila do tr. zákona výše zmíněné ustanovení § 89 odst. 6, je takové jednání posuzováno jako trestný čin loupeže. Jde o změnu odrážející vysokou nebezpečnost činu pro společnost, neboť před touto novelou nezbývalo, než popsané jednání kvalifikovat jako trestný čin krádeže.

Správný výklad pojmu násilí je velmi podstatný pro odpovídající kvalifikaci skutku jako trestného činu krádeže nebo loupeže. Je potřeba mít na paměti, že u tr. činu krádeže pachatel užije násilí „pouze“ pro uchování si věci, kdežto u loupeže je násilí prostředkem, kterým pachatel dosahuje svého cíle – zmocnění se cizí věci. Proto např. neočekávané vytrhnutí věci z ruky není násilím vyžadovaným pro naplnění skutkové podstaty tr. činu loupeže, a proto je takové jednání pouze krádeží. O loupež by se jednalo až v případě, kdyby pachatel věci cloumal, čímž by překonával odpor napadeného, který věc pevně svírá (srov. č. 19/1972 Sb. rozh. tr.).

Pohrůžka bezprostředního násilí je pohrůžka takovým násilím, které má být vykonáno ihned, nepodrobí-li se napadený vůli útočníka. Pohrůžka je zpravidla vyjádřena výslovně, ale postačí i konkludentní jednání, např. napřažení k úderu, když

je z takového jednání zřejmé odhodlání použít ihned násilí, nepodrobí-li se poškozený vůli pachatele.

K písm. d): Čin je spáchán na věci, *kteřou má jiný na sobě nebo při sobě*, jestliže jde o oblečení, šperky či jiné doplňky, které má osoba v kapse, příruční tašce, kufru apod. Toto ustanovení postihuje především kapesní krádeže tím, že takové jednání je trestné bez ohledu na výši škody.

Věc má člověk při sobě nejen tehdy, kdy ji přímo drží v ruce, ale také když ji odloží ve své bezprostřední blízkosti, např. při nakupování nebo cestování dopravním prostředkem. Předmětné ustanovení se však již nevztahuje na věc, kterou má poškozený pouze na dohled.⁹

K písm. e): Souslovím *byl za takový čin odsouzen* rozumíme speciální recidivu pachatele. Odsouzením za takový trestný čin se považuje odsouzení za trestný čin krádeže podle § 247 tr. zák. nebo obdobný čin, (např. i trestný čin loupeže podle § 234 tr.zák.), pokud rozsudek nabyl právní moci. Zda byl trest vykonán není relevantní.

Naopak u pojmu *potrestán* je zřejmé, že zde již měl zákonodárce a myslí předchozí trestní postih, kdy pachatel byl nejenom odsouzen, ale i vykonal alespoň z části uložený trest, pokud výkon trestu nebo samotná právní moc rozsudku, kterým byl trest uložen, nemá za následek to, že se na něho hledí, jako by odsouzen nebyl. Předchozím trestem může být jakýkoli trest, tedy nejenom trest odnětí svobody.

Pro uplatnění tohoto ustanovení tr. zákona je potřeba, aby k odsouzení nebo potrestání došlo v posledních třech letech. U *odsouzení* je rozhodující právní moc rozsudku, kdežto u *potrestání* okamžik výkonu trestu, upuštění od výkonu trestu, okamžik podmíněného propuštění, prominutí zbytku trestu na základě amnestie apod.

Jedná se opět o úpravu, která stanoví trestnost krádeže, při splnění výše uvedených podmínek, bez ohledu na výši způsobené škody.

Dle tohoto ustanovení byl Okresním osudem v Olomouci pod č.j. 5 T 71/98 odsouzen pachatel, který v knihkupectví v Olomouci dne 24.7.1997 odcizil 4 kusy knih v celkové hodnotě 1 633 Kč. Jednání se dopustil přesto, že byl dne 24. 4. 1996

⁹ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 691

odsouzen trestním příkazem Okresního soudu v Olomouci pro trestný čin krádeže dle ustanovení § 247 odst. 1 písm. a) tr. zák. k peněžitému trestu ve výši 4 000 Kč, když trestní příkaz nabyl právní moci dne 2. 8. 1996

Stejně jako většina trestných činů uvedených v trestním zákoně obsahuje i ustanovení § 247 v druhém až čtvrtém odstavci kvalifikované skutkové podstaty. V každém z těchto odstavců je uvedena nějaká okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, která vyjadřuje vyšší typový stupeň společenské nebezpečnosti.

Kvalifikované podstaty trestného činu krádeže definují těžší následek, který představuje závažnější poruchu zájmu chráněného trestním zákonem než je tomu u základní skutkové podstaty.

Do **odst. 2 ustanovení § 247 tr. zák.** zákonodárce vtělil kvalifikovanou skutkovou podstatu spočívající ve způsobení škody nikoli malé jednáním uvedeným v odst. 1 téhož paragrafu. Za *škodu nikoli malou* se považuje škoda ve výši nejméně 25 000 Kč, což je stanoveno v ustanovení § 89 odst. 11 tr. zákona. Do 1. 1. 2002 byla škodou nikoli malou částka 12 000 Kč.

K odst. 3: *Organizovanou skupinou* je sdružení více osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení. Činnost organizované skupiny se tak vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost (srov. č. 45/1986 Sb. rozh. tr.).

Znakem takto organizované skupiny však není délka jejího fungování ani četnost jejich útoků, postačí provedení i jen jediného útoku (srov. č. 53/1976 a č. 45/1986 Sb. rozh. tr.). Podle závěrů z praxe není vyžadováno, aby byl člen výslovně přijat do skupiny, postačí, že se pachatel do skupiny fakticky věnil a aktivně se na její činnosti podílel. Již dříve bylo judikováno, že pro naplnění tohoto znaku trestného činu musí jít o sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob.

K trestní odpovědnosti za spáchání krádeže či jiného trestného činu jako člena organizovaného skupiny je nezbytné, aby toto jednání bylo u pachatele kryto úmyslným zaviněním.

Toto ustanovení začlenili zákonodárci do trestního zákona především pro účinnější potírání kapsářských gangů. V praxi je bohužel velmi náročné a kolikrát zhola nemožné pachatelům jejich působení v organizované skupině prokázat. Podrobným popisem takového jednání jsem se zabývala již při rozboru kapesních krádeží.

Exces v jednání jednoho člena organizované skupiny plánující krádež tím, že tento člen vybočí z původní dohody a věci se zmocní násilím, je potřeba kvalifikovat jako trestný čin loupeže, nikoli však, že by loupež spáchal jako člen organizované skupiny. Jednání ostatních bude kvalifikováno jako trestný čin krádeže.

Značnou škodou je škoda ve výši nejméně 500 000 Kč, což je opět stanoveno v ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. Před novelou účinnou od roku 2002 se za značnou škodu považovala částka 200 000 Kč.

Jiný zvlášť závažný následek nemá charakter majetkové škody, ale výše stupně nebezpečnosti pro společnost musí být srovnatelná s výší nebezpečnosti u značné škody na cizím majetku. Takový následek spočívá v nejrůznějších újmách poškozeného hmotné i nehmotné povahy. Učebnicovým příkladem jiného zvlášť závažného následku je krádež kabelky, ve které má poškozená životně důležité léky, a v důsledku jejich odcizení zemře či utrpí těžkou újmu na zdraví.

K odst. 4: *Škodu velkého rozsahu* definuje ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. jako částku 5 000 000 Kč. Do roku 2002 byla tato škoda pětisetnásobkem nejnižší měsíční mzdy, tedy částka ve výši nejméně 1 000 000 Kč.

Z hlediska zavinění postačí u výše uvedených okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby nedbalost. Tuto zásadu definuje ustanovení § 6 tr. zákona, které mimo jiné uvádí, že k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby se přihlédne, jde-li o těžší následek i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, kdy tr. zákon vyžaduje i zde zaviněné úmyslné. Co se zavinění týče, platí tedy u těchto okolností opačná zásada než u základních skutkových podstat, u kterých je pravidlem zavinění úmyslné.

Konkrétně u trestného činu krádeže je pro naplnění skutkové podstaty uvedené ve třetím odstavci pod písmenem a), tedy spáchání krádeže jako člen

organizované skupiny, nezbytné zavinění ve formě úmyslu, jak vyplývá z dikce daného ustanovení.

U ostatních okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby u trestného činu krádeže, tedy u způsobení vyšší škody i způsobení jiného zvláště závažného následku postačí z hlediska zavinění nedbalost.

Z tohoto důvodu jsou v praxi případy, kdy pachatel naplnil znaky základní skutkové podstaty trestného činu krádeže, i když jeho úmysl směřoval ke způsobení značné škody, v případě, že se mu tento záměr již nepodařilo uskutečnit, kvalifikovány jako pokus trestného činu krádeže ve třetím odstavci. Takové jednání nemůže být posuzováno jako příprava k uvedenému trestnému činu, neboť pachatel již začal uskutečňovat jednání popsané ve skutkové podstatě a tímto svým jednáním již překročil stadium přípravy trestného činu.

3.4 Subjekt

Subjektem trestného činu je jeho pachatel. Trestní zákon definuje pojem pachatele v ustanovení § 9 jako toho, kdo spáchal trestný čin sám. Je to osoba, která svým jednáním uskutečnila všechny znaky trestného činu. Podle českého trestního zákona může být pachatelem pouze fyzická osoba, která je v době činu příčetná a dovršila patnáctý rok věku. České trestní právo spočívá na zásadě individuální odpovědnosti fyzické osoby, nezná kolektivní odpovědnost ani odpovědnost za cizí vinu.

Příčetností rozumíme způsobilost být pachatelem trestného činu, vzhledem k duševním schopnostem pachatele. Příčetnost je podmíněna schopností pachatele chápat význam svého činu pro společnost a ovládat své jednání.

Trestní zákon uvádí v ustanovení § 12 nepřičetnost jako okolnost vylučující trestní odpovědnost. Pachatel není trestně odpovědný za svůj čin, jestliže pro duševní poruchu v době jeho spáchání nemohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání. Ze znění tohoto ustanovení je zřejmé, že postačí i nedostatek jen jedné z těchto schopností.

Častým původcem duševní poruchy bývá požití návykových látek. Byl-li trestný čin spáchán pod vlivem alkoholu či jiné návykové látky, je potřeba zjistit vliv aplikace takové látky na příčetnost pachatele. Nejproblematictější pro správnou kvalifikaci skutku je vždy případ, kdy se příčetný pachatel pod vlivem návykové látky stal nepřičetným a v takovém stavu spáchal trestný čin. Zde teorie rozlišuje tři případy zaviněné nepřičetností vlivem návykové látky: *actio libera in causa dolosa*, *actio libera in causa culposa* a případ, kdy je pachatel odpovědný za trestný čin opilství.¹⁰

Dolózní actio libera in causa je jednání pachatele, který se úmyslně vlivem návykové látky uvedl do stavu nepřičetnosti, aby v něm spáchal trestný čin. V takovém případě se pachatel posuzuje podle doby, kdy byl ještě příčetný a je tedy odpovědný podle obecných zásad trestní odpovědnosti. (Takto se posuzují případy, kdy se pachatel „napije na kuráž“ a následně se dopustí jednání, které má znaky trestného činu).

¹⁰ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 192

Kulpózní actio libera in causa je jednání pachatele, který spáchá trestný čin z nedbalosti a jeho nedbalost zahrnuje jednání jímž se uvedl do stavu nepřičetnosti. Zde se posuzuje trestní odpovědnost podle obecných zásad za spáchání trestného činu z nedbalosti. (Učebnicovým příkladem je řidič, který se před cestou napije a následně, při řízení motorového vozidla, způsobí úraz).

Za *trestný čin opilství* je pachatel trestně odpovědný, když si stav nepřičetnosti přivodil, byť i z nedbalosti, aplikací návykové látky a v něm se dopustí jednání, které má jinak znaky trestného činu.

Duševní poruchou, která má vliv na přičetnost pachatele může být také stav tzv. syndromu patologického hráčství (srov. č. 31/1995 Sb. rozh. tr.) Tato porucha má často úzký vztah k trestnému činu krádeže, neboť pachatel postižený tímto syndromem si často opatřuje nezbytné finanční prostředky právě tímto protiprávním způsobem. V takových případech je nezbytné k posouzení trestní odpovědnosti opatřit znalecký posudek ohledně duševního stavu pachatele.

Duševní porucha ovšem nezbavuje trestní odpovědnosti sama o sobě. Musí přistoupit i druhé kritérium nepřičetnosti, tzv. psychologické, což je nedostatek schopnosti rozumové (rozpoznávací) nebo schopnosti ovládací (určovací). O vyloučení přičetnosti jde proto pouze tehdy, když duševní porucha zbavuje pachatele buď rozumové nebo ovládací schopnosti, případně jich obou.

Nedostatek schopnosti rozumové spočívá v neschopnosti pachatele rozpoznat, že stupeň nebezpečnosti pro společnost je vyšší než nepatrný, popř. u mladistvých vyšší než malý.

Nedostatek schopnosti ovládací nastává tehdy, když pachatel není schopen ovládat své jednání.

Nedostatek schopnosti rozpoznávací a určovací je třeba posuzovat se zřetelem k povaze trestného činu. Pachatel může být schopen rozpoznat, že je pro společnost nebezpečný takový čin, jehož obsah je pro jeho jednoduchou povahu schopen pochopit, např. krádež, nedovede však pochopit dosah činu složitějšího, např. zneužívání informací v obchodním styku.¹¹

Jako příklad kdy bylo trestní stíhání pachatele zastaveno z důvodu nepřičetnosti pachatele mohou uvést rozhodnutí Okresního státního zastupitelství

¹¹ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 189

v Karviné. V tomto případě zahájil policejní orgán trestní stíhání proti pachateli, který odcizil motocykl. Ke svému jednání se již v přípravném řízení doznal, nicméně sdělil také, že je aktuálně v ambulantní péči psychiatrů. V průběhu vedení přípravného řízení byl tedy znalcem zkoumán duševní stav obviněného a znalec dospěl k názoru, že obviněný trpí již 2 roky duševní chorobou, tzv. hebefrenní schizofrenií. Touto trpěl i v době spáchání trestného činu. Tato duševní choroba se projevuje dezorganizovaným myšlením, poruchami emotivity, vůle a sociální adaptace. Nejvýznamnější příznakem je pak nezodpovědné a nepředvídatelné chování. Schopnosti obviněného rozpoznat společenskou nebezpečnost svého jednání a své jednání ovládat byly v době spáchání trestného činu vymizelé. Skutečnost, že obviněný nebyl v době činu pro nepřítomnost trestně odpovědný vedlo státního zástupce k zastavení trestního stíhání dle odpovídajících ustanovení trestního řádu.

Další nezbytnou podmínkou pro naplnění trestní odpovědnosti je dosažení určitého věku. Je tomu tak proto, že pachatelem trestného činu mohou být pouze osoby sociálně vyspělé, takové, které jsou schopny nést důsledky trestní odpovědnosti. Na to pamatuje trestní zákon v ustanovení § 11, ve kterém stanoví minimální věkovou hranici trestní odpovědnosti. Osoba, která v době spáchání činu ještě nedovršila 15 let, nemůže být pachatelem trestného činu. Trestní odpovědnost začíná teprve dnem, který následuje po dni patnáctých narozenin (§ 89 odst. 15 tr.zák.), neboť teprve tehdy dovršila osoba patnáctý rok ve smyslu trestního zákona. Trvá-li trestný čin po delší dobu, jako např. u pokračování nebo u trestného činu trvajících, vztahuje se trestní odpovědnost pouze na období po dovršení patnácti let věku.

Za pachatele trestného činu se považuje i tzv. *nepřímý pachatel*, který ke spáchání trestného činu užije jiné osoby, která je v rukou pachatele „živým nástrojem“ a sama není trestně odpovědná. U trestného činu krádeže je použití „živého nástroje“ běžné. Úmysl nepřímého pachatele se musí vztahovat i ke skutečnosti, že využívá ke spáchání trestné činnosti osobu, která není trestně odpovědná.

Za nepřímého pachatele je označován ten, kdo úmyslně :¹²

- užil ke spáchání trestného činu osobu nepřičetnou nebo trestně neodpovědnou pro nedostatek věku (rodiče posílají své dítě krást)
- užil ke spáchání trestného činu osoby, která pro skutkový omyl nemohla porozumět významu svého jednání (pachatel někoho požádá, aby mu podal bundu z věšáku, přičemž tato osoba tak učiní aniž by tušila, že se nejedná o bundu pachatele)
- donutil jinou osobu fyzickým násilím k činu jinak trestnému, případně donutil jiného k činu pod pohrůžkou (pod vážně míněnou pohrůžkou donutí pachatel osobu ke krádeži)
- zneužil svého práva dávat rozkazy, pokud osoba přijímající rozkaz byla povinna uposlechnout (vojáci)
- zneužil k dosažení svých cílů osobu jednající kulpózně
- zneužil osoby, která nejedná ve specifickém úmyslu, který skutková podstata trestného činu předpokládá.

Trestný čin krádeže bývá nezdávka spáchán ve *spolupachatelství*. Také spolupachatele kvalifikujeme podle trestního zákona jako pachatele trestného činu, jde totiž o osobu, která svým jednáním také uskutečnila všechny znaky trestného činu. Zákonná definice spolupachatelství je obsažena v ustanovení § 9 odst. 2 tr. zákona.

Podmínkou spolupachatelství není nutnost naplnění všech znaků trestného činu každým ze spolupachatelů. Stačí, když se jednotliví pachatelé dopustí i takového jednání, které samo o sobě všechny znaky trestného činu nenaplnuje, ale teprve souhrnem těchto dílčích jednání všech spolupachatelů dochází k jejich naplnění, anebo i jestliže jednání každého ze spolupachatelů je alespoň článkem řetězu, přičemž tyto jednotlivé články směřují ke spáchání trestného činu a jen ve svém celku tvoří jeho skutkovou podstatu. Vždy však musí jednání více osob naplňovat znaky příslušné skutkové podstaty téhož trestného činu.¹³

¹² Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vantuchová, M.: Trestní právo hmotné I. – obecná část, 3. vydání, CODEX, Praha 1997, s. 168

¹³ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 288

O spolupachatelství půjde ovšem jenom tehdy, jestliže úmysl pachatelů směřoval ke spáchání trestného činu společným jednáním. O spolupachatelství se nejedná, když pachatelé souběžně útočí proti témuž předmětu útoku, ale každý z nich sleduje jiný záměr (srov. č. 57/1970 Sb. rozh. tr.). Při souběžném pachatelství se jednotliví pachatelé posuzují samostatně. Jako klasický příklad souběžného pachatelství bývá uváděna situace, kdy dva zloději kradou v téže samoobsluze, aniž o sobě vědí. K naplnění pojmu spolupachatelství není třeba, aby se všichni spolupachatelé zúčastnili na trestné činnosti stejnou měrou. Stačí i částečné přispění, i v podřízené roli, je-li vedeno stejným úmyslem jako činnost ostatních pachatelů. Soudní praxe zahrnuje pod spolupachatelství i dělání tzv. volavky nebo tzv. zdi (srov. č. 1/1980 a č. 23/1994 Sb. rozh. tr.). Ve výsledku je pak každý ze spolupachatelů odpovědný za trestný čin v celém rozsahu jako by jej spáchal sám. To má význam i u trestného činu krádeže, když si spolupachatelé trestnou činnost rozdělí tak, že každý provede jen část společné trestné činnosti. Např. když jeden ze spolupachatelů rozbije výlohu, druhý vnikne dovnitř, odcizí peníze i zboží a pak se o věci takto získané rozdělí, třeba i nerovnoměrně. V takovém případě se každému ze spolupachatelů přičítá celá způsobená škoda. Mnozí odborníci zabývající se trestním právem však tento výklad již delší dobu kritizují a považují za správnější takové jednání považovat za pomoc ve vztahu k tomu kterému trestnému činu.¹⁴

Při excesu některého ze spolupachatelů z rámce společné dohody je tento spolupachatel odpovědný za to, čeho se dopustil, zatímco ostatní odpovídají za trestný čin v rámci společné dohody. Spolupachatelství je možné jenom u úmyslného trestného činu

Ustanovení trestního zákona o trestní odpovědnosti a trestnosti pachatele a spolupachatele se použije také na posouzení trestnosti a trestní odpovědnosti *účastníka*. Účastenství je vymezeno v § 10 tr. zák. a rozumí se jím organizátorství, návod a pomoc. Trestná činnost účastníka bezprostředně přispívá k tomu, že došlo k naplnění všech znaků konkrétní skutkové podstaty, i když tyto znaky přímo nenaplňuje. Účastenství je úmyslnou formou účasti na trestném činu. Organizátorství, návod i pomoc jsou v § 89 odst. 1 tr. zák. uvedeny jako obecné

¹⁴ Jelínek, J., Sovák, Z. : Trestní zákon a trestní řád, 23. vydání, Linde Praha 2006, str. 21

formy trestného činu, neboť míra jejich společenské nebezpečnosti se blíží stupni nebezpečnosti u pachatelství i spolupachatelství.

Účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu je, kdo úmyslně

- spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil
- navedl jiného ke spáchání trestného činu
- poskytl jinému pomoc ke spáchání trestného činu.

Za zosnování trestného činu se považuje činnost spočívající v iniciování dohody o spáchání trestného činu, vymyšlení plánu jeho spáchání i vyhledání osob, které by se na něm podílely.

Řízením trestného činu se rozumí vydávání konkrétních pokynů jednotlivým osobám a vyžadování jejich plnění. Odpovědnost organizátora nevyžaduje, aby byla vytvořena organizovaná skupina. Není podstatné, zda a v jakém rozsahu si ostatní pachatelé uvědomují činnost organizátora.

Návodce úmyslně jiného navede ke spáchání konkrétního trestného činu, který musel dospět alespoň do stadia pokusu, jinak by šlo vzhledem k zásadě akcesority účastenství pouze u zvlášť nebezpečných trestných činů o přípravu k trestnému činu. Formy návodu zákon blíže nevymezuje, může proto jít např. o rozkaz, přemlouvání atd.

Pomocník úmyslně pomáhá či podporuje hlavního pachatele ještě před spáchání činu nebo v době činu, opět jako u všech forem účastenství za předpokladu, že došlo alespoň k pokusu takového trestného činu. Formy pomoci uvádí trestní zákon pouze demonstrativně. Pomoc je možno poskytnout jak ve formě psychické podpory (radou, utvrzováním), tak podporou fyzickou (opatření prostředků, odstranění překážek).

3.5 Subjektivní stránka

Obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu je zavinění. Dále k ní náleží také ostatní znaky, které ji charakterizují, zejména pohnutka jednání, jež je znakem fakultativním, což znamená, že je zákonným znakem pouze u některých trestných činů. Na rozdíl od objektivní stránky zahrnuje stránka subjektivní především znaky vnitřní, týkající se psychiky pachatele a právě nejvýznamnějším z těchto psychických vztahů pachatele k vlastnímu jednání je zavinění ve formě úmyslu nebo nedbalosti.

Jednou ze základních zásad trestního práva je zásada „bez zavinění není trestný čin ani trest“. Toto pravidlo definuje ustanovení § 3 odst. 3 tr. zák. a poskytuje také interpretaci pro jeho užití. K trestnosti činu je zásadně třeba zavinění úmyslného, pokud zákon výslovně nestanoví, že postačí zavinění z nedbalosti. Obecně tedy zákon vyžaduje úmyslné zavinění, i když v konkrétním ustanovení není uvedeno o jakou formu zavinění se má jednat. Tak je tomu např. u trestného činu krádeže, neboť v ustanovení § 247 není požadavek na formu zavinění zmíněn. Oproti tomu u podílnictví, což je také majetkový trestný čin, definovaný v ustanoveních §§ 251 a 252 tr. zákona, je rozlišeno zda se jedná o podílnictví spáchané ve formě úmyslného zavinění (§ 251) či stačí zavinění nedbalostní, jak to zákon výslovně uvádí v § 252.

Ve vztahu k okolnostem přitěžujícím nebo k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby definuje ustanovení § 6 tr. zákona opačnou zásadu. U těchto okolností postačí zavinění z nedbalosti, ledaže by zákon stanovil něco jiného.

Zavinění je vnitřní vztah člověka k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin, ať již vytvořeným pachatelem nebo objektivně existujícím bez jeho přičinění. Tento psychický vztah je vybudován na dvou složkách - na *složce vědění*, která zahrnuje vnímání pachatele a na *složce volní*, zahrnující především chtění nebo srozumění. Jestliže pachatel rozhodnou skutečnost nechce a není s ní ani srozuměn, volní vztah chybí. Zavinění se musí vztahovat na všechny skutečnosti, které jsou znakem skutkové podstaty trestného činu. Pokud by se k některé z požadovaných skutečností nevztahovalo, není dána subjektivní stránka trestného činu a trestní

odpovědnost pachatele by v takovém případě byla vyloučena.¹⁵ Taková situace, např. u trestného činu krádeže, nastane, jestliže host při odchodu z restaurace vezme z věšáku cizí kabát, o kterém předpokládá, že je jeho vlastní. V takovém případě nemůže být uznán trestně odpovědným za trestný čin krádeže, neboť není naplněna subjektivní stránka trestného činu. Zavinění hosta totiž nezahrnuje skutečnost, že se jednalo o cizí věc, tak jak to předpokládá skutková podstata trestného činu krádeže.

Právě na složce vědění a složce volní je podle ustanovení §§ 4 a 5 tr. zák. založena forma zavinění. *Zavinění úmyslné*, které obsahuje vedle vědění i složku volní a *zavinění z nedbalosti*, kde volní složka chybí. O zavinění nelze hovořit u osoby nepřičetné.

Zavinění ve formě úmyslu rozlišujeme ve dvou podobách :

- úmysl přímý (*dolus directus*), kdy pachatel věděl že způsobem uvedeným v trestním zákoně poruší nebo ohrozí zájem chráněný trestním zákonem, nebo alespoň věděl, že může uvedený zájem ohrozit nebo porušit, a toto chtěl způsobit
- úmysl nepřímý (*dolus eventualis*), kdy pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

Z uvedených definic je zřejmé, že u obou forem úmyslu je dána i složka volní, i když v různé míře. Právě v odstupňování volní složky je rozdíl mezi oběma druhy úmyslu.

Také zavinění ve formě nedbalosti má dvě podoby :

- nedbalost vědomou, jestliže pachatel věděl, že může způsobem v trestním zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že se tak nestane
- nedbalost nevědomá, když pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení či ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

¹⁵ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 202

Společné pro oba druhy nedbalosti je, že chybí složka volní, neboť pachatel nechtěl způsobit následek a ani s ním nebyl srozuměn. Nicméně samo jednání je i zde vedeno vůlí.

U trestného činu krádeže se po subjektivní stránce vyžaduje úmysl, který musí zahrnovat všechny znaky objektivní stránky. Pro přisvojení si věci zmocněním se vyžaduje úmysl pachatele získat věc nikoli jen na přechodnou dobu. V opačném případě by se za splnění dalších v zákoně uvedených podmínek jednalo o trestný čin neoprávněné užívání cizí věci dle ustanovení § 249 tr. zákona. Nicméně zloděj nemusí mít úmysl věc užívat trvale, neboť znakem skutkové podstaty tr. činu krádeže není úmysl obohatit se.

Úmysl přisvojit si věc musí mít pachatel v době, kdy se jí zmocnil. Jestliže se tedy pachatel zmocní cizí věci omylem, pokládá ji za vlastní, a teprve později si pravý stav uvědomí aniž by následně sjednal nápravu, nejde o krádež, ale o trestný čin zatajení věci podle § 254 tr. zák.

Úmysl přisvojit si věc chybí i v případě, kdy pachatel odcizí cizí věc s tím, že ji poškozenému vzápětí vrátí, aby mohl dostat odměnu za nalezení této věci. Takovéto jednání by muselo být kvalifikováno jako trestný čin podvodu dle ustanovení § 250 tr. zákona.

Složka vědění, resp. i volní, nemusí odpovídat přesně objektivní realitě. Představa pachatele se nemusí vždy beze zbytku krýt s výsledkem jeho jednání. Při krádeži nelze u zloděje žádat, aby věděl, kolik věcí skrývá odcizená taška, případně kolik peněz je v odcizené peněženke. Odcizení obsahu peněženky vymykající se představě pachatele neznamená, že takové jednání není kryto úmyslným zaviněním, neboť znaky uvedené v zákoně určují rámec, v němž mohou být okolnosti skutečně existující nahrazeny v představě pachatele jinými nebo doplněny.¹⁶

Proto odcizí-li pachatel peněženku v úmyslu zmocnit se pouze peněz nacházejících se v ní, avšak neví, že v peněženke mohou být i jiné hodnoty a pro ten případ je srozuměn s tím, že majitelé způsobí škodu jejich odcizením, odpovídá i za tuto škodu (srov. 8/1986 – II. Sb. rozh. tr.). Na základě stejného principu bude řešen i případ, kdy pachatel odcizí počítač s určitým programovým vybavením (software). Součástí škody způsobené tímto trestným činem bude i cena programového

¹⁶ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 210

vybavení, za kterou se v době a místě činu prodává, třebaže poškozený obdržel odcizené programové vybavení od jeho dodavatele zdarma, resp. za odcizené programové vybavení získal bezplatně nové. Úmyslným zaviněním pachatele tak bude pokryto i odcizení programového vybavení počítače, který byl předmětem krádeže, neboť je obecně známo, že každý počítač může plnit svou funkci jen s určitým programovým vybavením (srov. č. 53/2005 Sb. rozh. tr.).

U okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, které jsou obligatorními znaky kvalifikované skutkové podstaty krádeže, postačí zavinění z nedbalosti. Pouze v odstavci třetím § 247 tr. zák., musí být ke znaku ... jako člen organizované skupiny... dáno zavinění ve formě úmyslu.¹⁷

S problematikou zavinění souvisí úzce otázka *omylu*. Omylem v trestním právu rozumíme neshodu pachatelova vědění se skutečností buď proto, že si pachatel vůbec neuvědomil nějakou skutečnost nebo proto, že o ni měl nesprávnou představu.

Tato neshoda se může týkat jak okolností skutkových (např. zda jde o věc cizí), tak ustanovení právních (např. zda je čin trestný). Z tohoto hlediska rozlišujeme *omyl skutkový* a *omyl právní*. Dalším hlediskem, dle kterého rozlišujeme o jaký omyl se jedná, je směr v jakém se člověk mýlí, zda si o předmětné podstatné okolnosti myslí, že je či není. V takovém případě definujeme *omyl pozitivní* (člověk se mylně domnívá, že je dána okolnost podmiňující trestní odpovědnost) a *omyl negativní* (člověku tato okolnost není známa).

Skutkový omyl pozitivní i negativní, stejně jako omyl právní, se mohou vyskytnout i v případech pachatelů krádeží. Skutkový omyl negativní vylučuje odpovědnost za úmyslný trestný čin a trestný čin spáchaný z vědomé nedbalosti. K těmto zaviněním je totiž potřeba, aby pachatel věděl, že skutečnosti tvořící znaky skutkové podstaty trestného činu uvedené v zákoně jsou alespoň možné. Z výše uvedeného vyplývá, že u trestného činu krádeže, který vyžaduje jednání dolůzní, omyl, jímž je vyloučen úmysl, znamená beztrestnost. Jako příklad negativního omylu vztahujícímu se k trestnému činu krádeže poslouží jednání osoby, která vezme omylem cizí kufr domnívajíc se, že jde o její vlastní, protože se mýlí, pokud jde o jeho tvar, barvu, váhu apod.

¹⁷ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. : Trestní zákon, komentář, 3. vydání, C.H.Beck, Praha 1998, s. 1122

Skutkový omyl pozitivní vzniká tehdy, když osoba podnikla jednání v úmyslu spáchat trestný čin v představě, že existují všechny znaky podmiňující její trestní odpovědnost, ale ve skutečnosti některý znak chybí (pachatel se mylně domnívá, že odnímá cizí věc). Takové jednání je trestné jako pokus podle ustanovení § 8 tr. zák. (popřípadě jako příprava podle ustanovení § 7 tr. zák.), pokud je pro společnost nebezpečné ve smyslu těchto ustanovení, neboť pachatel jednal v úmyslu spáchat delikt, k němuž však nemohlo dojít, vzhledem k jeho omylu.

Právní omyl spočívá v neznalosti nebo mylném výkladu norem práva trestního nebo mimotrestních, které mají vliv na trestní odpovědnost. Negativní omyl o normách trestních, kdy pachatel neví, že jeho jednání je trestné, neomlouvá. Takový omyl je u trestného činu krádeže velmi málo pravděpodobný, neboť se jedná o základní pravidlo slušného chování a stěží by se našel člověk, který by nevěděl, že krást s nemá... Pozitivní právní omyl, při kterém se člověk domnívá, že se dopouští jednání naplňující trestný čin, nicméně ve skutečnosti takové jednání trestné není, nemůže zakládat trestní odpovědnost a označuje se jako putativní delikt.

Mezi fakultativní znaky subjektivní stránky řadíme především *pohnutku a cíl*, což znamená, že tyto ostatní znaky subjektivní stránky jsou zákonnými znaky pouze některých trestných činů. Zvláštní význam má pohnutka, která je jedním z hledisek pro posouzení stupně nebezpečnosti činu pro společnost a je na ní potřeba brát zřetel při výměře trestu, když může být okolností přitěžující, polehčující a může také odůvodnit snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby podle ustanovení § 40 tr. zák.

Kapitola 4.

4.1 Srovnání krádeže a jiných deliktů

Aby mohlo trestní právo plnit své funkce – a to jak funkci represivní, tak i preventivní, je nejdůležitějším a základním předpokladem zákonného rozhodnutí správné zjištění skutečného stavu věci. Toto pak má vliv na její správné posouzení podle ustanovení trestního zákona a zařazení pod konkrétní trestný čin. Jen takové rozhodnutí může mít výchovný účinek na pachatele i na širokou veřejnost. V této souvislosti bych připomněla a vyzvedla do popředí zvláštní význam objektivní stránky trestného činu jako znaku skutkové podstaty. Jak jsem uvedla již výše, jednotlivé trestné činy se po zevní stránce od sebe nejmarkantněji odlišují právě objektivní stránkou.

V soudní praxi se komplikované nebo zajímavé případy publikují ve Sbírce trestních rozhodnutí. Tato judikatura sice není v českém právním řádu pramenem práva, ale má svůj význam při zajišťování shodného výkladu jednotlivých ustanovení trestního zákona. V našem právním systému je judikatura především prostředkem k upevnování právní jednotnosti a právní jistoty.

Z judikatury soudů v trestních věcech můžeme vysledovat nejužší vztah trestného činu krádeže zejména k loupeži, zpronevěře, podvodu, neoprávněnému užívání cizí věci a trestnému činu zatajení věci. Díky této blízkosti především v objektu trestného činu, ale i v některých jiných znacích objektivní stránky se v praxi stává, že v některých konkrétních případech dochází k nesprávné kvalifikaci a záměně těchto trestných činů. Důvodem těchto chyb je především nepozornost v hodnocení jednotlivých znaků objektivní stránky skutkové podstaty, ale také nedostatečné prokázání naplnění všech znaků konkrétní skutkové podstaty.

V následující kapitole bych chtěla vymezit nejcharakterističtější znaky porovnávaných skutkových podstat a upozornit na znaky, kterými se od sebe tyto skutkové podstaty nejvýrazněji odlišují.

4.2 Trestný čin krádeže a trestný čin loupeže

Ustanovení o loupeži je zařazeno v systematické zvláštní části trestního zákona do hlavy osmé mezi trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti. Toto ustanovení poskytuje ochranu jednak osobní svobodě, ve smyslu svobodného rozhodování a jednak majetku, jehož se chce pachatel zmocnit. Od krádeže se tedy liší především v objektu trestného činu, neboť jak jsem již uvedla v předchozích kapitolách, ta chrání především vlastnictví věci, případně i držbu nebo faktické držení věci, takže objektem trestného činu krádeže je pouze majetek. Další rozdíly i shodné pojmové znaky objektivní stránky těchto trestných činů vysledujeme z trestněprávní charakteristiky loupeže:

§ 234 Loupež

- (1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.
- (2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchal-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny nebo
 - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo značnou škodu.
- (3) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu nebo smrt.

Objektivní stránka trestného činu loupeže záleží, jak vyplývá z výše citovaného ustanovení tr. zák., v použití násilí nebo pohrůžky násilí jakožto prostředků k překonání kladeného nebo očekávaného odporu napadené osoby.

Shodným znakem, který se vyskytuje ve skutkových podstatách krádeže i loupeže je, že ve vztahu k pachatelům těchto trestných činů musí být věci, jíž se mají zmocnit, věc cizí.

U krádeže si musí pachatel zmocněním tuto cizí věc přisvojit a k tomu naplnit ještě některý ze znaků uvedených v ustanovení § 247 tr.zák. pod písmeny a) až e). Násilí nebo pohrůžka bezprostředního násilí musí následovat až po odcizení této věci. Naproti tomu u trestného činu loupeže jsou násilí nebo pohrůžka

bezprostředního násilí prostředkem ke zmocnění se cizí věci. Loupež je tak dokonána již užitím těchto prostředků v úmyslu zmocnit se cizí věci, aniž by byl tento úmysl uskutečněn (srov. č. 37/1970 Sb. rozh. tr.).

Z výše uvedeného plyne, že pachatel, který se bezprostředně po krádeži pokouší uchovat si věc násilím a současně pojme úmysl zmocnit se tímto způsobem dalších věcí, dopouští se současně trestného činu krádeže i trestného činu loupeže (srov. č. 51/1976 - II Sb. rozh. tr.).

O loupež jde také tehdy, když se pachatel pokusil o krádež a k jejímu dokonání použil násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí. O takový případ se jednalo u pachatele, který vnikl do rodinného domku s úmyslem krást, násilím donutil majitelku domu, aby mu vydala částku 700 Kč a potom z domku odcizil další věci využívaje toho, že byl předchozím jednáním vyloučen odpor poškozené. Takové jednání lze posoudit jen jako trestný čin loupeže, nikoli též jako trestný čin krádeže (srov. č. 16/1993-I. Sb. rozh. tr.).

V této souvislosti je důležité podotknout, že loupež je ve vztahu k trestnému činu krádeže speciálním ustanovením a jednočinný souběh je proto vyloučen.

Zásadní rozdíl mezi oběma delikty tedy spočívá v tom, že u krádeže je násilí prostředkem k uchování si odcizené věci, kdežto u loupeže musí být násilí použito jako prostředek nátlaku na vůli napadeného. Neočekávané vytrhnutí věci z ruky není ještě násilím ve smyslu § 234 odst. 1 tr.zák.. Proto je takové jednání kvalifikováno pouze jako trestný čin krádeže (srov. č. 19/1972 Sb. rozh. tr.). Za násilí je však již třeba považovat počínání pachatele při kterém cloumá věci a tím překoná odpor napadeného, který věc pevně svírá a snaží se klást odpor, aby se dané věci proti jeho projevované vůli zmocnil. V takovém případě již půjde o trestný čin loupeže (srov. č. 1/1980 Sb. rozh. tr.).

Z hlediska naplnění formálních znaků trestného činu loupeže není rozhodná hodnota věci ani to, že poškozenému nevznikla žádná škoda. Tato okolnost nemůže být rozhodujícím kritériem ani z hlediska stupně nebezpečnosti činu pro společnost, neboť objektem trestného činu loupeže je kromě majetku také svoboda rozhodování.

V praxi se velmi často objevují případy, kdy oba chráněné zájmy jsou zasaženy málo významným způsobem, když intenzita násilí pachatele je slabá a

způsobená škoda velmi malá. Vystává pak otázka, zda by takový čin, ač má formální znaky loupeže, bylo možno považovat za jiný, lehčí trestný čin, jakým je právě trestný čin krádeže. Judikatura Nejvyššího soudu konkrétně tento případ řeší a jasně formuluje tak, že ani výjimečně malá intenzita násilí nemůže být důvodem pro kvalifikaci činu, který splňuje znaky skutkové podstaty trestného činu loupeže jako trestného činu krádeže podle ustanovení § 247 tr. zák.. Nejvyšší soud zdůraznil, že o takový trestný čin může jít pouze tehdy, když se pachatel zmocní cizí věci bez použití jakéhokoli násilí, respektive pohrůžky bezprostředního násilí. Nižší intenzita násilí pouze snižuje stupeň nebezpečnosti činu pro společnost, což lze vyjádřit při ukládání trestu. V žádném případě není možné prostřednictvím hodnocení materiálního znaku trestného činu zaměňovat jeho formální znaky za znaky jiné skutkové podstaty, upravovat je či doplňovat. Je-li však stupeň nebezpečnosti činu pro společnost, který naplňuje formální znaky loupeže, nepatrný, nejde o trestný čin. Jestliže však stupeň nebezpečnosti není snížen až na tuto hranici, je třeba posoudit takové jednání jako trestný čin loupeže a podle okolností případně uložit trest pod dolní hranicí trestní sazby odnětí svobody, a to podle pravidel uvedených v ustanovení § 40 tr. zák. (srov. č. 60/1967 a č. 55/1980 Sb. rozh. tr.).

4.3 Trestný čin krádeže a trestný čin zpronevěry

Trestný čin zpronevěry je na rozdíl od trestného činu loupeže, ale shodně s trestným činem krádeže, zařazen do hlavy deváté zvláštní části trestního zákona, mezi trestné činy proti majetku. Chráněným zájmem u zpronevěry je majetek, konkrétně vlastnictví věci. Ustanovení trestního zákona upravující trestný čin zpronevěry zní takto:

§ 248 Zpronevěra

- (1) Kdo si přisvojí cizí věc, která mu byla svěřena a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.
- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,
 - b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny nebo
 - c) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.
- (4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

Trestný čin zpronevěry je dokonán přisvojením si cizí věci, která byla pachateli svěřena. Především tato okolnost ji odlišuje od trestného činu krádeže, neboť u zpronevěry se pachatel věci nezmocňuje, ale má ji už před přisvojením ve své moci.

Věc je svěřena pachateli, jestliže je mu odevzdána do faktické moci (do držení) s tím, aby s ní nakládal určitým způsobem. Skutková podstata trestného činu zpronevěry nevyžaduje, aby osoba, která věc pachateli svěřila, byla jejím vlastníkem. Svěřenou věcí je i výtěžek, který byl za svěřenou věc způsobem při svěřením dohodnutým získán (srov. č. 5/2002 Sb. rozh. tr.). Věcmi svěřenými jsou např. peníze, které má posel doručit (č. 29/1969 Sb. rozh. tr.), zavazadla v úschovně zavazadel (č. 9/1986 Sb. rozh. tr.), peníze – záloha skytnutá na základě smlouvy o obstarání věci (č. 23/2004 Sb. rozh. tr.). Předmětem zpronevěry však není věc, která je sice ve faktické moci jiného, ale moc dosavadního držitele je zachována (např. věc svěřená zaměstnanci menší dílny, kde pracuje i její vlastník). Přisvojení si takové věci je krádež.¹

Pachatel si přisvojí věc, která mu byla svěřena, jestliže s věcí naloží v rozporu s účelem, k němuž mu byla cizí věc dána do dispozice, a to způsobem, který maří účel svěřením a přitom sobě nebo jinému obstará z věci trvalý prospěch. Přisvojením se rozumí jakákoli dispozice s věcí, která má trvale vyloučit dosavadního vlastníka z dispozice s ní.

Lze tedy konstatovat, že o krádež půjde v případě, kdy se pachatel cizí věci zmocní, kdežto u zpronevěry takové jednání u pachatele nenajdeme, neboť ten ji má již před přisvojením ve své moci.

Také v judikatuře již samozřejmě existují rozhodnutí určující že v konkrétní případě se jedná o trestný čin zpronevěry, nikoli krádeže. Pro názornost uvádím následující :

Pachatel se dopustil zpronevěry, když převzal tržbu z restaurace s tím, že ji odevzdá na poště, ale následně si ji ponechá, a to i když sám není zaměstnancem daného podniku a nemá s jejím provozovatelem uzavřenu smlouvu o hmotné odpovědnosti (č. 52/1996 Sb. rozh. tr.).

Jestliže pachatel předá do zastavárny věci, jež tvoří součást vybavená pokoje, který si od vlastníka věci pronajal, naplňuje znaky trestného činu zpronevěry, dosahuje-li hodnota věcí částku představující škodu nikoli nepatrnou, bez ohledu na to, zda měl záměr a možnost věci získat zpět a vrátit (č. 5/1997 Sb. rozh. tr.).

¹ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 693

Pachatel, který si na základě předchozí dohody přisvojuje cizí věci společně s osobou, jíž byly svěřeny, se účastní na přisvojení svěřené věci, tedy na jednání, jež má povahu zpronevěry. Nejde však o spolupachatelství, ale o některou z forem účastenství (č. 26/1995 Sb. rozh. tr.).

Převzal-li vrátný v hotelu věci nalezené hostem se závazkem, že je odevzdá majiteli, přihlásí-li se o ně, jde o věci svěřené mu k provedení určitých opatření. Tím, že vlastníkově věci odmítl vydat a uschoval je, aby si je ponechal, dopustil se trestného činu zpronevěry (č. 51/1953 Sb. rozh. tr.).

4.4 Trestný čin krádeže a trestný čin podvodu

§ 250 Podvod

(1) Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

Z trestněprávní charakteristiky podvodu vyplývá, že objektem tohoto trestného činu je majetek. Majetkem jsou nejen věci, ale i pohledávky a majetková práva. Z toho také zákonodárce vyvodil zařazení tohoto trestného činu do hlavy deváté zvláštní části trestního zákona, mezi majetkové delikty. Objektivní stránka podvodu spočívá v tom, že:

- pachatel uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti,
- tato osoba v důsledku svého omylu provede majetkovou dispozici,
- touto dispozicí vznikne na cizím majetku škoda nikoli nepatrná a
- zároveň se tím pachatel nebo někdo jiný obohatí.

Uvedení v omyl je jednání, kterým pachatel předstírá okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci (např. předložením nekrytých šeků k vyplacení s vědomím, že na účtu nebude v blízké době poskytnuto náležité krytí – č. 45/1996 Sb. rozh. tr.). Může se tak stát lstí, ale může jít také jen o pouhou nepravdivou informaci. Omyl může být vyvolán také opominutím (např. konzumace jídel

v restauraci s úmyslem nezaplatit – č. 57/1978 Sb. rozh. tr.). Při využití omylu jiného pachatel sám k vyvolání omylu nepřispěl, ale po poznání omylu jiného a v příčinném vztahu k němu jednal tak, aby ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatil. *Podstatné skutečnosti zamlčí* pachatel, když neuvede skutečnosti, které jsou zásadní pro rozhodnutí poškozeného, tedy takové, které by pokud by byly druhé straně známy, vedly k tomu, že by k vydání věci nedošlo. *Škodou na cizím majetku* je újma majetkové povahy. Jde nejen o zmenšení majetku, ale i o ušlý zisk, tedy to, o co by jinak byl majetek oprávněně zvětšen. *Obohacení* znamená neoprávněné rozmnožení majetku pachatele nebo někoho jiného. Dalším znakem podvodu je *dispozice majetkové povahy*, kterou provede oklamáný. Mezi omylem a majetkovou dispozicí, jakož i mezi ní a škodou musí být příčinná souvislost.

Jak vyplývá z rozboru trestného činu podvodu, je mezi ním a krádeží rozdíl právě v tom, že při krádeži si pachatel přisvojí věc sám, kdežto při podvodu mu ji oklamáný vydá. Jestliže ale omyl slouží jen k tomu, aby měl pachatel příležitost věc získat do své moci, jde o trestný čin krádeže (např. předstírá-li, že přišel v bytě zkontrolovat plynové spotřebiče a vezme přitom peníze). O podvod nejde ani tehdy, když klamavé jednání následuje po dokonání jiného majetkového deliktu a má za účel jej zastřít.

Změnu v posuzování, zda jde o trestný čin krádeže nebo podvodu přinesla novela trestního zákona č. 253/1997 Sb., která změnila tehdejší ustanovení § 89 odst. 16 (dnes je tato úprava obsažena v odst. 13 stejného paragrafu) tím, že se ustanovení o věcech nově vztahuje také na cenné papíry, a to bez ohledu na to, zda jde o cenné papíry zaknihované nebo listinné. Do 1.1. 1998, kdy nabyla tato novela účinnosti, byly za věc považovány pouze cenné papíry listinné. Zaknihované CP, které nemají materializovanou podobu, si bylo možno přisvojit jen podvodným jednáním, a proto bylo možno takový skutek kvalifikovat pouze jako podvod. Po 1. 1. 1998 je s přihlédnutím k výše uvedené změně pro právní kvalifikaci skutku rozhodující, zda se pachatel cenných papírů zmocnil (§ 247 odst. 1 tr. zák.), nebo je získal tím, že uvedl někoho v omyl, využil něčího omylu nebo zamlčel podstatné skutečnosti (§ 250 odst. 1 tr. zák.). Proto právní posouzení skutku spočívajícího v neoprávněném získání cenných papírů závisí na konkrétních okolnostech případu a formě jednání pachatele. V úvahu přicházejí tyto možnosti:

- pachatel se zmocní cenných papírů, aniž by mu byly předtím svěřeny nebo někoho uvedl v omyl, popřípadě jeho omylu využil nebo mu zamlčel některé podstatné náležitosti. Např. pachatel se vloupe do trezoru majitele listinných cenných papírů a tyto z trezoru odcizí anebo pachatel získá přístup do evidence Střediska cenných papírů a zde provede manipulaci na počítači převod zaknihovaných cenných papírů na svůj účet. V těchto případech jde o trestný čin krádeže podle § 247 tr.zák.

- pachatel měl již od počátku v úmyslu vylákat cenné papíry od jejich majitele, a proto s ním uzavřel fingoanou smlouvu o uložení takových cenných papírů, přičemž se v rozporu se skutečností vydával za obchodníka s cennými papíry a vylákané CP si ponechal pro svou potřebu. V uvedeném případě jde o trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák.

Podobnou úvahu je pro účely kvalifikace jednání, kterým se pachatel obohatil, potřeba mít na paměti vždy, když je předmětem trestného činu cizí věc. V případě, kdy si pachatel takovou věc přisvojí aniž by někoho uvedl v omyl, případně jeho omylu využil, dopustí se trestného činu krádeže. Získá-li však pachatel věc podvodným jednáním, bude tento skutek kvalifikován jako trestný čin podvodu.

Zajímavá situace při rozlišování mezi trestným činem krádeže a podvodu je jednání pachatele vedené úmyslem, aby jeho soukromé telefonické hovory byly účtovány jeho zaměstnavateli ve snaze vyhnout se povinnosti ze ně zaplatit. Takový případ řešil Krajský soud v Brně pod č.j. 4 To 514/97 když k odvolání obžalovaného zrušil rozsudek Městského soudu v Brně a přikázal mu, aby věc v potřebném rozsahu projednal a rozhodl. Napadeným rozsudkem byl obžalovaný L. Š., uznán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák.. Trestnou činnost spáchal podle skutkového zjištění soudu prvního stupně tak, že v noční době z vrátnice objektu firmy stavebniny Š. Brno, kde vykonával strážní službu jako zaměstnanec firmy L. – detektivní a hlídací agentura Brno, neoprávněně telefonoval na tzv. horkou linku lásky do zahraničí. Svým jednáním způsobil firmě Stavebniny Š. škodu ve výši 29 925 Kč, přičemž poškozené firmě škodu uhradil zaměstnavatel obžalovaného. Pachateli byl uložen trest odnětí svobody v trvání 18 měsíců. Proti rozsudku podal obžalovaný včas odvolání. Krajský soud v Brně podané odvolání přezkoumal a dospěl k závěru, že rozhodnutí o vině bylo nesprávné. Pachatel se podle krajského soudu dopustil trestného činu krádeže podle § 247 odst.

2. Odůvodnil to tím, že telefonické impulsy, jejichž využití je základem pro vznik škody způsobené neoprávněným telefonováním, je nutné považovat za věc v právním smyslu, neboť jsou ve své fyzikální hodnotě impulsy elektrického proudu a elektrická energie je přírodní silou, která je ovladatelná a užitečná. Jednání osoby, která telefonuje bez toho, aniž by někoho uvedla v omyl, popřípadě že by využila omylu jiného, např. telefonováním bez souhlasu nebo proti zákazu poškozeného, je možno považovat za přisvojení si cizí věci ve smyslu § 247 tr. zák., o trestném činu krádeže.

Dnes se již soudní praxe přiklání k naprosto opačnému závěru, a tak vlastně dává za pravdu rozhodnutí městského soudu. Podle současného převládajícího názoru nelze považovat telefonní hovor za věc ve smyslu ustanovení § 89 odst. 13 tr. zák., neboť ovladatelná přírodní síla (elektrická energie) je při dopravě zpráv využívána pouze jako prostředek k přenosu informací. Jde o telekomunikační službu poskytovanou k tomu oprávněnou právnickou osobou za stanovenou úhradu (srov. č. 44/1999 Sb. rozh. tr.).

4.5 Trestný čin krádeže a trestný čin neoprávněné užívání cizí věci

Trestný čin neoprávněné užívání cizí věci je zařazen v hlavě deváté zvláštní části trestního zákona. Je tomu tak proto, že objektem tohoto deliktu je výkon některých oprávnění vlastníka, a sice *ius utenci* (oprávnění věc užívat) a *ius possidendi* (právo věc držet). Trestní zákon v ustanovení o neoprávněném užívání cizí věci uvádí tuto charakteristiku.

§ 249 Neoprávněné užívání cizí věci

(1) Kdo se zmocní cizí věci nikoli malé hodnoty nebo motorového vozidla v úmyslu jich přechodně užívat nebo kdo na cizím majetku způsobí škodu nikoli malou tím, že neoprávněně takových věcí, které mu byly svěřeny, přechodně užívá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

Neoprávněné užívání cizí věci záleží v *dočasném* užívání této věci, kdežto obohacovací jednání, za které považujeme tři posledně jmenované, výše srovnávané trestné činy (krádež, zpronevěru, podvod), směřují k *trvalému* přisvojení cizí věci. Ustanovení § 249 postihuje případy, při nichž úmysl pachatele, na rozdíl od krádeže, nesměřuje k trvalé dispozici s věcí, tj. k jejímu přisvojení, ale jen k přechodnému užívání. Pachateli zde nejde o podstatu věci, nýbrž jen o užitek plynoucí z jejího užívání. Proto tento delikt také nazýváme „krádež užitku“. Nejčastěji se s krádeží užitku setkáme v případech, kdy se pachatel zmocní cizího motorového vozidla s úmyslem svézt se a pak je opustit.

Jednání má dvě formy:

- Pachatel se věci nikoli malé hodnoty nebo motorového vozidla zmocní (v úmyslu je přechodně užívat),
- pachatel neoprávněně užívá věci svěřené, a to přechodně (a způsobí tím škodu nikoli malou na cizím majetku).

První forma jednání odpovídá krádeži, druhá zpronevěře. Obě formy jednání jsou úmyslné. Úmysl se musí v obou případech vztahovat na přechodné užívání věci, tj. na dispozici s ní jen po relativně kratší dobu, aniž by se jím vyčerpala její podstata nebo se věc podstatně opotřebovala. V úmyslu musí být tedy zahrnut i záměr vrátit věc tomu, komu byla odňata anebo aspoň umožnit, aby se obnovilo jeho dispoziční právo. Jestliže se pachatel zmocnil cizího motorového vozidla v úmyslu užívat jej delší dobu nebo sice kratší dobu, ale za cenu jeho podstatnějšího opotřebení, půjde již o trestný čin krádeže (č. 17/1994 Sb. rozh. tr.). Pro posouzení, zda jde o přechodné užívání, je významná nejen doba užívání, ale i způsob, jak pachatel věc vrátí (srov. č. 45/1994 Sb. rozh. tr.). Pachatel musí věc poškozenému jakýmkoli způsobem vrátit, nebo ji alespoň zanechat na takovém místě a za takových okolností, že nad ní vlastník nebo oprávněný držitel může snadno obnovit své právo ji držet a užívat. Proto nepůjde o trestný čin neoprávněného užívání cizí věci, nýbrž o trestný čin krádeže, když pachatel s cizím motorovým vozidlem, jehož se zmocnil v úmyslu užívat jej jen přechodně, naloží tak, že poškozenému natrvalo odejme či znemožní obnovení dispozičního práva, případně toto výrazně ztíží - např. odstaví vozidlo na odlehlém místě, kdy jeho navrácení poškozenému je závislé na náhodě (č. 42/2001 Sb. rozh. tr.).

Předmětem útoku u trestného činu neoprávněného užívání cizí věci může být jen taková věc, jejíž užívání nespočívá v jejím spotřebování, jinak by pachatel nemohl mít úmysl takovou věc vrátit.

Rozdíl mezi krádeží a trestným činem neoprávněného užívání cizí věci velmi přesně vystihuje právní věta z usnesení Vrchního soudu v Praze (č. 45/1994-II. Sb. rozh. tr.), která zní: „Jednání pachatele, který se zmocní cizího motorového vozidla, lze posoudit jako trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 tr.zák., a nikoli jako trestný čin neoprávněného užívání cizí věci podle § 249 odst. 1 tr.zák., jen když je

prokázáno, že tak činil s úmyslem trvale vozidlo užívat nebo jinak s ním naložit způsobem, který by vyloučil obnovení dispozičního práva poškozeného“.

Jednočinný souběh trestného činu neoprávněného užívání cizí věci s trestným činem krádeže je možný. V praxi přichází v úvahu při způsobení škody nikoli nepatrné. Půjde zejména o krádež pohonných hmot, když u první alinei § 249 odst. 1 tr.zák. se jich pachatel zmocní zároveň s vozidlem. V tomto případě to není v rozporu s § 31 odst. 3 tr. zák., který uvádí, že „k okolnosti, která je zákonným znakem trestného činu, nelze přihlídnout jako k okolnosti polehčující nebo přitěžující nebo k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby“, neboť způsobení škody je u obou trestných činů znakem základní skutkové podstaty. Není totiž žádného důvodu stíhat odcizení pohonných hmot v souvislosti s neoprávněným užíváním motorového vozidla mírněji než při prosté krádeži.²

² Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. : Trestní zákon, komentář, 3. vydání, C.H.Beck, Praha1998, s. 1124

4.6 Trestný čin krádeže a trestný čin zatajení věci

§ 254 Zatajení věci

- (1) Kdo si přisvojí cizí věc nikoli nepatrné hodnoty, která se dostala do jeho moci nálezem, omylem nebo jinak bez přivolení osoby oprávněné, bude potrestán až na jeden rok nebo peněžitým trestem.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, získá - li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch.

Objektem tohoto trestného činu je vlastnictví věci a podobně jako u trestného činu krádeže vztahuje se i zde ochrana též k držbě věci nebo k oprávněnému faktickému držení věci. To znamená, že jde o další z řady trestných činů, které jsou zařazeny do deváté hlavy zvláštní části trestního zákona, mezi trestné činy proti majetku. Při určování vztahu tohoto trestného činu k ustanovení o trestném činu krádeže je možno říct, že ustanovení o zatajení věci doplňuje ochranu poskytnutou ustanovením o krádeži v případech, kdy nelze prokázat, že pachatel věc odcizil.

Předmětem útoku je cizí věc nikoli nepatrné hodnoty, která se dostala do moci pachatele nálezem, omylem nebo jinak bez přivolení osoby oprávněné.

Věcí nalezenou se rozumí zejména věc ztracená nebo zapomenutá, která se dostala z moci oprávněné osoby. Pro trestní odpovědnost se vyžaduje, aby podle představ pachatele šlo o věc nalezenou podle výše uvedené definice a aby on o ní předpokládal, že se dostala z moci oprávněné osoby. Pokud by tomu tak nebylo a pachatel by věděl, komu věc náleží, a že při normální běhu událostí se oprávněná osoba může pro věc vrátit (má ji tedy ještě v dosahu), nepůjde o zatajení věci. Když si pak pachatel takovou věc přesto přisvojí, dopustí se trestného činu krádeže (č. 9/1995 Sb. rozh. tr.).

Věcí ztracenou ani zapomenutou tedy nebude věc, je-li ještě v dosahu oprávněné osoby, nebo ví-li tato, v jakém okruhu má věc hledat. Nejde proto o trestný čin podle ustanovení § 254 tr. zák. v případě, kdy si pachatel přisvojil 10.000 Kč zabalených v kapesníku, který vypadl z kapsy poškozenému, s nímž obviněný seděl u stolu v hostinci. Jednání má být kvalifikováno jako trestný čin krádeže, neboť

obviněný věděl, komu peníze patří a že jsou ještě v jeho dosahu (č. 35/1987 Sb. rozh. tr.).

Předmětem útoku v § 254 jsou věci ztracené, opuštěné nebo skryté. *Opuštění* je jednostranný právní úkon, kterým dosavadní vlastník svého vlastnického práva vzdává a tím jej ztrácí. Věci *skrytou* se rozumí věc, kterou někdo záměrně umístil na neznámém místě.

U všech těchto věcí (ztracených, opuštěných a skrytých) se stává jejich vlastníkem stát, a sice po uplynutí jednoho roku od doby jejich odevzdání příslušnému orgánu poté, co byly nalezeny. S ohledem na tuto právní úpravu nezná náš právní řád pojem věci *bez pána* (*res nullius*), kterou by si mohl kdokoli přivlastnit.

Omylem se věc může dostat do moci pachatele jednak v důsledku omylu oprávněné osoby nebo někoho dalšího, jestliže tento omyl není vyvolán pachatelem. V takovém případě by se jednalo o trestný čin podvodu. Je však možné, se věc dostala do moci pachatele i v důsledku jeho vlastního omylu. K tomuto případu dojde např. v důsledku doručení zásilky poštou na nesprávnou adresu nebo záměnou jména adresáta. Když pachatel v době, kdy věc dostává do své moci o tomto omylu neví a teprve dodatečně si uvědomí, že mu věc nepatří, půjde o trestný čin zatajení věci (č. 17/1980 Sb. rozh. tr.). Kdyby si to pachatel uvědomil ihned při přijetí zásilky, šlo by o využití omylu, a tedy o trestný čin podvodu. Z výše uvedeného mimo jiné plyne, že trestný čin zatajení věci pachatel spáchá v době, kdy pozná, že jde o věc, která mu nepatří a rozhodne si ji přivlastnit.

Věc se dostane do moci pachatele *jinak bez přivolení oprávněné osoby* tím, že mu ji např. přinese dítě, pes nebo velká voda, aniž by k tomu pachatel nějak pomáhal (srov. č. 9/1999 Sb. rozh. tr.). Jakmile by pachatel použil trestně neodpovědnou osobu nebo zvíře záměrně jako nástroje ke zmocnění se věci, půjde o krádež spáchanou prostřednictvím živého nástroje.

Důležitým znakem trestného činu zatajení věci je, že si pachatel přisvojí cizí věc *bez přivolení oprávněné osoby*. Přivolení se přitom může stát výslovným prohlášením, ale i faktickým trpěním nově vzniklého stavu (např. když oprávněná osoba ví, že se zaběhlé zvíře dostalo do moci jiné osoby, nechce však podniknout žádné kroky k navrácení zvířete, kterého si již chtěla sama zbavit).

Velmi častým případem z praxe, kdy se prolínají možnosti kvalifikovat jednání pachatele jako trestný čin zatajení věci nebo trestný čin krádeže je „nalezení“ např. větší částky peněz v odcizeném autě. Jasně v tom, o jaký trestný čin se v takovém případě jedná učinil Nejvyšší soud ČR svým usnesením pod sp. zn. 4 To 63/91, když ke stížnosti zrušil usnesení Krajského soudu v Ú. n. L. Napadeným usnesením soud při předběžném projednání obžaloby postoupil podle § 188 odst. 1 písm. a) tr. ř. věc obviněného J.D. a spol. Okresnímu soudu v T. Rozhodnutí o postoupení odůvodnil tím, že jednání obviněných není trestným činem krádeže, ale jen trestným činem zatajení věci a v návaznosti na to shledal, že není důvod k tomu, aby o věci jednal v prvním stupni krajský soud. Nejvyšší soud přezkoumal správnost napadeného usnesení a dospěl k následujícím závěrům: Trestného činu se měli obvinění dopustit tím, že 2. 2. 1991 v Bílině, okres Teplice, při opravě odcizeného vozidla Daewoo našli v zavazadlovém prostoru sáček s částkou 33 685 DM, což činilo 603 972,05 Kč. Tyto peníze obvinění odnesli mimo vozidlo, kde se o ně zčásti rozdělili mezi sebou. Podle obžaloby se tak obvinění dopustili odcizení částky 33 685 DM, čímž majiteli automobilu způsobili škodu 603 972,05 Kčs. Pro právní posouzení věci je rozhodné, zda způsobení škody vzniklé ztrátou uvedených valut je také zahrnuto zaviněním obviněných při odcizení vozidla. Za takových okolností by totiž šlo pouze o jeden skutek, který by naplňoval znaky trestného činu krádeže a jeho posouzení i jako trestný čin zatajení věci by bylo vyloučeno. Je potřeba počítat s tím, že v osobních vozidlech bývají často uloženy i věci jeho majitele značné ceny, takže pachatelé, kteří jej odcizí si musí být vědomi, že mohou způsobit podstatně větší škodu, než je hodnota samotného vozidla. V tomto konkrétním případě je zřejmé, že cílem pachatelů bylo získat z krádeže co největší prospěch a že se tento cíl vztahoval i na získání věcí, které mohou být ve vozidle uloženy. Nejvyšší soud ČR proto zrušil v napadeném usnesení výrok o postoupení věci okresnímu soudu a uložil krajskému soudu, aby o věci znovu jednal a rozhodl. (č. 30/1992 Sb. rozh. tr.).

4.7. Trestný čin krádeže a trestný čin neoprávněné držení platební karty

Objektem trestného činu neoprávněného držení platební karty je především vlastnictví věci, pokud jde o výkon oprávnění souvisejících s jejím využíváním. Proto je tento trestný čin také zařazen do hlavy deváté zvláštní části trestního zákona. Toto ustanovení bylo do trestního zákona vloženo novelou č. 290/1993 Sb. Zákodárce tak reagoval na rozmáhající se krádeže platebních karet a zakotvil do trestního zákona kasuistickou skutkovou podstatu, která představuje předčasně dokonáný trestný čin, neboť stanoví jako dokonáný trestný čin jednání, které je svou podstatou jednáním přípravným.³

§ 249b Neoprávněné držení platební karty

Kdo si neoprávněně opatří nepřenosnou platební kartu jiného identifikovatelnou podle jména nebo čísla nebo předmět způsobilý plnit její funkci, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

Z kontextu této skutkové podstaty plyne, že k jejímu naplnění postačí pouhé neoprávněné opatření si nepřenosné, identifikovatelné platební karty. Nevyžaduje se, aby pachatel tuto kartu použil k placení zboží, případně k výběru v hotovosti ani aby se o to alespoň pokusil.

Nepřenosnými platebními kartami identifikovatelnými podle jména nebo čísla jsou především bankovní platební karty a platební karty úvěrových společností. Bankovní platební karta je platební prostředek vydaný bankou, přičemž banky se dohodly na dodržování určitých zásad při vydávání a používání těchto karet. Česká národní banka vydala za tímto účelem také „Všeobecné obchodní podmínky“, které v souladu s mezinárodními normami upravují mimo jiné náležitosti, které musí každá platební karta vydávaná bankou, případně úvěrovou společností, obsahovat.

Bankovními kartami nejsou karty identifikační, členské (např. Baťa klub), předplacené (např. telefonní) ani zákaznické (např. benzinová CCS karta). Tyto karty by byly považovány za platební ve smyslu § 249b, jen pokud by splňovaly podmínky

³ Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006, str. 705

nepřenosnosti a identifikovatelnosti podle jména nebo čísla. Již ze samotného pojmu „platební karta“ je zřejmé, že by muselo jít také o karty určené buď k výběru v hotovosti prostřednictvím bankomatů nebo k placení zboží a služeb. Karty, které tyto podmínky nespĺňují, nespĺňají pod ochranu poskytovanou paragrafem 249b TZ. Nejasnosti ohledně nepřenosnosti mohou nastat u karet jako je např. CCS, jestliže tato karta je většinou vydána právnické nebo podnikající fyzické osobě, která ji pak poskytne svým zaměstnancům. Teorie se přiklání k názoru, že podmínka nepřenosnosti splněna je, když tyto karty jsou užívány subjekty kterým byly vydány, i když prostřednictvím zaměstnanců. Mimo tento subjekt však karta přenosná není.

Skutková podstata trestného činu neoprávněné držení platební karty bude naplněna i tehdy, když banka v mezidobí ukončí platnost karty, neboť i v takovém případě zůstává novému držiteli možnost platit v samotných provozovnách. V případě úspěšného použití karty pachatelem bude jeho jednání kvalifikováno též v jednočinném souběhu jako příslušný trestný čin (např. krádeže).

Neoprávněným opatření se rozumí jakékoli získání platební karty nebo předmětu způsobilého plnit její funkci bez právního důvodu. Pachatel, který platební kartu neoprávněně získá a následně ji použije k vybrání peněz v bankovním automatu, naplňuje znaky trestného činu neoprávněného držení platební karty a trestného činu krádeže. Jednočinný souběh těchto trestných činů přitom není vyloučen z důvodu vztahu subsidiarity ohrožovacího trestného činu vůči trestnému činu poruchovému. Ohrožení vyplývající z neoprávněného držení platební karty je totiž zpravidla širší než jen provedení bezhotovostní platby, případně výběru v hotovosti, neboť s držením karty jsou zpravidla spojeny i další výhody či služby (např. pojištění). Zvýšené nebezpečí činu pro společnost vyplývající z páchání krádeží s použitím platební karty zpravidla znamená, že nepřichází v úvahu vyloučení jednočinného souběhu ani vzhledem k zvláštnímu průběhu skutkových okolností zakládajících stav tzv. faktické konzumpce, kdy by opatření platební karty bylo jen bezvýznamným prostředkem ke spáchání tr. činu krádeže (srov. č. 35/1998 Sb. rozh. tr.).

4.8. Trestný čin krádeže a trestný čin podílnictví

§ 251 Podílnictví

- (1) Kdo ukryje, na sebe nebo jiného převede anebo užívá
- (a) věc, která byla získána trestným činem spáchaným jinou osobou, nebo
 - (b) to, co za takovou věc bylo opatřeno,
- bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.
- (2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch.
- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 prospěch velkého rozsahu.

Objektem tohoto trestného činu je cizí majetek, tudíž také tento trestný čin patří svou charakteristikou do deváté hlavy zvláštní části trestního zákona, mezi trestné činy proti majetku.

Předmětem útoku je cizí věc získaná trestným činem. Zpravidla půjde o majetkový trestný čin, i když může jít i o trestný čin nemajetkové povahy (např. tr. čin přijímání úplatku). Tato podmínka však nebude splněna, pokud byla cizí věc získána přestupkem. Navíc musí věc trestným činem získat jiná osoba než podílník. Proto se nemůže pachatel, spolupachatel nebo účastník na trestném činu krádeže, který ukryje, na sebe nebo na jiného převede anebo užívá věc z ní získanou, dopustit ve vztahu k této věci trestného činu podílnictví. (č. 1/1995 Sb. rozh. tr.).

Předmětem podílnictví může být i to, co *za věc, získanou trestným činem* spáchaným jinou osobou, *bylo opatřeno*. (Pachatel např. přijme darem věc, o které ví, že byla zakoupena za ukradené peníze). Není přitom třeba, aby podílník znal všechny okolnosti krádeže. Po subjektivní stránce stačí, že pachatel věděl, že věc, kterou na sebe převádí, z ní pochází.

Jednání má tři formy : podílník věc ukryje nebo na sebe nebo na jiného ji převede, nebo ji užívá.

Při *ukrytí věci* jedná pachatel s věcí tak, že ji odstraní z dosahu možného odhalení nebo zjištění u pachatele či jinde. Podílník tím získává nad věcí dispoziční moc a uvedeným způsobem jedná proto, aby z ukryté věci mohl sobě nebo jinému opatřit prospěch.

Převedením na sebe nebo *na jiného* podílník opět získává nad věcí dispoziční moc a směřuje k realizaci užitku z věci pro sebe nebo pro jiného. Převedení se však musí realizovat s vědomím osoby, která má věc u sebe, jinak by nešlo o podílnictví, ale např. krádež, podvod nebo loupež.

Užíváním se rozumí disponování s věcí za účelem jejího využití.

Vzhledem k úzké propojenosti podílnictví a trestného činu krádeže vládly v praxi nejasnosti, jako který z těchto dvou trestných činů je potřeba konkrétní jednání pachatelů kvalifikovat. Ty nejčastější, modelové případy, již jsou jednoznačně upraveny judikaturou. Např.: Jednání obviněného, který spolu s dalším pachatelem začal uskutečňovat společný záměr zmocnit se cizí věci, je nutno posoudit jako dokonáný trestný čin krádeže a nikoli jako trestný čin podílnictví, byť čin na základě společné dohody dokonal sám spolupachatel a věc, které se zmocnil, později předal obviněnému. (č. 1/1995 Sb. rozh. tr.).

Jednání pachatele, který převezme od jiného motorové vozidlo, aby je pro něho převezl přes hranice, ač ví, že jde o vozidlo získané trestným činem krádeže, a že je tak odstraňuje z místa možného odhalení, je potřeba posoudit jako ukrývání věci, jež naplňuje znaky trestného činu podílnictví. O pomoc ke krádeži by se jednalo, když by tak učinil po dohodě s pachatelem, která by předcházela spáchání krádeže. (č. 58/1995 Sb. rozh. tr.).

Z výše uvedeného vyplývá, že jako podílnictví je možno posoudit jen činnost, která navazuje na některý z tr. činů proti majetku, jako je např. krádež, kterému nepředcházela dohoda mezi pachatelem takového trestného činu a podílníkem, že tento po odcizení věci ji převede na sebe nebo jiného. Jakmile existuje dohoda o rychlém odbytu odcizeného zboží, je třeba takové jednání kvalifikovat jako pomoc k trestnému činu krádeže, případně jinému majetkovému tr. činu.

Kapitola 5

5.1 Právní úprava v zahraničí – rekodifikace trestního zákona na Slovensku

Stejně tak jako v České republice i na Slovensku pociťovala odborná veřejnost potřebu rekodifikovat zastaralou trestněprávní úpravu. V roce 1999 tak byla na Slovensku ustavena Komise pro rekodifikaci trestního práva. Díky její práci byly v první polovině roku 2004 předloženy Ministerstvem spravedlnosti SR do legislativního procesu návrhy nových trestních kodexů. Následně došlo při projednávání trestního zákona v Národní radě SR k závažnému střetu, neboť poslanci výrazně pozměnili předložený návrh a značně tak oslabili především účinný boj s organizovanými formami zločinu. Ministr spravedlnosti proto vzal v únoru 2005 svůj návrh trestního zákona zpět. Po drobných úpravách byl zákon v krátké době předložen Národní radě k novému projednání, a ta jej schválila s platností od 2. 7. 2005 a účinností od 1. 1. 2006. Nové znění trestního zákona pod číslem 300/2005 Z. z. bylo uveřejněno ve Zbierke zákonov č. 129/2005.

Původní znění trestního zákona bylo na Slovensku účinné od 1. 1. 1962 a jednalo se o zákon č. 140/1961 Sb., který je v současnosti stále účinný v naší republice. Tento zákon byl na Slovensku za dobu své účinnosti více než 30 krát novelizovaný, z toho po roce 1989 více než 20 krát. V důsledku těchto novelizací se stal poměrně nepřehledným a zdaleka nedosáhl úplného souladu s principy nového ústavního zřízení Slovenské republiky. Některé instituty upravené tímto trestním zákonem, s přihlédnutím na dobu jejich vzniku a na politické, společenské a ekonomické změny nastalé po roce 1989, byly už zastaralé a neodpovídaly právním systémům vyspělých demokratických zemí Evropské unie.

Úlohou a cílem rekodifikace tak bylo především reagovat na zásadní politické, společenské a ekonomické změny po roce 1989, ale také na vznik samostatné Slovenské republiky. Legislativci byli vedeni snahou vytvořit moderní a komplexní nástroj trestněprávní ochrany společenských vztahů, který bude odpovídat principům organizace a činnosti demokratického právního státu, odstranit nepřehlednost zastaralé úpravy a v neposlední řadě upravit systematiku trestního

zákona tak, aby odpovídala hierarchii hodnot a zájmů moderního demokratického právního státu.¹

Přijetím novely trestního zákona byly v naprosté většině předestřené cíle naplněny. Rekodifikací bylo nahrazeno materiální chápání trestného činu na formální, s čímž souvisí upřesnění zákonných znaků původních skutkových podstat trestných činů a případně jejich doplnění o další, reagující na nové a zvláště škodlivé formy protispolečenského jednání. Oproti tomu byly některé ze zastaralých a překonaných skutkových podstat z nového znění zákona vypuštěny. Dále se zavedla nová kategorizace trestných činů a upravil systém trestních sankcí, tak aby odpovídal potřebám moderního státu a závazkům mezinárodního práva.

Jak jsem již uvedla výše, k největší změně oproti původně platnému znění došlo v přesunu od materiálního chápání trestného činu k formálnímu. Pro naplnění znaků trestného činu je tak zapotřebí, aby byly splněny dvě podmínky – musí se jednat o protiprávní čin a jeho znaky musí být uvedeny výlučně v trestním zákoně. Z obsahu definice trestného činu tak byl vypuštěn pojem společenské nebezpečnosti pro společnost. Nevytratil se však zcela – nebezpečnost jednání je postižena již tím, že konkrétní počínání zákonodárce označil za trestný čin. Navíc zákon připouští u přečinů možnost, že i při naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu o něj nepůjde, když bude závažnost konkrétního jednání nepatrná a u mladistvých malá.

Trestní zákon člení trestné činy na přečiny a zločiny a vrací se tak k původní biparticii trestných činů platné do června 1990. Přečinem je trestný čin spáchaný z nedbalosti nebo úmyslný trestný čin, za který tento zákon ve zvláštní části stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let. O přečin však nejde, když vzhledem ke způsobu jeho spáchání a jeho následků, okolností, za kterých byl čin spáchán, míru zavinění a pohnutku pachatele je jeho závažnost nepatrná. Zločin je oproti tomu úmyslný trestný čin, za který tento zákon ve zvláštní části stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let. Zločin, pro který je stanoven trest odnětí svobody s dolní hranicí trestní sazby nejméně osm let, se považuje za zvláště závažný.

Další významná změna definuje nově věk pro trestní odpovědnost pachatele, hranice byla snížena z patnácti na čtrnáct let. Za mladistvého se tak považuje osoba,

¹ Důvodová zpráva vlády SR k novému trestnímu zákoníku

kteřá dovršila 14 let a nepřekročila let 18. Jako pojistka proti nesprávnému trestnímu stíhání dětí byla přijata koncepce tzv. podmíněné přičetnosti, která je závislá na dosaženém stupni intelektuálního a mravního vývoje mladistvého. U dětí ve věku 14 až 15 let se obligatorně zkoumá jejich mentální vyspělost a při závěru, že v době spáchání činu nedosáhly takovou úroveň rozumové a mravní vyspělosti, aby mohly rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, nejsou za tento čin trestně odpovědné.

V neposlední řadě nelze opomenout změnu v systematicke zvláštní části trestního zákona. Změna přístupu k trestněprávní ochraně významných společenských zájmů a především nadřazení lidských práv a základních svobod nad ostatní zájmy vedly k vytvoření nového pořadí jednotlivých hlav ve zvláštní části trestního zákona. Do popředí zájmu a trestněprávní ochrany se dostal člověk, jeho život, zdraví, tělesná integrita, čest, důstojnost a vážnost, nedotknutelnost, osobní svoboda, ochrana soukromí, obydlí a majetku. Do I. hlavy tak byly zařazeny trestné činy proti životu a zdraví, do II. hlavy trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti. Jako dalším zájmem na jehož ochraně má společnost enormní zájem byla stanovena rodina a proto z hlediska svých hodnot byly trestné činy proti rodině a mládeži zařazeny do III. hlavy. Ochranu majetku, vlastnických a užívacích práv k němu vyjadřují skutkové podstaty majetkových trestných činů, zařazených do IV. hlavy. Ihned v následující hlavě jsou upraveny trestné činy hospodářské a další skupina, která chrání život, zdraví nebo majetek, trestné činy obecně nebezpečné, byly zařazeny do hlavy VI. Až v dalších hlavách následují trestné činy proti kolektivním zájmům a státu, případně proti jeho orgánům. VII. hlava tak upravuje trestné činy proti republice a VIII. trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Nová IX. hlava obsahuje úpravu trestných činů proti jiným právům a svobodám. V X. hlavě se nacházejí trestné činy proti brannosti, civilní službě, službě v ozbrojených silách a obraně vlasti. Do XI. hlavy byly zařazeny trestné činy vojenské a v nově vytvořené XII. hlavě jsou trestné činy proti míru, lidskosti a vojenské.

5.2. Krádež

Trestný čin krádeže je upraven v ustanovení § 221 trestního zákona v následujícím znění :

- (1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a způsobí tak malou škodu, potrestá se odnětím svobody až na dva roky.
- (2) Stejně jako v odstavci 1 se potrestá, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a
 - a) čin spáchá vloupáním,
 - b) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo hrozbou bezprostředního násilí,
 - c) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě,
 - d) takovou věcí je věcí z úrody z pozemku, který patří do zemědělského půdního fondu, nebo dřevo z pozemku, který patří do lesního půdního fondu, anebo rybu z rybníku s intenzivním chovem,
 - e) čin spáchá na věci, které odběr podléhá zpoplatnění na základě zvláštního předpisu, anebo
 - f) byl za podobný čin v předcházejících 12 měsících postižen.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky se potrestá pachatel, když spáchá čin uvedený v odstavci 1 nebo 2
 - a) a způsobí tím větší škodu,
 - b) byl za takový čin v předcházejících dvacetičtyřech měsících odsouzený, anebo
 - c) ze zvláštního motivu.
- (4) Odnětím svobody na tři roky až deset let se pachatel potrestá, když spáchá čin uvedený v odstavci 1 nebo 2
 - a) a způsobí tím značnou škodu,

- b) závažnějším způsobem jednání,
- c) na místě požívajícím piety nebo všeobecné úcty anebo na místě konání veřejného shromáždění nebo obřadu,
- d) na věci, která požívá ochrany podle zvláštního předpisu, anebo
- e) tím, že takový čin zorganizuje.

(5) Odnětím svobod na deset až patnáct let se pachatel potrestá, když spáchá čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

- a) a způsobí tím škodu velkého rozsahu,
- b) jako člen nebezpečného seskupení,
- c) za krizové situace.

Konstrukce základní skutkové podstaty trestného činu krádeže, tak jak je charakterizována

v odstavci 1 a v odstavci 2 uvedenými specifickými, taxativně stanovenými, formami bez ohledu na výši škody se osvědčila již v dřívější praxi, ještě za působení československé úpravy. Ustanovení odstavce 2 písm. d), které bylo zavedeno novelou č. 253/2001 Z.z. působí především preventivně, neboť jeho uplatnění vyžaduje mimo jiné především intenzivní ochranné působení vlastníků půdy, lesů a rybníků. V případech, kdy dojde k neoprávněnému odběru např. elektřiny, vody, plynu, tepla apod. taktéž není potřeba způsobit malou škodu, stejně tak v případě, kdy byl pachatel za podobný čin v posledním roce postižen. Oproti původní úpravě se nezměnila ani stejná základní trestní sazba v obou odstavcích. První kvalifikovaná skutková podstata postihuje recidivu (spáchání činu do dvou let po odsouzení za stejný trestný čin), způsobení větší škody a spáchání činu ze zvláštního motivu. Nejprísnější postihy jsou pak v odstavcích 4 a 5, neboť tyto upravují nejzávažnější způsoby spáchání trestného činu a vyjadřují tak potřebnou míru ochrany majetku. Jak vyplývá z předchozích ustanovení patří jednání dle 4. odstavce již mezi zločiny a pátý odstavec dokonce naplňuje, díky své vysoké trestní sazbě, definici obzvláště závažného zločinu.

Velmi podstatným pro kvalifikování jednání jako trestného činu krádeže je zde, stejně jako u většiny ostatních majetkových trestných činů, pojem škody.

Definice škody je uvedena v páté hlavě obecné části, která se věnuje výkladu pojmů, konkrétně v ustanovení § 124 tr. z. Škodou se rozumí újma na majetku nebo reálný úbytek na majetku nebo na právech poškozeného nebo jiná újma, která je v příčinné souvislosti s trestným činem. Škodou se rozumí také újma na zisku, který by poškozený jinak vzhledem k okolnostem a svým poměrům měl možnost dosáhnout. V následujícím ustanovení § 125 jsou pak určeny konkrétní hranice pro jednotlivé škody, tak jak se vyskytují v konkrétních skutkových podstatách. Škodou malou je škoda převyšující sumu 8.000 Sk. Škodou větší se rozumí suma dosahující nejméně desetinásobku této sumy (80.000 Sk). Značná škoda je suma dosahující nejméně stonásobku (800.000 Sk) této sumy a škodou velkého rozsahu se rozumí částka dosahující nejméně pětisetnásobek této sumy (4.000.000 Sk).

Tady se nabízí zajímavé srovnání s českou úpravou, kde trest odnětí svobody do dvou let hrozí za způsobení škody 5.000 Kč oproti slovenským 8.000 Sk. Podstatný rozdíl je u sazby trestu odnětí svobody v rozmezí 6 měsíců až tři let – v ČR postačí způsobit škodu ve výši 25.000 Kč, oproti 80.000 Sk na Slovensku. V další kvalifikované skutkové podstatě je rozpětí trestní sazby přísnější na Slovensku – tři až deset let, pro škodu ve výši 800.000 Sk, oproti dvěma až osmi lety v České republice za škodu ve výši 500.000 Kč. Největší rozdíl je v nejprísnejší kvalifikované skutkové podstatě, která na Slovensku stanoví trestní sazbu deset až patnáct let, a to „pouze“ za škodu 4 miliony Sk. Český trestní zákoník stanoví trestní sazbu pět až dvanáct let od škody 5 milionů Kč. Z uvedeného plyne, že v prvních třech skutkových podstatách postačí k naplnění konkrétní kvalifikované skutkové podstaty v ČR nižší škoda než na Slovensku, což lze přirozeně vysvětlit rozdílnou kupní silou české a slovenské koruny. Oproti tomu u nejzávažnější kvalifikované skutkové podstaty postačí dle slovenské úpravy škoda o jeden milion korun nižší než v ČR a to při ohrožení dvojnásobnou spodní hranicí trestní sazby.

Ustanovení § 130 trestního zákona dále definuje další nezbytný pojem pro posouzení jednání jako trestného činu krádeže a tím je věc. *Věcí* se pro účely tohoto zákona rozumí movitá nebo nemovitá věc, byt, nebytový prostor i zvíře, dále ovladatelná přírodní síla nebo energie a také cenný papír bez ohledu na jeho podobu. Za věc se také považuje nehmotná informace, data výpočetní techniky anebo

obrazový záznam na technickém nosiči. Definice tohoto pojmu je oproti české úpravě konkrétnější a širší.

Přisvojení věci je definováno ve 4. odstavci § 130 tr. z. a jedná se o odnětí věci z dispozice vlastníka nebo jiné osoby, která ji má oprávněně, bez souhlasu, s úmyslem s ní nakládat jako s věcí vlastní.

Další z definic, která poskytuje výklad pojmu užitému ve skutkové podstatě trestného činu krádeže je upravena v ustanovení § 122 tr. z., které stanoví, že trestný čin je spáchán *vloupáním*, když pachatel vnikl do uzavřeného prostoru nedovoleným překonáním uzamčení anebo překonáním jiné zabezpečovací překážky použitím síly nebo lstí (čin spáchaný s využitím omylu vyvolaným pachatelem nebo s použitím úskoku). Úprava vloupání tedy nebyla rekonfigurací dotčena.

Násilím se rozumí použití fyzické síly proti tělesné integritě jiné osoby, uvedení osoby do stavu bezbrannosti lstí nebo použití násilí proti věci jiného.

Rozdílnost ve slovenské úpravě oproti té české nalezneme u tzv. zpětné krádeže, kdy u nás se počítá zpětně doba tří let od odsouzení nebo potrestání za takový trestný čin, kdežto na Slovensku dvanáct měsíců od postižení za podobný čin. *Postiženým za podobný čin* se rozumí ten, komu byla za podobný čin uložena sankce nebo jiné opatření za přestupek nebo jiný, podobný delikt, ne však, je-li taková sankce či delikt zahlazen. Delší doba - dvacet čtyři měsíců od odsouzení - je upravena u kvalifikované skutkové podstaty. *Odsouzeným* se rozumí pachatel, který byl pravomocným rozsudkem uznán vinným, není-li toto odsouzení zahlazené.

Dalším ze způsobů naplnění kvalifikované skutkové podstaty podle 3. odstavce u trestného činu krádeže je její spáchání ze zvláštního motivu. *Zvláštní motiv* je definován v ustanovení § 140 tr. z. a rozumí se jím spáchání trestného činu na objednávku, z pomsty, v úmyslu skrýt nebo ulehčit jiný trestný čin, z národnostní, etnické nebo rasové nenávisti nebo z nenávisti z důvodu barvy pleti anebo ze sexuálního motivu.

Další z definic určující způsob naplnění kvalifikované podstaty, tentokrát již dle čtvrtého odstavce trestného činu krádeže je upraven v ustanovení § 138 tr. z. *Závažnějším způsobem spáchání* se rozumí spáchání trestného činu se zbraní, delší čas, surovým nebo trýznivým způsobem, násilím, hrozbou bezprostředního násilí nebo hrozbou jiné těžké újmy, vloupáním, lstí, využitím tísně, nezkušenosti,

odkázanosti nebo podřízenosti, porušením důležité povinnosti vyplývající z pachatelova zaměstnání, postavení nebo funkce, organizovanou skupinou nebo na vícero osobách.

Nejvyšší trestní sazbou pro trestný čin krádeže je ohrožen pachatel, který tento trestný čin spáchá jako *člen nebezpečného seskupení*. Tím se rozumí zločinecká skupina (strukturovaná skupina nejméně tří osob, která existuje po určité časové období a jedná koordinovaně s cílem spáchat jeden nebo více zločinů) nebo teroristická skupina (strukturovaná skupina nejméně tří osob, která existuje po určité časové období pro účely spáchání trestného činu teroru nebo terorizmu). Stejnou sazbou bude ohrožen pachatel, který se dopustí trestného činu krádeže *za krizové situace*, což je v době nouzového stavu, výjimečného stavu, vojenského stavu nebo v době války.

5.3 Ostatní majetkové trestné činy

Čtvrtá hlava aktuálního znění trestního zákoníku na Slovensku chrání majetek prostřednictvím 32 skutkových podstat. Tato hlava byla již před rekodifikací upravena dle aktuálních požadavků společnosti, neboť byla novelizována nejčastěji. Stačilo tak pouze přebrat základní skutkové podstaty do nového zákona z původního znění stanoveného především novelou č. 183/1999 Z.z. a č. 253/2001 Z.z.

Prvním z majetkových trestných činů je upravena *krádež*, která byla podrobně rozebrána v předcházející kapitole. Následuje trestný čin *zpronevěry*. Skutková podstata je upravena shodně jako v českém právu, když objektivní stránkou jednání se rozumí присvojení cizí věci, přičemž se ovšem musí jednat o věc svěřenou. Základní trestní sazba je stejná jako u trestného činu krádeže a kvalifikované skutkové podstaty postihují především závažnější způsob jednání, spáchání činu na chráněné osobě nebo ze zvláštního motivu (např. na objednávku, ze zjištěnosti atd.). Dále jsou trestní sazby zvyšovány u násobků škod, případně při spáchání za krizové situace.

Dalším v pořadí je trestný čin v České republice neznámý – *nevyplacení mzdy a odstupného*. Tato skutková podstata byla do rekodifikovaného trestního zákona převzata již ze znění účinném po novele č. 183/1999 Z.z. Principem postihovaného jednání, za které hrozí pachateli trest odnětí svobody až na tři roky je skutečnost, že pachatel – zaměstnavatel, nevyplatil svému zaměstnanci mzdu nebo jinou odměnu za práci v den jejich splatnosti, přestože měl prostředky na jejich výplatu, a ty nezbytně nepotřeboval na zabezpečení své činnosti zaměstnavatele. Kvalifikované podstaty přísněji postihují toto jednání vůči více jak 10 zaměstnancům, stejně tak postih zpřísnují výše způsobené škody.

V ustanovení §§ 215 až 217 je upraven trestný čin *neoprávněného užívání cizí věci i cizího motorového vozidla* (a to i cizího, pachateli svěřeného). Znění skutkové podstaty je shodné s českou úpravou, trestné je, zmocní-li se pachatel cizí věci nebo cizího motorového vozidla v úmyslu přechodně jej užívat, případně takto neoprávněně užívá věc nebo vozidlo, které mu byly svěřeny. Kvalifikované skutkové podstaty obsahují závažnější typy jednání jako je recidiva, závažnější způsob jednání, vyšší způsobené škody atd.

Definice trestného činu *neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru* se v ničem neliší od úpravy v českém trestním zákoně.

Oproti české úpravě, kdy je trestné neoprávněné držení platební karty, postihuje slovenský trestní zákoník *neoprávněné vyrobení a používání elektronického platebního prostředku a jiné podobné platební karty*. Pod pojem karty patří i karta telefonní. Potrestán bude také ten, kdo vyrobí, přechovává nebo obstará nástroj nebo počítačový program přizpůsobený ke spáchání výše uvedeného trestného činu.

Rozmach trestné činnosti ve vztahu k motorovým vozidlům vedl k zavedení skutkové podstaty *falšování a pozměňování identifikačních údajů motorového vozidla*, jejíž účelem je ochrana identifikačních znaků motorový vozidel.

V ustanovení § 221 je upravena skutková podstata trestného činu *podvodu*, která zachovává základní dvě formy podvodného jednání – uvedení jiného v omyl nebo využití omylu jiného v úmyslu způsobit škodu na cizím majetku, případně sebe nebo jiného obohatit a způsobit tak na cizím majetku škodu. Na bázi této základní skutkové podstaty jsou následně konstruovány specifické trestné činy *podvodu a to úvěrový, pojistný, kapitálový a subvenční*. Prvně dvě jmenované skutkové podstaty jsou upraveny i v českém právu, nicméně slovenská úprava vyžaduje vylákání úvěru či pojistné plnění, kdežto u nás postačí, že pachatel uvede při sjednávání pojistné smlouvy či úvěru nepravdivé informace. Subvenční podvod pamatuje na v podstatě totožnou činnost, jen se jedná o vylákání dotace, subvence, příspěvku nebo jiného plnění ze státního rozpočtu (u nás je tato úprava zahrnuta pod tr. čin úvěrového podvodu, ovšem s již výše uvedeným rozdílem). Kapitálového podvodu se dopustí ten, kdo v souvislosti s nabídkou, prodejem nebo rozšiřováním cenných papírů a obdobných listin uvede nepravdivé nebo nereálné údaje. Dalším, české úpravě neznámým, druhem podvodu je trestný čin *neoprávněného obohacení*, který je spáchán způsobem škody neoprávněným zásahem do technického nebo programového vybavení počítače, automatu nebo jiného podobného přístroje sloužícího k automatizovanému prodeji zboží, případně směny či výběru peněz. Další trestný čin – *podvodný úpadek*, je opět zvláštním způsobem podvodu spočívajícím v přelévání kapitálu v podobě založení jiné právnické osoby. Konkrétně se tohoto trestného činu dopustí pachatel, který k cizí škodě, případně pro vlastní či

cizí prospěch způsobí úpadek právnické osoby ve které je statutárním orgánem nebo prokuristou, tím, že majetek této právnické osoby byť jen zčásti použije na založení jiné právnické osoby, získání majetkové účasti u jiné právnické osoby. Pachatelem tohoto trestného činu může být pouze speciální subjekt, kterým je její statutární orgán nebo prokurista. Stejně tak trestný čin *zavinění úpadku* je zvláštním druhem podvodu. Postihuje se v případě zavinění úpadku a zmaření uspokojení věřitele ve větším rozsahu tím, že bez odpovídajícího finančního krytí investuje do ztrátového obchodu, přijme nebo poskytne nevýhodný úvěr, zničí, poškodím daruje nebo jinak odstraní majetek právnické osoby, větší část příjmu z podnikání použije pro vlastní potřebu, případně tento příjem vloží do loterií nebo sázek.

Trestný čin *provozování nepoctivých her a sázek* zůstal zachován z původní úpravy a přibyl k němu trestný čin *nepovoleného provozování loterií a podobných her*.

Také trestný čin *podílnictví* ve své úmyslné i nedbalostní formě zůstal zachován v nezměněné podobě.

Skutkovou podstatou trestného činu *legalizace příjmu z trestné činnosti* se do slovenského, ale i do českého trestního práva, promítl článek 6 Konvence o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskace výnosů ze zločinu, která byla přijata Radou Evropy v roce 1990. Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v legalizaci příjmů z trestné činnosti. Formy této činnosti jsou uvedeny v základní skutkové podstatě (např. převedení na sebe nebo jiného, půjčka, dovezení, pronajati, ale také držení, úschova, užívání, spotřeba i zničení). Úmyslem pachatele je zatajit existenci takového příjmu anebo věci, zakrýt jejich původ, určení či použití v souvislosti s trestným činem atd. Co je příjmem z trestné činnosti stanoví § 2 zákona č. 367/2000 Z.z. o ochraně před legalizací příjmů z trestní činnosti. Oproti české úpravě, která je v základních rysech srovnatelná s výše citovanou, je na Slovensku toto jednání postihováno přísněji (trest odnětí svobody na 2 – 5 let, oproti české sazbě až na dvě léta) a také je trestné i neoznámení skutečnosti nasvědčující tomu, že jiný spáchal tento trestný čin, případně neobvyklou operací přesto, že mu taková povinnost vyplývá ze zaměstnání, postavení nebo funkce. Na takové jednání je stanovena dokonce horní hranice trestní sazby ve výměře osmi let. Beztrestný je

ovšem pachatel, který nemohl oznámení provést bez toho aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí trestního stíhání.

Trestným činem v nezměněné podobě zůstává *lichva*, jejíž objektem je svobodná dispozice majetkem jako celkem. Jednání, které naplňuje znaky této skutkové podstaty se dopustí ten, kdo zneužívá něčí tísně, nezkušenosti nebo rozumové slabosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, stejně tak bud potrestán ten, kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu uplatnit ji na sebe převede.

Zatajení věci je trestným činem, kterého se dopustí osoba, která si přisvojí cizí věc malé hodnoty, která se dostala do jeho moci nálezem, omylem nebo jinak bez přivolení oprávněné osoby. Ani tady nedošlo při rekodifikaci k žádné změně, samozřejmě kromě požadavku na minimálně malou hodnotu věci, oproti dřívější hodnotě nikoli nepatrné.

Trestného činu *porušování povinnosti při správě cizího majetku* bylo možné se dopustit (od jeho zařazení do trestního zákona novelou č. 183/1999 Z.z.) pouze úmyslně. Narůstající počet trestných činů nazývaných všeobecně, i u našich východních kolegů, jako „tunelování“ páchaných osobami oprávněnými spravovat a nakládat s majetkem třetích osob, odůvodnilo zavedení i nedbalostní formy tohoto trestného činu. Stejně jako v českém právu, do kterého byla nedbalostní forma také vtělena (zákonem č. 105/2000 Sb.), byla tato úprava nezbytnou pro eliminaci velkých ekonomických ztrát pro spravovaný majetek zapříčiněných jednáním likvidátorů, správců konkurzních podstat i statutárních orgánů obchodních společností, kteří spravovali svěřený majetek téměř výlučně s ohledem na svůj vlastní prospěch. Trestné je tedy dle platné úpravy i to, když někdo z nedbalosti způsobí značnou škodu (u úmyslné formy postačí způsobit škodu malou) tím, že poruší povinnost uloženou mu všeobecně závazným předpisem, pravomocným rozhodnutím soudu nebo smlouvou opatrovat nebo spravovat cizí majetek.

Trestné činy *poškození věřitele* a *zvýhodňování věřitele* jsou ve svém principu upravena shodně jako v českém trestním zákoně. Trestný čin poškození věřitele chrání právo věřitele na uspokojení své pohledávky vůči pachateli. Pojmové znaky tohoto trestného činu budou naplněny, když dlužník zmaří uspokojení svého

věřitele tím, že zmenší svůj majetek jednáním uvedeném v § 239 odst. 1 písm. a) až d) tr. z. Objektem trestného činu zvýhodňování věřitele je právo věřitele na uspokojení pohledávky tím, že zmaří, byť jen částečně, uspokojení svého věřitele tím, že zvýhodní věřitele jiného, jinak řečeno předlužený pachatel plní jednomu z věřitelů způsobem neodpovídajícím zásadě poměrného uspokojení, a to na úkor ostatních věřitelů.

Stejný objekt chrání trestný čin *machinace s konkurzním a vyrovnávacím řízením* a podstatou jednání je pasivní nebo aktivní úplatkářství. Buď konkursní věřitel v souvislosti s hlasováním o rozhodování v konkurzním nebo vyrovnávacím řízení přijme nebo si nechá slíbit majetkový nebo jiný prospěch nebo naopak někdo věřiteli za stejné situace majetkový či jiný prospěch nabídne nebo slíbí.

V následujícím ustanovení je jako trestné označeno jednání, jehož formy jsou taxativně uvedeny v § 242 a 243 trestního zákona, kterým někdo *maří konkurzní nebo vyrovnací řízení*. Pachatelem prvního trestného činu však může být pouze dlužník, úpadce nebo člen statutárního orgánu dlužníka, kdežto ve druhém případě může být pachatelem kdokoliv kdo maří konkurzní řízení některým ze způsobů v tomto ustanovení uvedeném.

Novou skutkovou podstatu zavádí do trestního zákona ustanovení § 244, jedná se o trestný čin *porušování zákazu konkurence*. Tato úprava (českému trestnímu právu neznámá) má chránit obchodní společnosti před škodou způsobenou vlastními zaměstnanci nebo členy. Zákaz konkurence se vztahuje pouze na taxativně uvedené členy, stejně tak pouze na zakázané činnosti výslovně uvedené v obchodním zákoníku a nevztahuje se tak na dohodnutá omezení.

Trestný čin *poškození cizí věci*, respektive jeho základní skutková podstata, zůstala od doby společné československé úpravy nezměněna, ale stejně tak jako v českém právu přibyl trestný čin postihující *sprejerství*. Potrestán tak bude ten, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje, popíše barvou nebo jinou látkou. Jedná se o celospolečenský problém, neboť náprava znehodnocených zdí domů, kulturních památek i dopravních prostředků stojí jak v České, tak Slovenské, republice obrovské prostředky.

Dalším z poškozovacích deliktů je trestný čin *poškození a zneužití záznamu na nosiči informací*. Objektem tohoto jednání je faktická ochrana údajů uložených na

nosiči informací. Trestá se tak jednání, kdy někdo pro svůj prospěch nebo škodu jiného získá neoprávněný přístup do počítačového systému a dále jedná některým ze způsobů uvedených v odstavcích 1 a 2 § 247. Trestný čin je však dle znění zákona dokonán už tím, že pachatel získá přístup k nosiči informací a ve stanoveném úmyslu jedná některým z předpokládaných způsobů.

Žádné změny se nedočkala úprava trestného činu *zneužívání vlastnictví*, který postihuje jednání poškozující především kulturní památky a chráněné části přírody.

Oproti české úpravě však přibyl trestný čin *poškození a znehodnocování kulturního dědictví*, dle kterého bude potrestán ten, kdo bez povolení vykonává archeologický průzkum nebo výkopy na území s archeologickými nálezy. Zařazení této skutkové podstaty do trestního zákona si klade za cíl zlikvidovat nebo přinejmenším zásadně omezit jednotlivce, ale i celé skupiny vykrádající a tím devastující vzácné kulturní památky s jediným cílem, získat co nejvíc hmotných památek jako jsou mince, šperky, zbraně a přístroje, které pak většinou stejně končí v zahraničí.

Závěr

Již v úvodu své rigorózní práce jsem nastínila závažnost problematiky majetkových trestných činů a především trestného činu krádeže konstatováním, že se jedná o nejčastější druh trestné činnosti v České republice. Uvedené statistiky kriminality tvrzenou skutečností jednoznačně potvrzují.

Je proto namístě zamýšlet se nad tím, jak bojovat s vysokými počty spáchaných majetkových trestných činů a zároveň se stále se rozrůstajícími způsoby škodlivých jednání útočících na majetek. V odborné veřejnosti panuje vzácná shoda, že nejúčinnějším prostředkem by bylo vybudování fungujícího systému prevence. Je potřeba využít skutečnosti, že situace na úseku majetkové kriminality se nijak neliší ani v ostatních zemích a zapojit se do budování systému spolupráce a mezinárodní pomoci při boji se zločinem. V České republice je zapotřebí hledat systémová řešení zvládání problémů s majetkovou kriminalitou, což ovšem vyžaduje sladění postupu všech zainteresovaných počínaje praktiky, vědeckými pracovníky, legislativci a v neposlední řadě taktéž politiky, kteří stojí u zrodu veškerých trestněprávních norem a svou činností jejich výsledek velmi podstatně ovlivňují.

Příkladem budiž snaha o rekodifikaci celého trestněprávního systému prostřednictvím přijetí zcela nového znění obou hlavních norem trestního práva – trestního zákona a řádu. Platný trestní zákon č. 140/1961 je, stejně jako tomu bylo na Slovensku, přes značný počet novelizací v celkové koncepci zastaralý, represivní a nevyhovující moderním trendům uplatňovaným v justici. Navíc v důsledku vysokého počtu novelizací byla narušena celková jednota pojetí trestního zákona, a tak se v zákoně prolínají různá pojetí poznamenaná dobou vzniku. Nová kodifikace trestního zákona se proto začala připravovat již zhruba před deseti lety s prioritami nastaveným téměř shodně s cíly, které si stanovila rekodifikační komise na Slovensku, a které jsem popsala v předchozí kapitole. Po mnoha letech diskusí a příprav byl návrh rekodifikovaného znění trestního zákona v červenci 2004 schválen vládou a po drobných peripetiích dne 30. 11. 2005 schválen poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR. Senát však přijatý zákon s odkazem na závažné nedostatky a mimo jiné absenci rekodifikace trestního řádu návrh tohoto zákona zamítl. V době kdy se dostal zpět do poslanecké sněmovny už bylo zřejmé, že vítězné tažení této normy ke

schválení je u konce, neboť si politici našli záminku, pro kterou celý návrh mohli shodit ze stolu. Jednalo se o vypuštění tzv. „tunelářského paragrafu“, tedy ustanovení upravující zneužití informací v obchodním styku. Každá ze stran si pak již nemusela prosazovat nesouhlas s úpravou, která jí nevyhovovala (např. křesťanským demokratům povolení euthanasie, KSČM zavedení paralely mezi fašismem a komunismem) a s odkazem na nemožnost přijetí zákona, který prospěje tunelářům a podvodníkům byl návrh nové kodifikace trestního zákona dne 21. 3. 2006 s konečnou platností zamítnut. Zamítnutý návrh přecházel, stejně jako na Slovensku, od materiálního pojetí trestných činů k formálnímu, zaváděl biparticii, když kategorizoval trestné činy na přečiny a zločiny a především změnil přístup k trestněprávní ochraně významných společenských zájmů, což se promítlo do nového pořadí jednotlivých hlav ve zvláštní části. Do popředí byl postaven člověk, jeho život, zdraví, tělesná integrita, osobní svobody nedotknutelnost jeho obydlí, důstojnost, vážnost atd. Trestné činy proti majetku byly zařazeny do V. hlavy za trestné činy chránící lidský život a zdraví, svobodu a práva na ochranu osobnosti a soukromí, dále pak trestné činy proti lidské důstojnosti a rodině a mládeži. Konkrétní změny u majetkových trestných činů však nebyly velké, neboť se jedná o nejčastěji novelizovaná ustanovení od roku 1990, a tak již prošly i ověřením v praxi. V převážné většině tak byly základní skutkové podstaty zařazeny bez podstatnějších změn do osnovy nového trestního zákoníku. Nebyla přijata žádná úprava nového trestného činu, pouze u některých skutkových podstat došlo k upřesněním navazující na praktické zkušenosti z jejich aplikace. Zásadním způsobem však byly upřesněny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby tak, aby postihly všechna typově závažnější jednání, která se v praxi obvykle vyskytují, jako například závažnější způsob jednání či těžší následky.

Konkrétně u trestného činu krádeže bylo oproti platnému znění v rámci základní skutkové podstaty postihováno, bez ohledu na výši způsobené škody, zmocnění se cizí věci, došlo-li k němu na území, na němž byla provedena evakuace, tedy v místech, kde je ztížena ochrana majetku. Okolnost, že pachatel využívá nastalé situace, čímž projevuje zvláštní bezohlednost si zaslouží přísnější postih. Zásadní zpřísnění pak v tomto směru zaváděl odst. 4 kdy měl pachatel spáchat krádež za stavu ohrožení státu, válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné

události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. Toto jednání bylo ohodnoceno sazbou odnětí svobody ve výši 2 až 8 let a jednalo se o reakci na takové trestné činy páchané o povodních. Nová úprava také reagovala na rozmáhající se opakované krádeže v supermarketech, které však byly hodnoceny pouze jako přestupky, proto zavedla trestnost pro trestný čin krádeže, jestliže byl pachatel v posledních dvou letech za obdobný čin postižen (nikoli odsouzen nebo potrestán). Recidiva tak jak platí dnes, ve formě odsouzení nebo potrestání v posledních třech letech byla znakem přísněji trestné samostatné skutkové podstaty. V souvislosti s tím pak byl do třetího odstavce zaveden pojem větší škody, čímž bylo zajištěno logičtější odstupňování postihu krádeží vzhledem k výši škody (5 000, 50 000 (dnes 25 000), 500 000 a 5 000 000 Kč). Zvýšenou ochranu si podle navrhované úpravy zasloužily i předměty kulturní hodnoty a archiválie a novou kvalifikovanou skutkovou podstatou bylo způsobení činem jinému stav těžké nouze. Takovým jednáním se rozumí zásah do osobních a majetkových poměrů poškozeného vedoucí k reálnému ohrožení jeho existenčních jistot (např. odcizení invalidního vozíku tělesně postiženému).

Odmítnutým návrhem trestního zákona jsem se zabývala celkem podrobně především proto, že předpokládám, že dříve nebo později bude takto kodifikovaný zákon přijat a můžeme si jenom přát, aby tomu tak bylo zároveň s normou procesní, neboť dle mého názoru jsou tyto úpravy natolik provázány, že budou-li přijaty odděleně, způsobí to značné komplikace.

S navrhovanou úpravou ve sféře majetkových trestných činů lze v podstatě souhlasit, když byla doplněna především o, dle mého názoru citelně chybějící, ochranu uměleckých předmětů a stejně tak o trestnost krádeží ve specifických situacích. Pro příště můžeme také sledovat úspěch nových skutkových podstat majetkových trestných činů, které zařadili do svého trestního zákona na Slovensku, neboť dlouhá léta strávená ve společném státě jistě přiblížila naše povahy, chování a zvyky víc než je tomu u jiných národů a navíc oba státy procházely a procházejí podobnými složitými obdobími závisenými na změně politické reprezentace.

Věřím, že nová úprava trestního zákona bude přijata brzy a do té doby bude odborná veřejnost stále pozorně sledovat nové formy trestné činnosti a podaří se jim na ně reagovat vytvořením nových skutkových podstat, které povedou k zamezení nebo alespoň výraznému omezení společensky nepřijatelného a škodlivého jednání.

PŘÍLOHA

Příloha č. I. ¹

Počet soudně projednaných a rozhodnutých trestných činů krádeže

ROK 2004

	ÚZEMÍ								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
tr. činy celkem	20271	3171	1653	1191	2149	3345	1917	2610	4235
vliv alkoholu	176	5	10	3	0	15	5	29	109
odsouzeno osob	15301	2765	1164	859	1597	2343	1310	2036	3227
z toho žen	1560	434	93	74	118	208	119	226	288
vliv alkoholu	125	3	7	2	0	10	4	15	84
jiné náv. látky	15	5	1	0	0	7	0	1	1
recidivistů	3949	843	126	42	182	499	270	521	1466
věk 15-17	1147	83	85	52	126	210	80	170	341
18-19	2085	248	145	142	236	349	195	307	436
20-24	4110	780	337	243	436	686	311	517	800
25-29	2823	667	202	150	273	406	240	372	513
30-39	2922	603	235	172	265	412	264	362	609
40-49	1509	276	116	69	180	172	141	224	340
50 a více	703	117	44	31	80	108	78	84	161

¹ Ministerstvo spravedlnosti, Statistické ročenky kriminality, údaje soudů, roky 2001 – 2005

Počet soudně projednaných a rozhodnutých trestných činů krádeže

ROK 2003

	ÚZEMÍ								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
tr. činy celkem	20812	3540	1849	1320	2121	3458	2001	2500	4023
vliv alkoholu	202	4	22	12	1	13	6	22	122
odsouzeno osob	15313	3115	1228	871	1538	2318	1389	1838	3016
z toho žen	1509	477	86	56	160	197	118	182	233
vliv alkoholu	137	3	14	10	1	11	4	15	79
jiné náv. látky	18	7	0	0	0	10	0	0	1
recidivistů	3968	908	131	93	210	445	316	536	1329
věk 15-17	1305	105	104	68	120	278	108	165	357
18-19	1891	302	159	122	211	314	189	212	382
20-24	4220	1010	354	241	419	664	353	466	713
25-29	2737	668	227	147	280	402	254	325	454
30-39	3042	699	210	169	301	402	298	370	593
40-49	1517	246	124	92	153	183	144	209	366
50 a více	601	85	50	32	54	75	63	91	151

Počet soudně projednaných a rozhodnutých trestných činů krádeže

ROK 2002

	ÚZEMÍ								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
tr. činy celkem	21415	3504	1905	1236	2111	3637	2060	2676	4286
vliv alkoholu	177	1	20	11	1	16	6	18	104
odsouzeno osob	15707	2982	1257	791	1511	2485	1522	1980	3179
z toho žen	1445	425	77	52	109	196	146	162	278
vliv alkoholu	122	1	11	9	1	10	2	12	76
jiné náv. látky	52	12	2	2	0	31	1	2	2
recidivistů	4057	849	130	105	290	486	369	589	1239
věk 15-17	1516	137	130	55	136	381	130	192	355
18-19	2059	320	186	109	197	355	195	283	414
20-24	4292	984	334	200	420	648	375	543	788
25-29	2474	550	209	125	230	382	232	287	459
30-39	3062	609	245	181	288	403	324	378	634
40-49	1677	269	121	91	168	234	191	224	379
50 a více	627	113	32	30	72	82	75	73	150

Počet soudně projednaných a rozhodnutých trestných činů krádeže

ROK 2001

	ÚZEMÍ								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
tr. činy celkem	22288	3676	2088	1292	2361	3652	2219	2956	4044
vliv alkoholu	180	5	24	12	8	25	6	42	58
odsouzeno osob	16227	2959	1447	844	1709	2526	1620	2161	2961
z toho žen	1534	424	111	63	116	223	163	180	254
vliv alkoholu	119	5	17	10	5	15	6	22	39
jiné náv. látky	49	21	1	1	0	23	1	1	1
recidivistů	3728	670	213	139	316	426	317	569	1078
věk 15-17	1657	121	163	60	179	355	181	278	320
18-19	2212	339	211	126	241	370	214	308	403
20-24	4480	993	385	209	428	689	391	606	779
25-29	2551	544	237	139	280	398	250	291	412
30-39	3023	572	270	169	319	423	319	389	562
40-49	1720	291	138	105	206	218	184	210	368
50 a více	584	99	43	36	56	73	81	79	117

Počet soudně projednaných a rozhodnutých trestných činů krádeže

ROK 2000

	ÚZEMÍ								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
tr. činy celkem	22756	3728	2235	1206	2149	3901	2188	3014	4335
vliv alkoholu	220	7	20	24	9	17	23	36	84
odsouzeno osob	16515	3032	1475	805	1548	2769	1565	2213	3108
z toho žen	1597	458	84	67	124	231	148	198	287
vliv alkoholu	160	7	17	21	6	12	13	28	56
jiné náv. látky	48	21	0	0	0	22	2	1	2
recidivistů	3728	713	208	136	260	618	278	513	1002
věk 15-17	1832	193	177	63	157	401	169	270	402
18-19	2330	413	207	119	225	424	195	316	431
20-24	4675	963	430	228	428	741	448	602	835
25-29	2625	560	240	128	230	442	238	329	458
30-39	2948	578	243	163	262	474	294	391	543
40-49	1588	240	138	76	191	224	158	232	329
50 a více	517	85	40	28	55	63	63	73	110

Příloha č. II. ²

Struktura trestů ukládaných soudy za trestný čin krádeže

ROK 2004

	ÚZEMÍ								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
nepo tr. celkem	3367	693	231	182	306	439	329	413	774
do 1 roku	2588	559	143	125	239	331	229	310	652
1 až 5 let	755	128	79	56	66	104	100	101	121
5 až 15 let	23	6	9	1	0	4	0	2	1
přes 15 let	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	1	0	0	0	1	0	0	0	0
podm. ods.	5521	813	517	341	614	1007	521	726	982
zákaz činnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
peněžitý trest	278	52	23	22	30	20	43	37	51
obec. prosp. pr.	4317	823	272	252	505	556	346	676	887
jiný trest	371	271	15	3	17	21	9	20	15
upust'. od potr.	935	103	68	43	90	234	36	121	240
ochranné léčení	82	8	12	2	4	13	18	3	22
ochr. výchova	10	2	1	1	0	2	0	0	4
zproštěno	975	120	63	95	125	106	60	179	227
zastaveno	2563	334	93	153	324	619	201	346	493
z toho amnestie	26	2	4	0	4	5	2	4	5

² Ministerstvo spravedlnosti, Statistické ročenky kriminality, údaje soudů, roky 2001 - 2005

Struktura trestů ukládaných soudy za trestný čin krádeže

ROK 2003

	ÚZEMÍ								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
nepo tr. celkem	3403	786	251	148	298	488	301	384	747
do 1 roku	2715	653	167	107	247	382	219	289	651
1 až 5 let	673	127	84	40	51	105	80	91	95
5 až 15 let	15	6	0	1	0	1	2	4	1
přes 15 let	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podm. ods.	5669	941	562	345	611	1010	475	667	1058
zákaz činnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
peněžitý trest	313	66	29	33	21	23	48	37	56
obec. prosp. pr.	4734	981	304	306	510	563	515	647	908
jiný trest	330	238	15	4	13	16	15	12	17
upust'. od potr.	864	103	67	35	85	218	35	91	230
ochranné léčení	97	42	7	5	5	9	8	6	15
ochr. výchova	13	1	0	0	1	7	0	2	2
zproštěno	982	124	98	68	113	119	66	160	234
zastaveno	2505	390	101	164	318	706	165	219	442
z toho amnestie	62	22	3	2	7	15	0	3	10

Struktura trestů ukládaných soudy za trestný čin krádeže

ROK 2002

	ÚZEMÍ								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
nepo tr. celkem	3371	802	274	110	274	411	292	461	747
do 1 roku	2645	646	188	84	219	293	228	357	630
1 až 5 let	704	153	82	26	55	116	64	94	114
5 až 15 let	22	3	4	0	0	2	0	10	3
přes 15 let	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podm. ods.	5734	823	543	296	559	1107	564	687	1155
zákaz činnosti	1	0	0	0	1	0	0	0	0
peněžitý trest	391	48	48	41	21	42	76	48	67
obec. prosp. pr.	5129	1073	321	314	538	700	537	677	969
jiný trest	212	137	13	4	5	15	16	14	8
upust. od potr.	869	99	58	26	113	210	37	93	233
ochranné léčení	84	26	7	5	3	15	6	8	14
ochr. výchova	7	0	0	0	0	1	0	1	5
zproštěno	994	116	64	57	154	129	67	157	250
zastaveno	2486	283	104	85	295	837	193	274	415
z toho amnestie	133	17	10	1	22	53	6	9	15

Struktura trestů ukládaných soudy za trestný čin krádeže

ROK 2001

	ÚZEMÍ								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
nepo tr. celkem	4608	1171	372	191	378	632	410	589	865
do 1 roku	3643	985	255	141	312	484	330	460	676
1 až 5 let	925	175	117	48	63	137	79	123	183
5 až 15 let	40	11	0	2	3	11	1	6	6
přes 15 let	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podm. ods.	7038	1016	721	353	707	1267	772	920	1273
zákaz činnosti	2	1	0	0	1	0	0	0	0
peněžitý trest	478	51	56	74	32	50	62	65	88
obec. prosp. pr.	3219	567	246	194	500	341	344	464	563
jiný trest	100	77	8	2	6	0	0	3	4
upust'. od potr.	782	76	44	30	85	227	32	120	168
ochranné léčení	120	63	5	1	2	11	13	10	15
ochr. výchova	11	0	2	0	0	4	1	0	4
zproštěno	635	92	41	65	83	70	50	119	115
zastaveno	1804	247	86	69	181	686	127	161	247
z toho amnestie	232	33	13	5	52	75	9	11	34

Struktura trestů ukládaných soudy za trestný čin krádeže

ROK 2000

	ÚZEMÍ								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
nepo tr. celkem	4961	1209	422	184	389	754	406	640	957
do 1 roku	3794	982	285	114	314	556	289	516	738
1 až 5 let	1116	215	137	61	72	185	114	121	211
5 až 15 let	51	12	0	9	3	13	3	3	8
přes 15 let	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podm. ods.	7702	1192	714	378	621	1507	744	1081	1465
zákaz činnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
peněžitý trest	484	60	59	68	33	63	55	58	88
obec. prosp. pr.	2513	371	221	149	426	271	319	324	432
jiný trest	142	111	13	0	3	6	1	1	7
upust. od potr.	713	89	46	26	76	168	40	109	159
ochranné léčení	139	66	12	2	3	17	17	4	18
ochr. výchova	26	4	1	1	1	3	7	2	7
zproštěno	559	83	35	49	45	54	37	137	119
zastaveno	2047	279	89	78	209	758	133	225	276
z toho amnestie	400	94	11	7	91	104	18	30	45

Příloha č. III. ³

Podíl trestných činů krádeže, zpronevěry a podvodu na celkové trestné činnosti

Rok	Odsouzeno	Odsouzeno	%	Uložené tresty		
	Celkem	§ 247,248,250		NEPO	%	PO
1980	60861	3644	6,0	2477	68,0	888
1981	71699	3902	5,4	2546	65,2	1070
1982	76389	4143	5,4	2719	65,6	1153
1983	80031	4212	5,3	2667	63,3	1257
1984	83804	4487	5,4	2915	65,0	1246
1985	67899	4638	6,8	2897	62,5	1369
1986	77837	4779	6,1	2832	59,3	1565
1987	78859	4833	6,1	2907	60,1	1425
1988	69012	4809	7,0	2788	58,0	1518
1989	57743	4981	8,6	2652	53,2	1795
1990	18871	3919	20,8	1863	47,5	1443
1991	27964	11128	39,8	4021	36,1	5285
1992	31032	13125	42,3	3542	27,0	7509
1993	35157	15946	45,4	3936	24,7	8997
1994	51931	21270	41,0	5456	25,7	13434
1995	54957	22110	40,2	5911	26,7	14157
1996	57974	23054	39,8	6135	26,6	14495
1997	59777	23836	39,9	6367	26,7	14592
1998	54083	21392	39,6	6448	30,1	12681
1999	62594	24787	39,6	6648	26,8	15035
2000	63211	25500	40,3	6110	24,0	14268
2001	60182	24733	41,1	5594	22,6	13122
2002	65098	24766	38,0	4205	17,0	12133
2003	66131	23645	35,5	4136	17,6	11450
2004	68443	22855	33,4	4089	17,9	10891

³ Ministerstvo spravedlnosti, Statistické ročenky kriminality, údaje soudů

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Důvodová zpráva vlády SR k novému trestnímu zákoníku.

Gaius : Institutionum comentarii quattor v překladu Kincla J., Masarykova univerzita Brno, 1981.

Herzeg, Teryngel, K otázce spravedlnosti ve vztahu k přechodným ustanovením poslední novely TZ, in: Bulletin advokacie.

Chalka, R., Strejčková, E. : Prevenci krádeží vlámaním do bytu z hradiska poškozených občanov, in: Kriminologický sborník 1997, č. 7, s. 272.

Jelínek, J. a kolektiv : Trestní právo hmotné, 2. vydání, Codex, Praha 2006.

Jelínek, J., Sovák, Z. : Trestní zákon a trestní řád, 23. vydání, Linde Praha 2006.

Jelínek, J.: Novela trestního řádu 2001, in: Bulletin advokacie č. 11-12/2001.

Kincl J. Urfus V. Škrejpek M.: Římské právo, C.H.Beck, Praha 1995.

Kincl J.:Texty ke studiu obecných dějin státu a práva I. – Starověk, Univerzita Karlova, Praha 1972.

Kratochvíl, V., Právní rozhledy, 4/1999, s. 194-196.

Ministerstvo spravedlnosti, statistická ročenka kriminality pro rok 2005.

Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vantuchová, M.:Trestní právo hmotné I. – obecná část, 3. vydání, CODEX, Praha 1997.

Policejní prezidium, statistické přehledy kriminality.

Porada, V. : Kriminologie I., Olomouc, 1995.

Protivínský, M.: Vyšetřování krádeží a loupeží, Kriminologické praktikum, UK Praha, 1967.

Růžička M., in : Trestněprávní revue 3/2005.

Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. : Trestní zákon, komentář, 3. vydání, C.H.Beck, Praha 1998.